

УИЛЯМ БЪТЛЪР
Революция
на пеперудите



Христо Г. Данов.

УИЛЯМ БЪТЛЪР РЕВОЛЮЦИЯ НА ПЕПЕРУДИТЕ

Превод: Славка Къосева-Мавродиева

chitanka.info

25 МАЙ

Днес е моят тринадесети рожден ден, а този дневник е от чичо ми Джайлс. На корицата с релефни златни букви е написано името ми — Уинстън Уейн. Никога не съм виждал такъв голям дневник. Сигурно щеше да тежи много, ако листовите му не бяха толкова тънки. Чичо Джайлс каза, че ще бъде много доволен от себе си, ако го водя редовно, пък догодина щял да ми даде още един.

Чичо Джайлс ми подари и „Студеният дом“ от Чарлс Дикенс, защото преди няколко месеца му казах, че „Дейвид Копърфийлд“ ми е харесала, попрочетох малко от „Студеният дом“, но тази книга не ми се струва много хубава, изглежда ми доста съзлива. Чичо Джайлс ми е много симпатичен, но ужасно се дразня от подаръци, които не са ми по вкуса. Пък и сега чета Херодот, и той ми е много интересен, така че просто ще трябва да прибера „Студеният дом“ в библиотеката си.

Денят мина отвратително, поне по-голямата част от него. По нищо не приличаше на рожден ден. А най-лошото от всичко беше подаръкът от родителите ми — карта за един от онези евтини летни лагери, организирани от градската управа.

Познавам момчета, които ходят на тези лагери — там не правят нищо друго, само тичат нагоре-надолу, крещят, играят бейзбол и плуват. Аз съм прекалено кльощав и не съм добър по плуване. Предполагам, че баща ми е избрал такъв подарък, защото си мисли, че ще е хубаво и аз да съм като другите момчета. Ще ме изпратят за един месец някъде из планините, до реката над Уелбърг, заедно с куп хлапета, които непрекъснато ще бягат или ще се боричкат, или ще пицят, или ще говорят мръсни думи и ще се кикотят. Чудя се защо баща ми иска да приличам на другите момчета.

Ще трябва да пиша с малко по-ситни букви. Не ми стига мястото. Та така, седя си в леглото и чувам, че мама идва, което значи, че носи Библията, което пък значи, че е време за тазвечерната глава. Прочели сме цялата Библия веднъж, сега я четем отново и сме стигнали до Петокнижието. На нея нищо не й е ясно, но непрекъснато се опитва да

ми обяснява местата, където има насилие, сякаш те са мръсни прозорци и може би ще успее да ги скрие с красиви като дантела думи. Да, но аз съм атеист вече почти цяла година.

Мястото не ми стига, защото пиша много бързо, щеше ми се да попиша още, но страницата свършва тук.

26 МАЙ

Още един ден училище. Днес разбрах, че Пийт Бънч и Еди Хоуг също ще ходят в Хай Пайнс, в същия лагер, където отивам и аз, и тръгват същия ден. Дори да имах желание да отида, то положително би се изпарило след тази новина. Пийт Бънч е вече на четиринадесет, оставал е една година. Обича да се разхожда по шорти покрай волейболните игрища на момичетата, перчейки се с глупавия си гръден кош и глупавата си глава.

Еди Хоуг пък днес след училище заедно с Норман Пул стоеше зад гимнастическия салон на момичета, учудих се, като ги видях с Мардж Пинели и Дороти Уилс до телената ограда: прегръщаха ги, притискаха ги — изобщо всичко е ясно. Норман ме видя и подхвърли:

— Искаш ли Мардж за малко?

Аз отвърнах само „Не“. Момичетата се засмяха и Дороти Уилс каза:

— Радвам се, че има *поне едно* добро момче тук.

Ще речеш, всички други в училище освен мен са я опипвали. Така излизаше. Работата е там, че на момичетата им харесваше, пък аз се почувствувах много гадно, че отказах на Норман и отминах. Не знам защо, но чувствувах, че трябва да опипам поне една от тях, ей така, за лице.

Вече ще трябва да крия този дневник, защото ако майка ми го намери, леле-мале, ще четем главата за Йов чак до Коледа.

27 МАЙ

Край на срока, последен ден на училище. При това само половин ден, но и толкова ми стигаше, за да се набъркам в един идиотски спор с две от момчетата.

Санди Пърсън каза, че момичетата не се оригвали и взехме да спорим за това, а моят добър приятел Пийт Бънч се изтъртва и заявява:

— По дяволите, недей да спориш с Уини^[1] Уейн бе, човек. Как може тя пък да не знае?

А Санди отговаря:

— Прав си, никога не съм чувал Уини да се оригва. Оригни се, Уини!

После няколко момчета взеха да ме карат да се оригна, не ме оставяха на мира, така че трябваше да се махна. Хората наистина могат да бъдат жестоки. И при това аз не съм от тия момчета, които ги предизвикват да бъдат жестоки. Пийт започна, да ме нарича Уини и много от момчетата ми казват така сега. Много ми е неприятно, че точно той ще идва в Хай Пайнс.

Майка ми винаги повтаря: „Малките неща имат голямо значение“, аз по принцип не обръщам голямо внимание на приказките на майка ми, но днес в книгата на Херодот ми направи впечатление, че Дарий станал цар, защото конят му изцвил, а това, взето само по себе си, е нещо твърде малко. Та тъй, все повече и повече мисля за това как дреболиите стават причина да се случват големи неща.

Виж ти, днес остава още място, но нямам какво повече да напиша.

[1] Прозвището е свързано с името на мечето от популярната книга „Мечо Пух“ от А. А. Милн. — Б.пр. ↑

28 МАЙ

Мисля си, че ще е по-добре, ако не слагам дати на страниците, както досега, ще мога да пиша и малко, и много — колкото искам. И така, зачерквам всички дати в тази тетрадка, за да не ми се налага да сбутвам написаното, нито пък да оставям празни места. Въпрос: При това положение за повече или за по-малко от година ще ми стигне дневникът?

Тази сутрин след закуска отидох в стаята си, за да почета от книгата на Херодот. Бях чел около половин час, когато влезе Хауард и ми каза:

— Ей, чувам, че ще ходиш на лагер с Пийт Бънч, а?

Отговорих му само:

— Да.

— Ще вземеш ли книгите си? — попита ме той някак подигравателно.

Не мога да си обясня защо хората, които не обичат книгите, мразят тези, които ги обичат, но е така. Оказва се, че Хауард и Пийт Бънч имат нещо общо помежду си — и двамата обожават невежеството. Хауард е една година по-голям, вече е на петнадесет и не е оставал като Пийт, но бележките му не са много добри и понякога му помагам да си напише домашните. Всъщност допускам, това е единствената причина да не ме тормози много. Разбира се, и Хауард иска да постъпи в колеж и се опитва да не изостава много с учението, защото ако ще става професионален футболист, както той иска, пак ще му е необходимо да мине през колежа.

Както и да е, но аз наистина мислех да си взема някои книги, защото и аз трябва да правя нещо, докато другите момчета се разправят кой да бъде подавач на бейзбол или ходят да плуват. Затова на Хауард отговорих:

— Може би.

— Не — категорично заяви Хауард, — няма да ги вземеш.

— Защо пък не?

— Защото аз също ще дойда на лагер, ето защо. Няма да допусна брат ми да се помъкне с цял куп книги. Разбери го.

Аз го попитах как така ще идва и той, след като това беше подарък за моя рожден ден. Той каза, че идва и знаел за това много преди мен, но на мен никой нищо не ми казвал, защото трябвало да бъде изненада за рождения ми ден.

Аз казах:

— Благодаря.

Той вдигна юмрук и го размаха, за да го видя:

— Ако вземеш една-едничка книга, ще хвърля и теб, и книгата ти в реката, ще стоя на брега и ще гледам, за да се уверя, че нито ти, нито книгата ти няма да изплуват. Разбра ли?

— Тогава няма да ходя на лагер.

— Както искаш. — Той сви рамене и тръгна да излиза от стаята ми като голяма антропоморфна прозявка.

Десетина минути по-късно дойде баща ми и каза:

— Какво значи това, нямало да ходиш на лагер, така ли?

— А ще мога ли да си взема няколко книги?

— Защо ти са книги там?

Не отвърнах нищо и баща ми се вбеси:

— Ще отидеш на лагер, Уин, и според мен не трябва да вземаш книги. Там могат да се правят толкова неща. Няма да имаш време за книги.

Опитах се да му възразя, но баща ми ме прекъсна:

— Постарай се да се промениш, Уин. Постарай се. Та това не е здравословно. Толкоз, ще заминеш на лагер заедно с Хауард и ще правиш това, което правят другите момчета. Поне веднъж ще бъдеш като всички. Ясно ли е? Точка по този въпрос.

И той като че изплющя и се изнесе от стаята като голям антропоморфен камшик, който плющи предупредително, за да не би някой да е забравил за съществуването му.

Това стана сутринта. Останалата част от деня посветих на това — взех решение при всяко положение да взема няколко книги.

29 МАЙ

Бяхме на църква и там преподобният Мънсън избра за проповед двадесетата глава от Матей от първи до шестнадесети стих, в нея се разказва как в царството Божие било все едно че някой наема работници за лозето си, едни работели по-малко, а други повече, но на всички се заплащало точно поравно.

Понякога, като си чета сам, Библията ми прилича на Херодот и ми харесва, но така, както преподобният Мънсън я представя, все едно че слушам мистър Найдо да ми говори за Бенджамин Франклин и Томас Джеферсън в училище, с една дума скучно, така че единственото, с което ме заинтригува днес, е: защо царството Божие да прилича на някакво лозе, където някои хора трябва да работят по единайсет часа всеки ден. Направи ми впечатление и това, че им се плаща само по едно пени на ден (независимо дали са работили един час, или единайсет часа) и се чудя как така не са вдигали стачки. Е, вярно преподобният Мънсън говореше за Божието великодушие, но излизаше, че ще е най-добре да идеш в рая последен, защото ще е останала по-малко работа.

И така, след два дни заминавам на лагер с Хауард. Ще се наложи да пхна книгите в чантата си едва в последния момент. Хауард каза, че в Хай Пайнс имало бараки и в една барака спели по осем момчета, при това бараките на най-големите са в единия край, а бараките на по-малките — в другия. Аз голям ли съм или малък? Май няма да разбере, докато не пристигнем в лагера. Но Хауард ми изглежда в добро настроение, затова съм склонен да мисля, че според него ще съм при малките.

Чичо Джайлс беше вкъщи на обяд и когато татко излезе да полее тревата, изведнъж той и мама се скараха, това се е случвало и преди. Понякога чичо Джайлс пуска шеги за работата на татко (баща ми работи в инкасаторския отдел при една кредитна компания) или за религията, а този път беше за нещо, свързано с лихвите. Както винаги, мама страшно се ядоса и ми каза да изляза. Невинаги разбирам чичо

Джайлс и не зная дали шегите му са обидни или не, но се опитвам да разбера нещо, защото той е много умен и работи в един вестник. Не зная какво беше смешното днес, разбрах, че е шега само защото чичо Джайлс се смя на нея.

Библиотеката ми започна да се напълва. Е, да, има само три лавици и май книгите ми са всичко на всичко шестдесет и пет, но много скоро ще имам нужда от нова библиотека. Обичам да гледам библиотечката си. Книгите повдигат самочувствието ми, особено ако съм ги прочел, и това е още една причина да се дразня, когато ми подаряват разни книги, а на мен не ми се иска да ги чета. Мисля си, че ако никой не ми пречи, бих могъл да прочета към двадесет и пет книги до започването на учебната година, а може и повече. Трябва ми доста време за дебелите книги и за по-трудните, а тази от Херодот е и дебела, и трудна, така че я чета бавно. Все пак в повечето от книгите ми се разказва някаква история и се четат лесно. Все още обичам да чета Терхюн, защото много ми харесват овчарските кучета. Чел съм Бърджес, „Мечо Пух“ и „Къщичката в къта на Пух“, които ми подари чичо Джайлс много отдавна. Напоследък пък повече ми допадат книги, в които има нещо повече от обикновен разказ, например историческите, или онази малка книжка за политическите философи, тя прилича на моето издание за религиите в света с меките корици, но е по-трудна, решил съм скоро да я прочета. Историята е най-интересна от всичко друго, пък и не ми се вярва на някои неща в Библията или в Херодот, като това за Харпаг и царя-звяр, Астиаг, други пък може би още не разбирам, например как така всички жени от онзи град, дори благородничките, трябвало да преспят с някой чужд човек поне веднъж в живота си, мъжете се приближавали до тях, те седели и чакали в храма и всеки мъж, какъвто и да е, можел да подхвърли монета в скута на която и да е от жените и тя трябвало да отиде с него и да спи с него, така че тя била принудена да бъде проститутка поне веднъж в живота си; и още пишеше, че някои по-грозни жени все чакали и чакали по три-четири години, докато някой им подхвърли монета. Херодот казва, че това е срамно и аз съм съгласен с него.

Вече крия дневника си зад библиотеката.

30 МАЙ

Прочетох каквото съм написал вчера и ми се иска да добавя и това за книгите и за знанието: имам чувството, че няма такова нещо, което хората да не могат да научат, следователно няма такова нещо, което аз да не мога да науча. Не зная защо, но ми е много приятно да вярвам в това, харесва ми тази мисъл, хубаво е да лежиш в леглото и да си представяш, просто да си лежиш и да вярваш, че няма такова нещо, което да не можеш да научиш. Съвсем сериозно, смятам, че е страшно интересно да научаваш разни неща.

Например от книгата за разните религии, онази с меките корици, знам, че религията има много общо с две неща, а именно — болката и смъртта. Затова започнах да мисля за тези неща и взех да правя опити, като си причинявах болка — ощипах се, убодох се с карфица и все ми се струваше, че болката е топлина, затова запалих клечка кибрит и се опарих, болеше ме и още как! Но се оказа, че болката става поносима, ако се съсредоточа и мисля за пламъка и за кожата си, тогава разбрах, че всички видове болка всъщност са еднакви.

Нещо повече, имах възможност да проверя това и при по-жестоки условия: един ден, когато се къпех, брат ми влезе да използва тоалетната, без изобщо да се съобразява, че съм вътре, което беше отвратително от негова страна, можеше да почака и аз му го казах. На всичко отгоре той дори не пусна водата, сега вече страшно се ядосах, грабнах сапуна от ваната, хвърлих го по него и тряс! — той излетя през прозорчето на банята. Баща ми се втурна, щеше да си счупи краката от бързане, измъкна ме от ваната и ме повлече през къщата до гаража, изобщо не се спря, за да разбере какво всъщност е станало, но обикновено у нас така те „съдят“, свали колана си и започна да ме шиба яката по мокрите крака. Веднага ми дойде наум — това е възможност да проверя теорията си, че болката съществува само ако се страхуваш от нея, започнах да съсредоточавам мислите си върху колана и върху краката си, върху всеки отделен удар, и единственото, което чувствавах, беше топлина. И не само това — не ме заболя

повече, отколкото когато се бях ощипвал и убождал, бях страшно щастлив, че съм доказал теорията си и не успях да удържа тържествуващата си усмивка. Баща ми забеляза, че се смея и изкрещя:

— Ти нарочно ме предизвикваш.

Вярно беше, но изобщо не ми беше минавало през ум нарочно да го предизвиквам за такъв бой. Удари ме още няколко пъти, сигурно за това, че не изръкоплясках и ме изпрати да стоя в моята стая.

Там огледах краката си, истински се изненадах, като видях, че по тях са се появили червени ивици, после заврях глава във възглавницата си и се смях, смях, при мисълта, че съм победил болката, която винаги дотогава ужасно ме бе измъчвала и ме бе карала да плача.

Започвам да вярвам в следното: знанието е приятно, а невежеството — болка и това обяснява защо обичам книгите си толкова много.

Намекнах на татко, че всъщност не ми се ходи много-много на лагер и дори предпочитам да си остана вкъщи, но той ми отговори, че ще прекарам чудесно и толкова; от тона му разбрах, че няма мърдане и ще трябва да замина.

Въпрос: при положение че вече не се страхувам от наказания, защо се съобразявам с баща си и заминавам на лагер, след като не ми се ходи? Да, но все още се страхувам от баща си. Може би не съществува такъв начин да престана да се страхувам от наказания.

31 МАЙ

Обичам да ставам, преди да е изгряло слънцето. Рано-рано сутрин е някак свежо и приятно, а тази сутрин цялото небе сияеше почти бистросиво, нямаше топла закуска, а само от онези полуготови тестени храни, които се заливат с мляко, после взех да се стягам и в последната минута, както си го бях наумил, мушнах книгите си в раницата под пижамата, фланелките, фенерчето и другите неща. Дори не се наложи да се крия, защото на закуска мама настоя непременно да взема Библията.

— Нали не бива да вземам книги.

— Е, щом майка ти иска да вземеш Библията си, значи може — заяви баща ми.

А после, въпреки че Хауард започна да пъшка, татко ми разреши да взема още една-две други книги, стига да не помъкна цял куп. Сигурно си е мислил, че се каня да пренеса цялата си библиотека в Хай Пайнс. И така, взех дневника си, Херодот, книжката за политическите философи и речника.

И ето ме тук в Хай Пайнс, седнал на тънък и малко миризлив тесен дюшек, на дървено легло, в барака. Още две момчета седят на леглата си — едното пише, а другото — Боб Маккарти, разглежда Библията ми. Рано е, но тук лампите се загасят в десет часа, и освен това предпочитам да приключа с писането, преди да се приберат останалите и всички да се разбърбят в купом. Сега-засега не е толкова лошо. Пътувахме около четири часа с един стар автобус, който почти през цялото време вървеше бавно. Бях седнал до едно момче, казваше се Пол Индиан, името му е чудесно, въпреки че според твърденията на Пол той нямал и капчица индианска кръв; той ми е симпатичен. Спи в съседната барака. Някои от момчетата не са толкова неприятни, но не се интересуват от нещата, които интересуват мен.

Тази вечер например след вечеря в нашата барака се състоя отвратително надпреварване по пърдене. Трима се състезаваха кой ще пръдне най-силно и още преди да свърши състезанието, в бараката не

остана никой, с изключение на победителя Франк Дивордих (така ли се пише?), който, не мога да си обясня защо, беше много доволен, че е победил, за разлика от мен и още някои от момчетата, на които ни беше неприятно.

Пол Индиан е колкото мен — на тринадесет години, един-два месеца по-голям, и е умен. Разказах му някои неща, които бях прочел в книгата от Херодот, а той ми говори за музика. Взема уроци по пиано вече почти пет години, сега разучава една соната от Бетховен.

Когато пристигнахме в лагера, най-напред ни наредиха в редица и ни представиха на мистър Уорън, директора на Хай Пайнс, който ни говори за почтеността, за доброто здраве и за лагерния правилник — да няма ругатни, да няма пушене, лампите да се гасят в десет часа и други такива. След това ни представиха на лагерните ръководители, четирима мъже, може да не са мъже, но са по-големи от нас, на деветнайсет или дори на дваайсет години. Този, който отговаря за нашата група, се казва Едуард Хайнц. Носи очила и изглежда отракан. В нашата група всички са на дванайсет и на тринайсет години, така че аз не съм нито от най-малките, нито от най-големите — по средата съм.

Казаха ни, че всяка барака ще си избере водач, който ще следи да се изпълнява лагерният правилник (за това ще пиша по-късно). Струва ми се, че всички момчета от моята барака са на тринадесет години, с изключение на две, които са може би на дванадесет. Имената им са: Уили Шън, Боб Дейли, Боб Маккарти, Фред Елстън, Франк Дивордих, Езра Финли и Хам Пъмпърнил (Хам е прякор, той твърди, че са му го измислили, защото така се наричат операторите на любителски радиостанции, а той е построил една и сега си прави късовълнова станция вкъщи, но момчетата решиха, че прякорът му е Хам^[1] сигурно защото фамилното му име прилича на един вид хляб и дори някои му викат Хам Сандвич).

Оставихме нещата си в бараката и отидохме да обядваме в столовата — обедът беше доста добър, задушено, хляб, гроздов сок.

След обяда имахме плуване. Нали не мога да плувам, предупредих, че не ми се иска, но веднага се намери Хам Пъмпърнил, готов да ме учи. Сетих се, че нямам бански.

— И аз нямам — рече той. — За какво са ни? Тук няма момичета.

И така, не можах да се измъкна: докато се обърнеш, ето ме и мен с другите момчета долу при плитката част на реката — само трябваше да слезем по надолнището пред нашата барака — и Хам ме учи как да движа крака във водата. След малко вече се бях понаучил да плувам, но не смеех да отида на по-дълбокото, а в същото време ми беше някак неловко, защото хлапета къде по-малки от мен си плуваха с лекота наоколо. Хам ме остави, за да поплува и той на по-дълбоко, така че не ми оставаше нищо друго, освен да лежа по корем и да пръскам с крака водата на плитко, колкото да правя нещо.

Докато се упражнявах по този начин, един от големите, гол-голеничък, се приближи и застана до мен. Беше Франк Райли, който си пада малко особен, само като те загледа втренчено с големите си, почти морави очи — като луни нощно време преди буря. На Франк Райли усмивката му е особена — когато се усмихва, имам чувството, че това е един вид услуга, но както и да е, в момента Франк Райли е решил да пусне една усмивка. Като го гледаш, разбираш, че не му е приятно да се усмихва. Но както и да е, просто исках да кажа, че той се приближи и застана до мен, а тогава го виждах за първи път и не знаех как да постъпя, защото не ми се искаше да спра и да го зяпна, пък, от друга страна, се почувствувах като последен глупак да пляскам с ръце и крака във водата, когато някой се е надвесил точно над мен и ме гледа.

Най-после Франк Райли ме попита:

— Какво правиш?

Спрях да плувам и погледнах нагоре към него.

— Ти ли си братът на Хауард Уейн? — попита ме той.

Отговорих му, че съм.

— Така си и мислех. Знаеш ли думата *лепидоптера*?

Почудих се дали не е някаква гатанка, но казах само:

— Не.

— А би трябвало, ако наистина, си толкова умен, колкото разправя брат ти. — Франк Райли разплискваше с крак водата, така че да ме залива. — Всички загубеняци в нашата барака, включително и брат ти, ме мислят за откачен, защото им казвам, че пеперудите имат люспи. Много мразя глупаци да ме гледат отгоре и да ми намират грешки. Къде ти е речникът? Брат ти ми каза, че си донесъл речник.

Отвърнах му, че речникът ми е в бараката.

— Иди и го вземи, моля ти се!

Но на мен не ми се искаше да хукна гол из лагера, затова не му отговорих, само му направих една физиономия.

— Няма ли да отидеш да го вземеш? — попита ме той след малко. Изгледах го по-продължително, а той не се смути: — Името ми е Франк Райли. Брат ти казва, че си откачен. Според мен говори така, защото ти си умен, а той е магаре. Хайде, донеси ми книгата.

Е, нямаше как, трябваше да я донеса, хукнах нагоре по хълма до бараката, донесох речника, Франк Райли провери думата веднага и, разбира се, *лепидоптера* се оказа друго име за пеперуда, в речника още се казваше, че думата *лепидоптера* произлиза от гръцката дума за „люспест“. И така, казах на Франк, че ще му дам речника назаем, после погледахме заедно как момчетата скачат в дълбокото от високата скала. А после Франк Райли си тръгна, без дори да каже „довиждане“.

По-късно Фред Елстън ми върна речника, защото Фред се познаваше с Франк Райли и още няколко от големите момчета отпреди Хай Пайнс, та с Фред се заприказвахме за тях. Фред ми каза, че Франк Райли бил много умен и не разбирал какво имам предвид, бях го попитал защо Франк е малко особен, но на мен наистина ми се видя особен. Фред ми каза, че Франк бил много смел и ако го предизвикаш, можел да направи какво ли не, можел да направи всичко при едно условие — този, който го предизвиква, също да се опита, а веднъж някой го предизвикал да целуне една хубава учителка, Франк я целунал и го наказали, пък момчето, с което се обзаложили, се уплашило и не посмяло да я целуне. Фред ми разказа и за бащата на Франк Райли. Той бил баптистки свещеник и един полицаи го убил случайно по време на престрелка в техния квартал. Ако това е истина, навярно нямам право да виня Франк Райли за това, че е малко по-особен. Но все пак той е много космат и ми действа на нервите, от друга страна — в негова полза говори това, че очевидно няма нищо против хората, които обичат книгите.

Поплувахме, облякохме се и отидохме в столовата ядохме бисквити и пихме гроздов сок, после обиколихме лагера с Едуард Хайнц. Трябва да призная, че Хай Пайнс е много красиво място, а лагерът изглежда доста голям. След спирката на автобуса продължаваш по пътеката петдесет-сто метра и стигах до административната сграда, зад нея се намира първата група бараки —

на големите момчета, там са брат ми и Пийт Бънч, а зад тези бараки, малко вляво, е Четириъгълника — така казват на едно широко открито място за лагерни огънове, събрания и други такива. Административната сграда е колкото две бараки и дори по-голяма и там е кабинетът на мистър Уорън, там са спалните на готвачите и на мистър Уорън, а също и кабинетът на сестрата. Сестра! Леле, ама каква изненада — тук, горе, имало сестра. Май спи в лагера на момичетата по-надолу по реката, но идвала тук по няколко часа всеки ден. А пък аз тичах гол нагоре-надолу, да не говорим за по-големите момчета като Франк Райли.

И така, като подминеш Четириъгълника, тръгваш надолу по друг път и стигаш до реката — а точно над реката са бараките на моята група. Още не съм видял бараките на най-малките, но те са горе при входа, от другата страна на административната сграда.

Не си давах сметка как въздухът тук може да е различен, но е точно така, струва ти се, че не вдишваш, а пиеш вода, толкова е чист, отвсякъде ти мирише на борове — силно, дълбоко, сладко. Има още евкалиптови дървета и кипариси, и акации, и тополи, и дъбове и разни други, но най-много са високите ръждиви борове, в чиито иглички меко потъват краката ти и от които се разнася чудесен аромат.

По време на обиколката ни повървахме доста по реката, после стигнахме до една пътека. Тръгнахме нагоре по нея и излязохме на голяма и хубава ливада, цялата в дребни жълти цветенца, там ни казаха, че утре на същото място ще играем на една игра, която се наричала „Плени знамето“.

След вечеря целият лагер се събра на Четириъгълника, ядохме фъстъци, пихме гроздов сок, имаше голям огън и пяхме песни. След това мистър Тейбър, един от ръководителите, обяви, че търсели таланти, за да си направим Вечер на талантите от Хай Пайнс следващата събота вечер. Щяло да има пародии, музика, изобщо всичко и аз взех и се обадох, че Пол Индиан свири на пиано, отговориха ми, че това е чудесно, тъй като имало някакво пиано, заключено в столовата, надявам се, че Пол няма да ми се разсърди, задето казах, че може да свири. После мистър Уорън съобщи, че първото, което всяко бунгало трябвало да направи още тази вечер, било да си избере водач и още сутринта тези водачи трябвало да се явят на рапорт пред ръководителите си.

Никак не очаквах, че още щом се приберем в бараката, Хам Пъмпърнил веднага ще предложи мен за водач на нашата барака номер девет. Боб Дейли попита:

— Защо пък той?

Хам отвърна:

— Защото е умен. Дори си е донесъл книги.

Изглежда, това направи голямо впечатление на другите, но пък Фред Елстън каза:

— Мисля, че който е най-голям, той трябва да бъде водач.

Започнахме да се питаме кой е най-голям и излезе, че Фред Елстън ще навърши четиринайсет години след малко повече от месец, значи той е почти цяла година по-голям от мен. Гласувахме, всъщност аз и Фред се въздържахме, и гласовете се оказаха равни. Тогава Боб Маккарти каза:

— Трябва да се проведат дебати между Фред и Уин.

Фред заяви, че аз трябва да говоря първи, тъй като са ме предложили първи.

Моето изказване беше следното: „Не зная защо трябва да ме изберете за водач, тъй като никога досега не съм бил водач на каквото и да било. От друга страна, в Евангелието от Матей, глава 20, от 1 до 16 стих се описва как в небесното царство последните ще станат първи и първите ще станат последни, така че липсата на опит е в моя полза в края на краищата. И освен това мисля, че и Фред Елстън ще може да направи всичко, което аз мога да направя, затова не виждам как ще водим дебати, без да определим някаква тема..., да речем, ако бяхме измислили специален правилник за нашата барака и между нас се получи разногласие относно правилника, тогава можехме да спорим. Но при това положение въпросът се свежда до това — мен ли искате за водач или него.“

— Какво искаше да кажеш с този правилник? — попита Езра Финли.

— Притрябвали са ни правилници — заяви Уили Шън.

Отговорих им:

— Просто се опитах да ви предложа тема за дебатите.

— И така си имаме достатъчно правилници — каза Фред Елстън. — Ти какъв правилник искаш да правиш?

— Не зная. Може би ще прилича на законите в древна Персия, защото там нещата са много ясни. Например всеки трябва да казва истината. Второ, никой да не дължи пари на никого, защото дълговете водят до лъжи. Трето, никой не се наказва, ако се е провинил за първи път.

— Много умен закон — каза Уили.

— Дори самият цар — обясних аз — няма право да наказва някого, щом се е провинил за първи път. И още нещо: когато ще наказват някого, винаги трябва да се вземат предвид и добрите неща, които е направил, така че наказанието да не е прекалено тежко.

— А ти какъв правилник ще измислиш? — обърна се Уили към Фред.

— По дяволите — отговори му Фред, — притрябвали са ми разни дебати. Ще гласувам за Уейн. Нека той да бъде водач, аз изобщо не искам.

— Без ругатни — предупредих го аз.

Фред ме изгледа свирепо, но не промени решението си, така че ето ме и мен — Уинстън Уейн — водач на бараката, в крайна сметка денят не мина много зле.

Почетох от Петокнижието, а после загасих лампите.

[1] Шунка (англ.). — Б.пр. ↑

1 ЮНИ

Оказа се, че за водач на съседната барака е избран Пол Индиан, а в барака номер седем са избрали Джордж Меридел; тръгнахме заедно към столовата, за да се явим при Едуард Хайнц.

Големите момчета също трябваше да се явят при ръководителите си и забелязах, че нито Хауард, нито Пийт Бънч са сред тях, но пък Франк Райли беше там.

Нямаше за какво толкова да се говори на сбирката, но аз попитах Едуард Хайнц дали е разрешено да има специален правилник за нашата барака, разказах му за изборите и че сме търсили тема за дебатите. Той ме попита: „Какъв правилник?“ Аз му обясних за законите в древна Персия, които имах предвид, и той се засмя малко странно и каза, че това си е наша работа, но да го питам, ако ще въвеждам нови правила, особено ако има наказания. Казах му, че единственото наказание, което съм измислил досега, е да имаме касичка на бараката и който наруши правилника, да пуска по 5 цента, а после парите от касичката ще си ги разделим, когато стане време да си тръгваме.

Джордж Меридел ме попита:

— Наистина ли ще имате специален правилник в твоята барака?

— Може би.

— Това е добра идея — каза Джордж и поклати глава замислено.

— Аз също ще въведа някои правила в моето бунгало.

Приблжихме се към големите момчета, известно време те си приказваха и се правеха, че не ни забелязват, но накрая онова много едро черно момче ни намигна, а Джордж Меридел се престори, че го е страх и побягна назад една-две крачки. Черното момче ни се представи:

— Аз съм Дон Егрис, единадесета барака. — И веднага протегна ръка към мен. — Май ние, водачите, ще трябва да се поопознаем.

Помислих си, че това е чудесен жест и му казах името си. Ще взема да напиша имената на всички водачи тук, докато не съм ги

забравил. Започвам от най-малките: Бени Уосерман е от първа барака, на десет години. Хю Флауърс — втора барака, Уолтър Айделман — трета барака, Том Нийли — четвърта, те са на десет или единайсет години. Орландо Милс — наричат го Орли, — той е на единайсет и е водач на номер пет. Джими Дейвис — на номер шест. После идват Джордж Меридел — номер седем, Пол Индиан — номер осем, и аз — в номер девет. От трите бараки за момчета на четиринайсет години и нагоре Франк Райли е на номер десет, той е на шестнайсет или на седемнайсет години, Дон Егрис е на номер единайсет, той е най-едротото момче в лагера, но според мен на години е по-малък от Франк Райли, и още едно странно момче, смятат го за голям приятел на Франк Райли — казва се Стенли Рънк — водач на номер дванайсет. Прякорът му е Рънк Негодника.

В моята барака толкова много се ругаем, че днес обявих: щом някой каже ругатня, ще трябва да сложи пет цента в касичката на бунгалото.

— По дяволите твоята касичка! — развика се Боб Дейли. Фред Елстън веднага се присъедини към него:

— И аз казвам по дяволите. Това тук да не е концентрационен лагер, кретен такъв, не сме длъжни да спазваме твоите правила, копеле, майната ти, върви по дяволите, не ти дължа пукната пара.

Отговорих му, че за всичко това дължи най-малко петнайсет цента. Тогава Боб Дейли се разкрещя:

— По дяволите, по дяволите, по дяволите, по дяволите, по дяволите!

Пет пъти, броих ги. Казах му:

— Не аз съм забранил да се ругае и ако предпочиташ да отидеш в ареста, нямам нищо против. Ако ли пък прецениш, че и за теб е по-добре да пуснеш парите в касичката, просто ми кажи, за да знам.

— Какво, мен да ме приберат в ареста за някоя и друга ругатня, дяволите да го вземат! — отвърна Фред Елстън.

— И аз така казвам — обади се Уили Шън.

Изтъкнах им, че ако се замислят малко, ще си дадат сметка, че касичката е хубава идея, защото като свърши престоят ни в Хай Пайнс след един месец, ще имаме пари и ще си ги разделим. Припомних им, че те са ме избрали за водач на бараката и избирането ми би било безпредметно, ако не държа на това правилникът да се спазва, и освен

това съм си помислил, че ще бъде по-забавно да имаме касичка и после да си разделим парите помежду си, вместо да ходя и да съобщавам на директора за всяка нередност и да гледам как пращат хората в ареста. Е, някои от момчетата размислиха и тъй като повечето от парите ги дължаха Боб Дейли и Фред Елстън, останалите решиха, че може и да съм прав в края на краищата.

Разказах всичко това на Пол Индиан, когато се изкачвахме към поляната да играем „Плени знамето“, а Пол ми отговори:

— По дяволите, всички ругаят, дори ръководителите.

Но това само ме ядоса, защото ще е още по-трудно да ги карам да спазват правилата, щом и ръководителите ги нарушават.

Джордж Меридел, Пол и аз — водачите — хвърлихме монета, за да видим кои ще са двамата капитани на отборите за играта „Плени знамето“, падна се на мен и Джордж. Едуард Хайнц беше нещо като съдия, а едно дълго въже, опънато по средата на ливадата, минаваше ниско над тревите и я делеше на две половини, тоест на всеки отбор се падаше по половин игрище. Щом някой премине от другата страна на въжето, той може да бъде пленен от противниковия отбор, ако някой го докосне. Целта на играта е единият отбор да плени „знамето“ на другия отбор, а знамената представляваха големи носни кърпи, проснати върху храстите на двата края на бойното поле.

Най-напред определихме кои да пазят знамената. (Аз определих Еди Хоуг от бараката на Пол да пази нашето знаме.) След това трябваше да измислим как някой да мине от другата страна на въжето и да достигне до другия край на ливадата, за да плени знамето на Джордж и да се върне, без да го докоснат. Реших да изпратя две момчета навътре в гората, за да разузнаят дали ще могат да заобиколят ливадата, да излязат зад знамето и да го вземат.

След като момчетата тръгнаха към гората, аз се присъединих към останалите от моя отбор и заедно се стараехме да не позволим на отбора на Джордж да премине в нашата част на ливадата. Скоро зад мен се вдигна голям шум и ми стана ясно, че Джордж е имал същата идея и едно от неговите момчета се опитваше да вземе знамето ни изотзад, но ние го пленихме и аз се върнах на пост при въжето. Скоро забелязах, че момчето, което ходеше напред-назад срещу мен (трудно беше да се каже кой кого пази), държи огромно захарно петле на дълга пръчка и май петлето го интересуваше повече, отколкото играта, та

внезапно ми хрумна да го грабна, както и направих, а момчето се изненада дотолкова, че не може да го удържи. Отстъпих няколко крачки назад, така че да не може да ме стигне, а то се изчерви, пристъпи през въжето, за да дръпне захарното петле от ръката ми, и аз го докоснах. То стана още по-червено и каза:

— Не е честно.

Отговорих му:

— Всичко е честно в любовта и войната, а ти си пленен.

То настоя да отидем и двамата да говорим с Едуард Хайнц, така и направихме, а Едуард Хайнц измери с поглед ядосаното момче, после измери с поглед и мен и накрая каза на момчето:

— Е, както изглежда, наистина си пленник.

Зарадвах се и отведох пленника си, но не можех да се отърва от чувството, че решението на Едуард Хайнц бе в моя полза само защото другото момче беше по-едро и изобщо нямаше смисъл да играя, ако нямам възможност да използвам ума си. Оставих пленника си при Еди Хоуг и другите в тила при знамето и се върнах на предната линия.

След малко видях, че са пленили Боб Маккарти при знамето на Джордж, а Езра Финли се беше върнал, така че и нашият план пропадна, както и планът на Джордж. Затова реших да проведа съвещание с Пол, Еди и две други момчета и Пол предложи да нападнем право в средата всички заедно, така все някой щеше да вземе знамето, особено ако приложим такава тактика като при футболистите — няколко души да направят блокада и да не позволят на другия отбор да пипне момчето, определено да плени знамето на Джордж. Решихме, че това може би е добра идея, затова отново изпратих Езра Финли в гората, за да подмами част от отбора на Джордж към другата страна на бойното поле, а после изпратих още едно момче в гората, но от другата страна, и така подмамахме още една част от отбора на Джордж и тъкмо когато Джордж се чудеше какво да прави при това положение, нашият специален отряд излетя напред. Бях определил Пол да вземе знамето, но той каза, че трябвало да го направя аз, защото аз съм капитан, пък и от мен нямаше да има кой знае каква полза при преграждането на пътя на противника. И така аз се спуснах точно в средата на специалния отряд, всички викахме като индианци, двамата с Пол пробягахме цялото разстояние до знамето на Джордж и аз го грабнах, но видях двама от хората на Джордж да тичат към мене и

просто продължих да бягам право към гората с надеждата да заобиколя до нашата половина от ливадата и тогава взех, че се блъснах в едно дърво, ударих главата си много силно, паднах и ми се зави свят. Тикнах знамето на Пол и му казах:

— Тръгвай!

Пък той ме пита:

— Удари ли се?

Повторих му:

— Тръгвай! — защото момчетата на Джордж бяха по петите ни, но Пол само стоеше и тогава станах, хукнах отново, ония момчета ме преследваха през цялата гора и ми бяха нужни десет минути, за да стигна до моята половина на ливадата. Те все още ме преследваха, затова аз просто спрях, оставих ги да ме настигнат и ги докоснах, и те доста се объркаха, защото разбраха, че не само са загубили знамето си, но на всичкото отгоре са и пленници. Моят отбор беше много щастлив, а после съм припаднал.

Не зная какво стана, не почувствувах нищо, просто изведнъж чух някакво шантаво жужене и като че ли за един миг ми притъмня, всичко се завъртя, стана ми лошо и след това не помня нищо. После видях Едуард Хайнц надвесен над мен и му казах:

— Ударих се в едно дърво.

Едуард Хайнц ми отвърна, че ми е излязла цицина и трябва да отида при сестрата да ме види. Боб Маккарти се смееше и каза:

— Ей, само да се беше видял отнякъде как се блъсна в дървото. Бум!

И той удари главата си с ръка, събра очи и падна на земята. Всички се разсмяхме.

И така, въпреки протестите ми, наложи се да отида при мис Нюман — сестрата, която ми каза, че щом гледам назад, трябва да бягам в същата посока. Тя е дебела, но не е лоша.

Както виждам, стана малко дълго, макар че бих могъл да пиша и повече, но вече е късно. Приятно ми е да пиша и да препрочитам написаното, виждам, че съм го написал доста добре и може би ще стана писател, когато порасна, и ще работя в някой вестник като чичо Джайлс.

За вечеря ни дадоха спагети, салатата, варено цвекло, мляко, сладкиш — доста вкусен. След това отидохме до Пикника, някои

момчета взеха да разказват вицове, но щом вицовете започнаха да стават малко мръсни, дойде време да се връщаме в бараките си.

2 ЮНИ

Казват, че на някои хора просто не можеш да им угодиш, и наистина е така, защото тази сутрин на закуска Хауард дойде до нашата маса и без каквато и да е причина започна да ме дразни, че са ме избрали за водач. Струва ми се, че завижда, но се държи така, сякаш не би станал водач дори ако го изберат и му дадат заплата. Стенли Рънк, а не Франк Райли, както аз мислех, е водач на бараката, където е Хауард, но бараките на Франк и Стенли са една до друга, а Франк и Стенли са добри приятели и Фред Елстън казва, че двете групи винаги се движели заедно, все едно че са от една барака. Колкото до Стенли, той може и да е водач, но за него това е само майтап, и мисля, че са го избрали за водач на бараката само защото момчетата са решили да му изиграят един хубав номер.

И така, когато Хауард си отиде, Хам Пъмпърнил ме попита:

— Наистина ли този ти е брат?

А Франк Дивордих отбеляза:

— Май не те обича много-много, нали?

Не ми оставаше нищо друго, освен да отвърна:

— Той само се будалкаше. — Но истината е, че Хауард ме вбеси.

Най-добре си живеят тук най-малките хлапета. Правят каквото им наредят и не трябва да отговарят за нищо. Големите момчета се държат особено, май изобщо не им харесва в Хай Пайнс. Мъкнат се нагоре-надолу и си придават вид, че няма какво да правят дори когато правят нещо.

Тази сутрин, след срещата на водачите на бараките, Стенли Рънк подхвърли, че днес големите момчета трябвало да играят на „Плени знамето“, но не можах да разбера дали се присмива, или се оплаква. Големите момчета и дори Франк Райли говорят такива неща:

— Защо да идват тук момчета на шестнайсет, дори на седемнайсет години, щом всички забавления са за дванайсетгодишни?

Аз просто не мога да разбера Франк Райли. В един момент изглежда много любезен, а след това с всички сили се опитва да

докаже, че изобщо не може да бъде любезен и се стареа да прави впечатление с хулиганско поведение. Понякога изглежда много учтив и скромнен, а после се надува като същински паун. Но той умее да говори големи приказки и се изразява на добър език, според мен при всяко положение изглежда по-умен от момчетата, с които се движи. Когато не е с тези момчета, приказва по-тихо, а днес постоя при мен няколко минути и изглеждаше натъжен от нещо, взе да ми говори колко красиво било небето и ми пусна една от своите броени усмивки, поглади ме по главата и дори ме попита какво чета сега, но не прояви кой знае какъв интерес към Херодот, когато му разказах за него. Значи наистина може да е много любезен. Но Фред Елстън пък ми разказа как Франк се ядосал на онова едрото момче — Мейсън, то е високо колкото Франк, ако не и повече, а Франк щял да го събори на земята само като изкрещял, и когато Мейсън не отстъпил, Франк го ударил през лицето и направо треперел от ярост. Мейсън бил толкова поразен, че нито му отвърнал с удар, нито нищо, отдалечил се и толкова. Никак не бих искал Франк да се ядоса на мен.

Тази сутрин пак трябваше да отида при мис Нюман, за да се увери, че всичко е наред, затова се отбих при нея, докато другите плуваха в реката. Малко по-късно се случи нещо далеч по-неприятно: и аз бях слязъл до реката да поплувам, Едуард Хайнц също беше там и ми каза, че започвам да плувам доста добре, и точно тогава Франк Дивордих излезе от водата и извика:

— Ей, мистър Хайнц, Уейн има обрив на задника!

Едуард Хайнц го поправи:

— Не се казва на задника, а на седалището, но... — той ме погледна — наистина е обрив.

Сърбеше ме, опитах се да видя какво имат предвид, но не можех, само напипах някакви пъпки и им казах:

— Нищо ми няма.

Едуард Хайнц си тръгна. Но докато се усетя, той се върна и доведе със себе си мис Нюман, той си беше облечен, но много от нас не бяха и затова всички зацямбуркахме във водата, като че ли тя беше тигър. Едуард Хайнц ми извика:

— Ела тук.

— Не.

Той пак каза:

— Ела, Уин.

— Не.

Той каза:

— Искам мис Нюман да види този обрив, ела тук веднага.

И така, трябваше да изляза гърбом от реката и много да внимавам, като вървя на заден ход към мис Нюман, сякаш тя беше гараж, а аз — кола, пък на момчетата им беше много смешно да ме гледат така превит и се смяха ли, смяха. Беше ужасно. Прегледа ме и аз се хвърлих обратно във водата, като че ли бях национален шампион по плуване за годината, а щом мис Нюман и Едуард Хайнц си тръгнаха, нещо ме прихвана и взех да се правя на шампион — заплувах към дълбокото, където не беше за мен.

Не си спомням как съм се намерил на дълбокото, но изведнъж усетих, че всичко е по-плътно, по-тъмно и по-наситенозелено, вдигнах поглед и ми се стори, че над мен има още и още вода, изведнъж страшно се изплаших и просто забравих какво трябва да правя, за да плувам. Започнах бясно да ритам и да размахвам ръце. Не се ударих, нищо не ме болеше, но всичко пред очите ми стана зелено, причерня ми, нагълтах вода и в крайна сметка Дон Егрис дойде при мен, хвана ме здраво и ме измъкна навън, така че той спаси живота ми, така си беше. Изтегли ме от водата и поседна до мен, докато дишането ми се оправи и вие сигурно си мислите, че съм казал „благодаря“ на Дон Егрис, но мен ме беше срам. В този момент изобщо не бих могъл да призная, че съм се давел, затова взех да му разправам как нарочно съм се въртял и пляскал, за да разбере дали някой ще се опита да ме спаси. Май на него му стана ясно, че го излъгах и сега се срамувам повече от лъжата, отколкото от това, че не плувам добре, пък и не знам как да си призная за лъжата. Засега никой не е споменавал за случката, така че, изглежда, Дон Егрис не е казал никому нищо, което е много мило от негова страна.

По програма днес след плуването трябваше да играем бейзбол. Тук имах голям късмет, защото — както при „Плени знамето“ — се падна да бъда капитан на единия от отборите, а като капитан можех да посоча други да играят. Пол беше капитан на другия отбор и те победиха с 10:6.

След обяда две от големите момчета се навъртаха около нашата барака — Джероум Блакридж (никога не съм го виждал усмихнат) и

Мануел Ривас (който почти непрекъснато се усмихва). Бяха дошли насам, защото се познават с Фред Елстън, та те казаха, че лагерът на момчетата бил скучен, защото имало само момчета, затова те възнамерявали да се промъкнат през гората да наблюдават лагера на момичетата. Попитаха Фред дали иска да тръгне с тях, пък Боб Дейли се обади, че и той също искал да отиде.

— Ако е забранено според правилника — подхвърли ми Боб с подигравателна усмивка, — ще ти дам пет цента, пиши ми го на сметката.

И така, четиримата тръгнаха, ухилени като злодеи от стар телевизионен филм.

Е, да си кажа, известно време се мъчех да реша дали трябва да издам, че тези момчета нарушават лагерния правилник. Първо, аз съм водач на бараката и ако не проявявам чувство на отговорност, значи не съм добър водач, пък ако някой може да си помисли, че искам да съм лош водач, това вече не мога да си го представя. Разбира се, повечето от момчетата не харесват този начин на мислене. Казват, че трябва да се чувствуваш отговорен към своите приятели, а не към правилниците, но тогава, ако си верен само на приятелите си и не зачиташ правилниците, цялата идея да има правилници излиза глупава. Ако ли пък правилниците са глупави, предпочитам изобщо да не съм водач. Доколкото разбирам, когато издаваш някого, то е да предотвратиш нещо лошо, но по телевизията забелязвам, че дори полицаите мразят доносниците, това е все едно предателство и никой не обича издайниците, затова никой не порти за никого, особено за приятелите си. Както и да е, не ги издадох и това е важното. Но не мога да кажа, че съвестта ми е чиста, като не съм съобщил за тази нередност.

Написах всичко това, за да обясня какво направих тази вечер, след като се събрахме в бараката. Заявих им, че не ми харесва ролята на доносник, но напускането на територията на лагера, особено за да се ходи до лагера на момичетата, е сериозно нарушение на правилника и това не бива да се повтаря. Постарах се да говоря много твърдо.

Боб Дейли каза:

— О, това няма да се повтори, господин водачо на бараката, поне до следващия път, когато решим да отидем.

Хам Пъмпърнил, който почти винаги застава на моя страна, му подхвърли:

— Какво толкова бе, Дейли? Не можеш без момичета, така ли?

— Стой настрана, Хам Сандвич, ако не искаш да те разрежа на две и да те хвърля на рибките.

Хам излезе от кожата си — не допусках, че може да се ядоса чак толкова.

— На кого говориш така?

— На теб. — Боб Дейли завря лицето си до лицето на Хам. — На теб говоря, сандвич такъв, шунков бут, шунков задник, колбас с мас.

— Това ще ти струва пет цента — казах на Боб Дейли.

— Кое? За маста ли?

— Не, за другото.

— Този пък Мануел Ривас — изсмя се Фред Елстън, като че ли нищо не се бе случило. — Взел, че си уредил среща с едно момиче за тази вечер. Щели да се видят в гората.

— Ей — обади се Уили Шън, — вие наистина ли сте видели момичета?

— Какво си мислиш, че сме гледали в лагера на момичетата? — опули се Боб Дейли. — Американския конгрес ли?

— Той пита дали сте ги видели да плуват — включи се и Езра Финли.

— Разбира се, че ги видяхме да плуват — отговори Франк Дивордих. — Имаше едно, изобщо не може да ходи, толкова е дебело, само отлепя краката си, а тежестта му го понася напред.

Не мога да обясня, но такива приказки за момиче, което първо на първо Дивордих изобщо не е било редно да гледа, просто ме вбесиха:

— Както и да е, момчета, но ако още веднъж излезете от лагера, ще кажа на директора и точка.

— Я си натискай парцалите — закани ми се Уили Шън.

— Тъп като задник — промърмори Боб Дейли.

— Водя си сметка, Боб — напомних му аз, — не си мисли, че съм забравил. Дължиш още пет цента за касичката.

След това излязох от бунгалото и отидох да поговоря с Пол.

Струва ми се, че с Пол отново сме приятели. Мисля, че му стана малко неприятно, загдето грабнах знамето от ръката му и му избягах с него в края на вчерашната игра „Плени знамето“. Но той не спомена нищо за това и сега си поговорихме за Вечерта на талантните, той каза, че ще изсвири сонатина от един композитор на име Кулау. Можел да

изсвири и произведения от Моцарт и Бах, но тази сонатина била доста бърза и затова мислел, че тук ще се хареса повече. Казах му, че предпочитам да свири Бах, тъй като Бах е любимият ми композитор и често съм слушал неговата музика по радиото. Харесвам я, защото звучи като утро. От време на време звучи и като залез-слънце, но никога като нощ. Музиката на Бетховен пък почти винаги ми звучи като залез-слънце и нощ, и тъй като за мен утрото е най-приятната част от деня, сигурно това е причината да обичам Бах.

Днес след обяд почетох известно време под едно дърво, Дон Егрис дойде и седна до мен, а аз се почувствувах страшно неудобно. Исках да му кажа, че съжалявам, задето го излъгах, но просто не можех да си отворя устата и затова продължих да чета. Той ме попита какво чета и аз му отговорих, че се занимавам с Херодот, а той се засмя, сякаш си бе помислил, че е на гръцки.

— Ти много ли четеш? — попитах го аз.

— Абе, човек — поклати той глава и се захили особено, ще речеш: не аз, а той беше смутен, — че аз трудно се справям с телевизията, само книгите ми липсваха.

Останах малко разочарован, май се бях надявал, че ще обича книгите. Той ми каза, че е в единайсети клас, а после се понамръщи и рече:

— Тази книга изглежда много трудна за фъстъче като теб.

— Аз обичам трудни книги.

Той сви рамене:

— Е, ще ми се да бях умен като Райли и да мога да говоря, като че съм чел всички книги на света, но аз съм си аз и нямам намерение да отивам срещу Бога.

— Ти вярваш ли в Бога?

— Разбира се — кимна ми той, — ти не вярваш ли?

Не отвърнах нищо и после попитах дали Франк Райли наистина е умен. Дон Егрис пак сви рамене:

— Ами мен ако питаш, мисли се за много важен, обича да се надува, но бележките му са все отлични, така че най-малкото аз мога да го нарека глупак. Я слушай — той стана, — не се задълбочавай толкова в тия книги.

Май се раздразних от това, че ме съветва да не чета прекалено много, но пък може и да съм изглеждал смутен, сега той изглеждаше

объркан, а след малко се обърна и се отдалечи доста бързо.

Ще ми се да бях събрал смелост, за да му благодаря, че спаси живота ми. Както и да е, ще трябва да го направя, преди да си тръгна оттук.

3 ЮНИ

Момчетата от барака номер девет прекарахме цялата сутрин в залата за пинг-понг, която е встрани от административната сграда, и от четири игри аз направих шест точки. По времето, когато свършихме, светът ми изглеждаше черен.

Джордж Меридел е откачил на тема правилник. На сбирката на водачите тази сутрин той съобщи, че е въвел следния правилник:

1. Никой да не напуска барака номер седем без негово разрешение.

2. Никой да не започва да яде, преди той да е седнал на масата.

3. Всичките му момчета да казват клетвата за вярност всяка сутрин, веднага щом станат от леглото.

Джордж казва, че тези правила служели, за да има ред в барака номер седем, и че редът е хубаво нещо, но, разбира се, това показва единствено колко е подъл и тъп. Зададох си въпроса дали Джордж не е бил избран за водач само защото може да набие всеки от неговата барака. Както и да е, на Стенли Рънк му стана страшно забавно от съобщението на Джордж и той му каза, че трябвало да накара момчетата от седма барака да му козируват, когато минават покрай него, и съм уверен, че Джордж го прие насериозно, само кимна бавно и доста се замисли, както изглежда. Това безкрайно развесели Стенли, той се разкиска, разкудкудяка, започна да нарича мен и Джордж лагерни ченгета и изтърси:

— Внимавайте, момчета, идват лагерните ченгета. Спазвайте правилника, за всички ни се отнася, лагерните ченгета ще ви пипнат.

— А после изведнъж Стенли се ядоса. — Дяволите да ви вземат, гадни малки доносници, защо не си останяхте във вашите училища да помагате на полицаите по движението?

— Ти да мълчиш — промърмори Пол Индиан.

— Това пък какво беше? — Стенли се завъртя слисан към Пол.
— На мен ли говориш бе, мъник?

— Няма да говориш за полицията — сопна му с Пол. — Баща ми е полицай.

Стенли вдигна пръст към него:

— Значи ти си полицейско синче.

— Точно така — пламна Пол, — затова няма да говориш за полицаите, дяволите да те вземат.

Та на Стенли май му се видя забавно, че в Хай Пайнс може да има съвсем истински, жив син на полицай и той отново се разсмя. Ама че лагер!

Аз промених темата и предложих на Джордж Меридел да промени правилника си.

— Ще настроиш всички момчета от бараката срещу себе си — му казах аз — и те ще вдигнат бунт.

— Бунт ли! — извика Стенли Рънк и на очите му се показаха сълзи, — Ха-ха, бунт! — пискаше ли, пискаше известно време, а на нас нищо не ни оставаше, освен да го гледаме. — Ха-ха-ха! — Чак се наложи да седне на пейката.

Пол си тръгна, също и аз.

След като обядвахме (бял боб), тръгнахме на поредната голяма обиколка. Вървахме почти по същите места, където вече бяхме ходили, но въпреки това беше приятно. Едуард Хайнц каза, че на другия ден — събота — ще отидем в друга посока и ще ловим пеперуди, а той ще ни покаже как да ги закрепваме на картон и как да ги различаваме. Каза, че е много интересно и някои от нас може би ще започнат да събират собствена колекция, като видят колко е забавно.

Аз държа на моралните принципи. И това си е. Та попитах Пол Индиан как гледа на колекционирането на пеперуди, тъй като в края на краищата са невинни същества и не причиняват зло на никого, освен ако не се навъдят прекалено много по посевите, обикновено просто си летят и са много хубави.

Но Пол каза:

— Има много пеперуди.

— Не е там работата. Искам да кажа, че не бива да убиваме нищо живо ей така, за удоволствие.

— Добре де, но то не е само за удоволствие. Ще ги изучим и ще ги колекционираме.

— Значи за нас това е хоби, а всяко хоби е удоволствие.

— О, господи — нацупи се Пол, — за някакви си пеперуди.

— Веднъж чух, че Алберт Швайцер^[1] не убивал дори оса.

— Уейн, ти си откачил. Щом имаш настроение да философствуваш, иди да говориш с Едуард Хайнц, ако обичаш.

Така и направих. Казах на Едуард Хайнц всичко, което бях казал и на Пол, но Едуард Хайнц само се поусмихна и попита:

— Какво четеш сега, Уин? — А после, преди още да му отговоря, стана сериозен и каза: — В природата има жестокост, младежо. Навярно някои личности могат да се издигнат дотам, че да се отдалечат от стихията на природата, но повечето хора не са такива личности и в по-голямата си част природата не може да се обуздае. Много ли ти е неприятно да убиваш пеперуди?

— Те не пречат на никого. И са красиви.

— Е, мисля, че в случая малко прекаляваш и освен това ще съжбяляваш, ако не дойдеш с нас, но няма да те принуждавам, щом не искаш.

И това беше. Не зная дали да отида да ловя пеперуди, или не. Мога да приема изследването заради науката, разбира се, но не мога да си представя, че е справедливо да убиеш едно съвсем безвредно същество, само за да научиш нещо за него.

Като се върнахме от обиколката, разбрахме, че в лагера е имало сбиване между някои от по-големите и дори едно момче се намираще в ареста. Аз, Пол, Хам и Боб Маккарти отидохме заедно към ареста и там заварихме няколко момчета, които се мотаеха наоколо, смееха се и се шегуваха. Тогавя разпознах, че през решетките на ареста гледаше Джон Мейсън. Не зная на какво се смееха, но Пийт Бънч беше там и той се будалкаше, разправяше, че Джон Мейсън нямало да бие път до лагера на момичетата, ако мис Нюман била в Хай Пайнс, или нещо от този род.

Приблжиха се Фред Елстън и Франк Дивордих и Фред попита:

— Кой е вътре?

— Джон Мейсън.

Изведнъж ме зърна Пийт Бънч и рече:

— Я вижте кой е тук, Мечо Пух, водачът. Това обяснява всичко. Може мис Нюман да не е била тук, но Мечо Пух, водачът, е бил тук и са му потрбявали пари за прословутата касичка. Напълни ли се, а, Мечо?

Много момчета се засмяха на шегата, в края на краищата беше си смешно, и тъкмо тогава дойде Дон Егрис, а Джон Мейсън се развика:

— Егрис, Егрис! Хайде, влез вътре, маймуно такава. Върнете маймуната в клетката ѝ! Станала е ужасна грешка! Хей, Егрис, ти трябваше, да си тук вътре, а не аз. Ти носиш отговорността, ти си истински бойскаут, ти си водач. А пък аз какво съм? Безделник, убиец, престъпник. Егрис, ти не ме защити от мен самия. Ей, когато изляза оттук, ще трябва да защитавам себе си от мен.

Той продължи да обижда Дон Егрис по същия начин и аз изобщо не можах да разбера защо, тъй като на мен ми се струва, че Дон се държи приятелски с всички, но не знам дали Пол или някой друг спомена, че Дон не се разбираше много-много с Джон Мейсън и още няколко момчета, струва ми се, защото Дон е негър. Така или иначе, Дон си тръгна и на мен ми се искаше да тръгна след него, но не можех да се ориентирам в ситуацията, така че след малко и аз се магнах с Хам, Пол и Боб.

Джон Мейсън трябваше да остане в ареста, докато дойде време да загасят лампите довечера, значи ще излезе доста скоро.

И като че ли не беше достатъчно забавно днес да видим Джон Мейсън в ареста, та след вечеря, като се разхождахме из гората зад бараките на най-малките — Пол, Хам и аз, видяхме Стенли Рънк Негодника да забива големия си ловджийски нож в кората на един бор. Хвърляше го, после отиваше, измъкваше го, връщаше се обратно и пак го хвърляше, пък ние стояхме да го наблюдаваме достатъчно дълго, за да се уверим, че го забива почти всеки път.

— Виж ти — каза Стенли Рънк, като издърпваше ножа си, решил най-сетне да ни забележи, след като бяхме стояли от часове, поне на мен така ми се стори, — ето ги ченгетата. Да не би да съм направил нещо лошо, че си дошъл да ме дебнеш, Мечо Пух. Дай ми още една възможност. Ще се поправа, сине полицейски, вярвай ми. — Последните приказки бяха камък в градината на Пол.

Стенли метна отново ножа, съвсем небрежно и — тинк! — той вече трептеше върху стъблото на бора.

— Ей — обърна се Хам към Стенли, — този Мейсън за какво са го прибрали в ареста?

— Зарад бръмбарите — отговори Стенли Негодника, извади ножа си от дървото и избърса острието в панталона си.

Хам се засмя:

— Значи има бръмбари в главата, така ли? Прещракал е може би?

Стенли огледа ножа си, избърса го още веднъж в крачола на панталона си.

— Не, глупчо, не исках да кажа това — заговори той със задушевен тон. — Исках да кажа, че не му допадна идеята да подскача по планинските пътечки, кикотейки се от радост при мисълта, че ще размахва мрежичката си над някоя симпатична буболечка с черно-жълти, крилца. Просто идеята нещо не му се понарава. Нито пък на мен. — Тъй като никой не се обади, накрая Стенли продължи: — Те си въобразяваха, че цял ден ще тичаме подир пеперудки. Представете ли си? И не само ще тичаме подир тях, но и ще ги хващаме. И не само ще ги хващаме, но и ще се учим как се ловят. А после ще поседнем заедно, ще поговорим, ще почетем за тях и всичко ще бъде екстра. Що за загубена история. Буболечки. Сакчета. Ама че досада. — Той поклати глава и се ухили подигравателно, но после се изкиска, та излезе като кихавица. — Та тъй, вървахме си ние, великите ловци из гората — той разпери ръце, а ножът му лъсна с розовите отблясъци, на залеза, — прокрадвахме се предпазливо сред хрусталаците, приготвили мрежичките, и изведнъж Мейсън улови нещо. Улов! Право в мрежичката му. Беше хванал Дик Ричардсън. И така започнахме да се ловим един друг вместо да гоним буболечки и скъсахме две сакчета. Обадете се на Скотланд Ярд. Тейбър ни предупреди да се усмирим, в противен случай нямало да гоним повече пеперуди. Само това ни трябваше, за да се отрезвим. Само това. Какъв е мазник!

— Кой? — попита Хам. — Мистър Тейбър ли?

— Мазник, и то такъв, пеперудка. По дяволите, продължихме да беснеем, без да му обръщаме внимание. Нали разбирате, на кого, по дяволите, му е притрябвало да лови пеперуди. Ядат ли се или стават за нещо друго? Та Мейсън улови Дик Ричардсън за втори път и го събори на земята — като хипопотам, нали разбирате? Тоя Ричардсън — Стенли отново пусна сопрановия си кикот, — ще речеш, че оса го ужили, така се нахвърли върху Мейсън. А нещастният Тейбър ни приказва, че ще прекрати лова на пеперуди, въпреки че нямаме нито един трофей — да знаете само колко се разстроихме от този факт. Та Тейбър се опитва да откопчи Мейсън от Ричардсън, но по това време вече и Мейсън е доста бесен и той забива един на Тейбър право в

челюстта, както е на колене, и въпреки това едва не го прати в страната на чудесата. Смях да видите! Мислех, че ще се задуша, че панталоните ми никога няма да изсъхнат, но Тейбър изобщо не можа да разбере колко е смешно. Наказа Мейсън с осем часа в ареста. И Ричардсън трябва да изкара там час-два. Утре сутринта. — Изведнъж той отново хвърли ножа си — ножът изсвистя, изсъска, заби се в дървото и остана там да трепери. — Тук е пълно с пеперудки, ако питате мен. Всичко пърха, нищо не лети.

Пол го попита:

— Ти защо си дошъл в Хай Пайнс в такъв случай?

Стенли само сви рамене.

— Нямахше нищо по-добро, сине полицейски, пък и старият ме караше да дойда. Тебе какво те засяга?

Тази вечер около огъня при Четиригълника вместо да пеем, мистър Уорън произнесе дълга реч за отговорността и гражданското съзнание, той говори още за Бога и според него отговорността и гражданското съзнание били свързани с Бога повече от всичко друго. Като че слушах мама и преподобния Мънсън да говорят едновременно, после той съобщи, че ловенето на пеперуди за нашите бараки се отменяло, тъй като много от големите момчета намирали, че това е неприятно занимание. Той подчерта, че било жалко, тъй като на нас можело да ни хареса много и това бил един пример как няколко души могат да навредят на много хора, като нарушават реда. Някои от големите смятаха за несправедливо Мейсън и Ричардсън да седят в затвора и според мен това беше причината мистър Уорън да подчертае, че е възможно и да бъдат изгонени от Хай Пайнс.

Така или иначе, моят личен проблем дали да убивам пеперуди, или не, беше разрешен. Точно сега не се налага да мисля върху това.

След като свърши речта си, мистър Уорън ни накара да изпеем „Привет, привет, тук сме цялата дружина“. След това ни напомни, че утре вечер ще имаме Вечер на талантите и след това се разотидохме по бараките.

[1] Алберт Швайцер (1875–1965) — френски мисионер-медик, теолог и музикант. — Б.р. ↑

4 ЮНИ

Веднага след като станах тази сутрин, чух нещо като монотонно пеене от бараката на Джордж Меридел и отидох да разбера какво става, погледнах вътре и видях, че всички казват клетвата за вярност. Нямаха знаме, но Джордж Меридел беше вдигнал една носна кърпа и всичко приличаше на церемонията преди започване на играта „Плени знамето“, и не стига това, ами като свършиха с клетвата за вярност, започнаха да пеят „Знамето, със звезди обсипано“.

След като свършиха с пеенето, попитах Джордж дали изпълнението на националния химн влиза в правилника му, а той ме изгледа подозрително:

— Ти нали си имаш правилник в твоята барака, не си пъхай носа в моята.

По-късно попитах едно момче от бараката на Джордж и то каза, че нищо не му пречело да казва клетвата за вярност и да пее националния химн всяка сутрин, най-малкото това било проява на патриотизъм, а Джордж бил казал, че не виждал по какви причини някое от момчетата може да не иска да казва клетвата за вярност и да пее националния химн всяка сутрин, и когато той поставил въпроса така, никой не могъл да измисли причина, поради която да не иска тази точка в правилника.

Аз пък все още имам трудности с правилника в моята барака, тъй като не успявам да събера парите за касичката. Боб Дейли все още има да дава двайсет цента и когато ги изплати, в касичката ще има осемдесет цента, което значи по десет цента за всеки от бараката. Когато отбелязвах как върви касичката, момчетата заставаха все повече и повече на моя страна. И Франк Дивордих, и Езра Финли си платиха по пет цента, което не ги смути особено, защото знаят, че ще получат най-малко десет цента, а може и повече в края на месеца.

На сбирката на водачите тази сутрин Едуард Хайнц специално се осведоми как вървят работите с правилниците и Джордж ме изгледа — сякаш се съмняваше, че може да съм говорил с Едуард Хайнц — и след

това взе да описва как момчетата от неговата барака трябва да казват клетвата за вярност и да пеят националния химн всяка сутрин. Едуард Хайнц много се озадачи и попита Джордж:

— Каква цел преследваш с това, Джордж?

Джордж взе да гримасничи и да ги приказва едни за ред и патриотизъм. Едуард Хайнц му кимна и го попита как се отнасят момчетата към правилника му. Джордж каза, че на всички им харесвало, само едно момче на име Лени Кистнер правело изключение, защото пее фалшиво. Едуард Хайнц каза, че Джордж не бива да принуждава Лени Кистнер да пее, ако той не иска, а Джордж се начумери, сякаш си въобразяваше, че Лени Кистнер е длъжен да пее, пък ако ще и да е ням, стига Джордж да му нареди; Едуард Хайнц каза също, че Джордж не бива да принуждава момчетата да спазват този правилник, освен ако наистина искат, тъй като Джордж няма право да решава кога и къде ще се пее химнът и ще се казва клетвата. Джордж отговори:

— Добре. — И успя да не отдаде чест.

Всъщност сбирките на водачите се поизтъркаха, защото няма какво толкова да се говори, след като Едуард Хайнц ни обясни какво ще се прави за деня, и освен това водачите нямат кой знае какво да говорят помежду си, искам да кажа — като водач на водач. Мисля, че големите момчета са прави, като казват, че е някак глупаво. И така днес след сбирката стояхме без работа и слушахме какво казва Стенли Рънк на Франк Райли: Дик Ричардсън, който се беше сбил вчера с Джон Мейсън, трябвало да прекара един час в ареста преди обяда. На големите момчета не им харесва да се отнасят с тях така, защото прилича на наказанията вкъщи, все едно родителите им са им забранили да излизат от стаите си, но, от друга страна, им е все едно, защото си е доста глупаво да те сложат зад решетките за малко. После Франк Райли добави:

— Но едно ще ви кажа. Мисля, че трябва да оставят Ривас на мира.

Някой попита Франк какво има предвид, а Стенли Рънк разпери нагоре ръце и обяви:

— Ривас е следващият — след което погледна Пол Индиан с гадна усмивка, — и се обзалагам, че някой е изпял за Мей.

Мей е момичето, с което Ривас имаше среща, но ми се струва, че всички знаеха името ѝ, схванах, че мистър Уорън е разкрил тази история.

Обади се Дон Егрис:

— Да би мирно седяло, не би чудо видяло.

Не разбрах защо, но това ядоса Франк Райли. Той впери в Дон разярения си морав поглед и каза:

— Не е честно, Егрис. Познаваш ли по-свестен човек от Ривас? Някога да е обидил някого? Когото и да било? Ако ставаше дума за Джери Блакридж или дори за Рънк, мога да допусна, че са забъркали нещо.

— Кой, аз ли? — изписка Рънк Негодника. — Аз никога не се забърквам с никого.

— А Ривас — продължи Франк — само малко се е позабавлявал. Не е замесил никого, с изключение момичето, което си го е търсело. А може би ще го накажат по-строго, отколкото Джон Мейсън. — Изведнъж Франк впери поглед в мен. — Ненавиждам глупостта, особено у възрастните. Ако не са искали едно симпатично, жизнерадостно момче като Ривас да си намери момиче, да не са строили лагерите толкова близко един до друг. Или пък да бяха опънали бодлива тел около тях. Или пък да бяха измислили като точка от правилника да не се допускат такива симпатични момчета в Хай Пайнс.

— Ей, тази вечер е тъпото им представление. Защо ли не отидем до лагера на момичетата, докато полицейските синчета дрънкат на пианото?

— Така и така ще излизате от лагера — поклати глава Дон Егрис, — защо не продължите за вкъщи? И за вас ще бъде по-добре, пък и за другите.

— Я го виж тоя Егрис — поде Франк.

— И за теб се отнася, Райли — каза Дон заядливо и изведнъж пролича, че Франк никога не му е бил симпатичен, направо се бе разтреперил от злоба към Франк. — Нали си много умен, нали имаш висок успех, нали говориш пред цялото училище, абе, човек, ти поне можеше да се държиш на положение, можеше...

— Млъкни, Дон — каза му Франк.

— Можеше да използваш този ум за нещо по-...

— Млъкни, Дон — повтори Франк.

Дон млъкна. Много се изненадах. Просто вече не изглеждаше разярен, а тъжен, после Дон се отдалечи, пък аз и досега не мога да си обясня как така Франк успя да накара Дон да млъкне, след като Дон е толкова по-силен от него.

Стенли Рънк продължаваше да разправя, че искал да отиде в лагера на момичетата по време на Вечерта на талантите, но Франк Райли каза, че идеята му не струва.

— Е, добре, аз си подавам оставката като водач — каза Стенли с отвращение, сигурно защото той самият беше отвратителен. — Това е единственото, което мога да направя. Изборите бяха нечестни. Фалшифицирах ги. А сега искам да съм с чиста съвест и си подавам оставката.

— Що за бездушно отношение към благополучието на нашето лагерно общество — подхвърли Райли с усмивка, която озари лицето му от носа до брадичката. — Беше ли снощи на поучителното слово на гражданина Уорън?

— Ти будалкаш ли се с мене? — изписка Стенли. — Абе, човек, та аз броях боровите иглички. Преброих почти хиляда борови иглички, докато Уорън се лигавеше.

Франк Райли отново стана много сериозен:

— Уорън би трябвало да прояви повече здрав разум и да не праща момчета на възрастта на Мейсън и Ричардсън да гонят пеперуди. Ако има нещо, което не мога да понасям, това са тъпи хора над двадесет години. Този лагер има нужда от свястно ръководство, това ще ви кажа.

— Хей, Индиан — обади се Стенли Рънк Негодника някак унило, — от къде на къде имаш такова име, Индиан? Да нямате диваци във вашето семейство, а?

Джордж Меридел се изкикоти:

— Ами да. Цветнокож като Егрис. — И той се изкикоти още веднъж.

Сбирката беше на страхотно равнище.

Тъй като ловът на пеперуди се отложи, имахме свободно време и Пол предложи:

— Искаш ли да се разгъпчем и да видим как изглежда лагерът на момичетата?

— Ти будалкаш ли се?

Той сви рамене:

— Аз отивам. Ще дойдеш или не?

— Но ние сме водачи.

— Дрън, дрън — отговори ми той, а на това нямаше какво да кажа.

— Освен това — напомних му аз — ние дори не знаем как се отива дотам.

— Дивордих знае.

— Защо искаш да отидеш?

— Виж какво, омръзна ми да ме разкарват нагоре-надолу.

— Какво искаш да кажеш?

— Нищо не искам да кажа. Нямаме какво да правим. Хайде, иди да питаш дали Дивордих иска да дойде с нас.

Пол беше раздразнен, така че отидох, намерих Франк Дивордих и го попитах дали знае как се отива до лагера на момичетата.

— Знам. Тебе какво те засяга?

Попитах го дали иска да дойде с мен и Пол до там, но ми беше много неудобно. Дивордих ми каза право в лицето, че това ще е нарушение на правилника, а аз му казах, че ще е с двама водачи и не той ще носи отговорността. Не ми се видя особено убедително от логическа гледна точка, но така или иначе той се помъкна с мен и тримата тръгнахме нагоре по хълма към гората.

Както вървахме, Пол каза:

— Повръща ми се от този Меридел.

— Защо? — попитах го аз, сякаш не знаех от опит, че Меридел е същински бандит.

— Ако стане, както на него му се иска — каза Пол, — момчетата от бараката ще му оправят леглото и ще му лъскат обувките. В името на реда.

Засмях се, но Пол продължи:

— И ти пък! Защо ти беше притрябвало да измисляш разни правилници?

— Моят правилник няма нищо общо с този на Джордж.

— От тоя Рънк също ми се повръща — изсумтя Пол.

— Рънк Негодника — засмя се Франк Дивордих.

— Недей да обръщаш внимание на такива като него — посъветвах го аз, тъй като не исках Пол да си има разпавии с човек, който носи голям ловен нож. — Да се ядосваш на такъв е все едно да се ядосваш на някой камък.

— Виж какво обаче — отвърна Франк Дивордих, — ще ти кажа нещо: някои хора са по-умни, отколкото е полезно за тях.

— Това пък какво означава? — попита Пол.

— Не говорех за теб.

— Добре, дотук нищо ново — обадох се аз, — защото брат ми повтаря непрекъснато същите приказки. Но, разбира се, въпреки всичко понякога аз му помагам с домашните.

Дивордих се поклонил, посочи с ръка към мен и извика:

— Геният! — сякаш представяше някой урод в цирка.

Пътят беше страшно дълъг и през цялото време вървахме сред храсталаци или по стръмни пътеки. Сума ти време ни трябваше, за да стигнем там, за където бяхме тръгнали, и при това се движехме доста бързо. Разбира се, няхме избор, това беше единственият път, защото не можехме да излезем от лагера и да тръгнем по шосето до главния вход на лагера на момичетата. Но се почувствувахме доста скапани, докато стигнем до билото на височината точно над лагера на момичетата.

Приличаше много на нашия лагер, дори реката извиваше по същия начин, но тук имаше много повече и много по-красиви алеи — с камъчета по края, докато при нас имаше най-обикновени утъпкани пътеки. Направи ми впечатление, че някои бараки са с пердета на прозорците. В реката плуваха много момичета, погледахме ги известно време, легнали зад едни храсти. Като постояхме малко, казах:

— Всички са с бански.

— А ти какво очакваше? — попита ме Франк Дивордих.

Не бях се замислял, честно ви казвам, но очаквах, че навярно ще е същото, както в лагера на момчетата.

— Все някога трябва да се къпят — подхвърли Дивордих, — ей там е номерът. Но дали пък не се къпят с банските?

— Някоя от тях не си носи кърпа или сапун — забеляза Пол — и освен това не виждам да се търкат. Може да има душеве някъде.

Мисля, че имаше двадесет и повече момичета: плуваха в реката, пицяха и се пръскаха, а още пет-шест лежаха на брега, сигурно за тен.

— Хей! — развика се възбудено Франк Дивордих. — Ето я пак онази дебелата, вижте я. — Той посочи едно едро момиче, което излизаше от водата, поклащайки се като патица. — И миналия път също беше тук.

— Гледай, гледай — каза Пол, — май това е най-дебелото момиче, което съм виждал. Колко ли килограма тежи?

— Виж как се клати само — весело каза нашият Дивордих.

— Как няма да се клати — добави Пол, а от това Дивордих само, се разписка още веднъж. Постояхме да погледаме още малко и после Пол каза:

— Е, хайде да вървим.

— Защо не почакаме малко? — попита Дивордих. — Все някои могат да дойдат, за да се изкъпят.

— Я най-добре да потегляме — предложи Пол. — Докато стигнем, ще е време за обяд. Не искам да ме търсят.

Върнахме се и веднага страшно се ядосах на Франк Дивордих, защото първата му работа беше да каже на Боб Дейли къде сме били, а Боб Дейли вирна глава и ме погледна така, като че ли съм замирисал на лошо от разходката в гората.

— Така значи, отсега нататък не ми говори повече за правилници — заяви ми той, — защото няма да те чувам, Мечо Пух.

— Мечо Пух — изсмя се Франк Дивордих и много лесно се убедих, че не можеш да станеш приятел с някого само защото заедно сте нарушавали правилника. Затова отговорих:

— Не ме интересува дали спазваш правилниците, или не, то си е твоя работа — взех Херодот и отидох до реката, седнах и четох до обяд, защото се върнахме по-рано, отколкото мислехме. Имах около петнадесет минути за четене, но не можах да мисля за Херодот, защото ми беше криво, че съм нарушил правилника, а това естествено значеше край на правилника на нашето бунгало, край на касичката и дори край на възможностите ми да бъда добър водач. Малко бях ядосан дори на Пол, тъй като идеята да отидем до лагера на момичетата беше негова, макар че явно и на мен трябва да ми е било любопитно, защото в края на краищата отидох, така че вината не е само у Пол. И все пак му бях ядосан.

На обяд работите тръгнаха дори още по-зле, вече си мисля, че винаги може да се случи нещо по-лошо, отколкото вече се е случило,

защото Джероум Блакридж се приближи до нашата маса, огледа ни заплашително и попита:

— Кой от вас е изпял за Ривас?

Едуард Хайнц направо остана смаян, когато чу Блакридж да ни пита по този начин, и му нареди:

— Върви си на масата, Джери, за да не се наложи и аз да изпея нещо за теб.

Блакридж се обърна и изгледа Едуард Хайнц с особено изражение на лицето — хем хладно, хем питащо, като че има деветдесет и девет работи, за които Едуард Хайнц може да изпее, а той не е сигурен кое точно има предвид Едуард Хайнц. Но в крайна сметка се върна на масата си.

А след обяд Блакридж и Рънк, и цяла една групичка отново се нахвърлиха върху нас и когато стигнаха до мен и Пол, нашият добър приятел Дивордих изтърси:

— По дяволите, и тия двамата могат да ги изхвърлят по същите причини. Те също ходиха до лагера на момичетата. — Тогава разбрахме, че Мануел Ривас го изключват от Хай Пайнс, ето защо големите момчета са толкова раздразнени. Сметнаха, че е нечестно, защото Мануел Ривас ще си има неприятности не само тук, но и къщи. Както и да е, когато Рънк се надвеси над мен и завря лице в моето, признавам си го, малко се уплаших, но му отговорих:

— Не съм казвал нищо на никого.

В този момент Дон Егрис избута Рънк Негодника настрани от мен и му каза:

— Стига с тоя номер. Защо не си търсиш равностойни противници, Рънк? Ако ти е толкова нервно, обърни се към мен, тук съм.

Тогава Стенли изсъска:

— Може и ти да си бил, Егрис. Може и ти да си изпял за Ривас.

— И какво още ми се чудиш? — процеди Егрис с каменно лице и ръце на хълбоците.

Стенли вдигна поглед към Дон, после изръмжа и се понесе нанякъде, а Блакридж се помъкна след него. Естествено аз също смятам, че ще е много лошо, ако изгонят Мануел Ривас, тъй като той винаги се държи добре с хората. Но на това ще се спра след малко.

Първо нека да запиша, преди да съм забравил и докато съм на тази много забавна вълна, че Хам Пъмпърнил днес се сби с Боб Дейли. Не знам какъв беше поводът, но знам, че Хам победи. Добре се получи, защото като слушаш как говори и как се държи Боб Дейли, си мислиш, че ще се бие добре. Но Хам го накара да каже три пъти „предавам се“ и едва тогава го пусна да стане и сега на Хам всички му имат уважение, също и аз.

Та след това сбиване дойде Джордж Меридел и съобщи, че има извънредна сбирка на водачите и още някои момчета; аз трябвало да заведа Пол Индиан, но той репетираше за Вечерта на талантите. Попитах Джордж за какво е сбирката, но той само каза да тръгвам и толкова. Извиках Хам да дойде с мен и тръгнахме след Джордж нагоре към ливадата — малко необичайно място за сбирка, но наистина там беше уречена. Присъствуваха Стенли Негодника с Франк Райли и Блакридж, и Джон Мейсън, и Дик Ричардсън, забелязах, че дори Мануел Ривас беше там — все големи момчета. Дори Дон Егрис. Там бяха също брат ми Хауард, Пийт Бънч, Еди Хоуг, който трябваше да е на репетиция, Гого Бърнс — общо около шестнайсет-седемнайсет момчета.

По всичко личеше, че Франк Райли ръководи сбирката, известно време се суети, после каза:

— Съберете се в кръг, момчета, сядайте. Седни, Егрис.

Но Дон рече:

— Не съм изморен.

— Я сядай — изджавка Райли, — че ще останем тук доста време. Хей, Уейн, трябваше да вземеш и Елстън, щеше да е интересно за него.

Повечето бяха седнали на тревата, а Франк Райли и Стенли Рънк стояха прави. Франк се разкрачи, пъкна палци под колана си и ни изгледа с особен израз на лицето, ще речеш, че се готви да ни държи проповед и ако по този начин искаше да ни направи впечатление, успя напълно, когато каза:

— Ще има революция.

Никой не проговори. Според мен никой не разбра за какво става дума. Аз положително не разбрах.

В края на краищата все някой трябваше да попита:

— Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа — продължи Франк Райли, — че трябва да направим нещо, за да раздвижим това място, да не се примиряваме, когато преследват нашите приятели само защото са извършили престъплението да не са вече на десет години, длъжни сме да спасим Ривас, преди да са го върнали вкъщи, за да няма разправии с родителите си. Ние обсъдихме всичко — аз, Рънк, Мейсън, Ричардсън, Блакридж, та ние обсъдихме всичко и ето какво решихме: Ще завземем целия лагер.

— С каква цел? — попита Дон Егрис. — Само за да спасим Ривас ли?

— С каква цел ли? — От тона на Франк Райли се подразбираше, че той не вижда никаква логика във въпроса. — Е, добре, ще ти обясня с две думи, така че дори ти да разбереш, Егрис. Защото е забавно. Ето с тази цел. Забавно е да не те карат да правиш разни неща. Забавно е да знаеш, че не могат да те изгонят. Забавно е да се чувствуваш на такава възраст, на каквата си, и да не се налага да се преструваш, че всъщност си на единадесет години. Готино е. Отговорих ли на въпроса ти? — Не изчака Дон да си отвори устата и продължи: — Работата е там, ако ще бъде революция като революция, ако искаме да успее, ще ни трябва пълно съдействие. Трябва да направим план и се нуждаем от съдействие.

— Все пак не разбирам защо говориш за революция — отбеляза Дон Егрис. — Разбирам, че искате да помогнете на Ривас, ако е възможно, но бунт? Срещу какво се бунтуваш?

— Боже мой, срещу пеперудите, Егрис — отвърна Стенли Рънк, — срещу тия женчовци, срещу мудността тук, еднообразието, Уорън, вечерите на талантите, пастичките, разните цветнокожи. Ти да не си оглупял, що ли? Не разбираш ли, това е кеф. Никой и не очакваше от теб да се интересуваш, ясно ли ти е? Но ако се раздрънкаш на когото и да е било, мой човек, ще се намериш в ареста заедно с Уорън. Разбра ли?

— Господи, нима ще затворите мистър Уорън в ареста? — попита някой. Май че беше Гого Бърнс.

— Слушайте — заговори Франк Райли, — никой няма да пострада. Това е единственото, което трябва да запомните. Нищо няма да му стане на Уорън, ако постои малко в ареста, особено ако това ще е от полза за Ривас.

— Как ще е от полза и на Ривас? — попита брат ми Хауард.

— Остави това на нас — отговори му Франк Райли. — За момента оставете това на нас. Ще бъде от полза.

Мануел Ривас се намеси:

— Искам само да ви напомня, че все пак целта на революцията не е да помогнете на мен. Нямам чак такава нужда от помощ и тази работа не беше моя идея. Та това искам да ви кажа, ако така и така сте решили да я правите, мисля и аз да се включа и да се позабавлявам. Какво пък, и без това ще ме изключат, така че нямам какво да губя.

Франк Райли продължи да говори как ще протече революцията и как всеки ще се забавлява, докато тя трае, а щом попитах как ще се забавляваме, изведнъж ме загледа, бузите му станаха морави като очите му и той каза много тихо:

— Мислех, че си умен. — Почувствувах се страшно тъп. — Мислех, че си умен, но ще ти обясня какво имам предвид. Да се забавляваш значи да правиш разни неща. И когато правиш разни неща и знаеш защо ги правиш, тогава наистина е забавно. Според мен, докато правим революция, за да ни е по-забавно и без да вредим на никого, ще си живеем много хубаво, също така смятам, че като помогнем на Ривас, а навярно и на още доста от нас, ще си живеем направо прекрасно. И аз обичам книгите като теб, моето момче — кимна той към мен, — но в книгите се разказва за това как се правят разни неща, не е ли така? Нека да не прекараме целия си живот, без да правим нищо.

— Ха, та какво лошо има в това? — засмя се Дик Ричардсън.

— Окей, разбирате какво искам да кажа — отговори му Франк Райли и поизчака да се размине червенината по бузите му, после обясни всички неща, които те трябва да направят по време на революцията. Ще трябва да пленят мистър Уорън и ръководителите и да завземат Центъра за свръзка, а към центъра за свръзка той причисли и усилвателната уредба, ще трябва да се пленят готвачите, а също и мис Нюман, така че да не може да съобщи за революцията в лагера на момичетата. Франк говори доста време и каза, че всичко приличало на играта „Плени знамето“, с тази разлика, че е за големи момчета и революцията няма да завърши, докато целият Хай Пайнс не е изцяло под контрола на революцията.

След кратко мълчание Дон Егрис стана, въздъхна и каза:

— Мен по-добре не ме бройте.

— Добре — кимна Франк Райли, — добре. Смятай, че си във играта. Както каза и Рънк, очаквахме такова нещо. Ние мислехме, че е редно да те включим, в края на краищата си водач на барака и ти дадохме възможност. Но, Егрис, ако изпуснеш и една думица пред някого, който и да е той, ще си имаш неприятности. Чуваш ли?

Дон се втрени във Франк, но Франк срещна очите му и го изгледа още по-пронизващо, дори с ожесточение, и Дон първи отмести поглед.

После изведнъж Стенли Рънк разпери широко ръце, пръстите му се разтрепериха, като че не можеше да се овладее, и той изкрещя към нас:

— Има ли тук още някой, който предпочита да ходи на лов за диви буболечици?

Е, това малко пораздвижи групата, няколко момчета се засмяха, поразмърдахме се, а Франк Райли бързо ни преброи и стана така, че само Дон Егрис се изказа изцяло против революцията. Аз се канех да кажа нещо против, но Франк Райли се обърна към мен:

— Разчитам на теб, водач Уинстън Уейн. Ти си умно момче — каза го ей така, направо, пред всички — и ние имаме нужда от теб. Разбираш ли? Ще ни измениш ли?

Поклатих глава:

— Не съм имал намерение да ви изменям. — А Франк се прехвърли към Хам и мисля, че по този начин аз се присъединих към революцията.

Франк лично обиколи всички, въвличаше хората в своята революция с екзалтирани очи и ръце, потупваше ги по раменете, хващаше ги за лактите, а след това се върна и застана с лице към нас.

— От този момент — съобщи той — всички присъстващи, с изключение на Дон Егрис, са членове на така наречения от мен Революционен комитет. Индиан и Елстън ще бъдат поканени в този комитет. И така, утре е ден за посещение в Хай Пайнс и ще има много външни хора в района на лагера. Но се предвижда Мануел Ривас да бъде изпратен утре с някой автобус, така че не можем да чакаме. Ще се срещнем отново утре сутринта в шест часа и тогава ще получите нареждания. В шест часа. Бъдете точни. Уейн, предай на Индиан и Елстън. Членове на Революционния комитет, имате ли въпроси?

Що се отнася до мен, не смеех и да помисля за някакви въпроси. Със същия успех Франк Райли можеше да ме накара да питам какви възможности има да превземем Китай утре сутринта. Стенли Рънк извади ножа си и започна да го забива в едно дърво, събранието се разпусна. Върнахме се в лагера с Хам и Дон Егрис, но на никого не му се говореше. Аз се питах как му се струва на Хауард, че и аз съм член на Революционния комитет. Май това е първият случай, когато правим нещо заедно.

Като стигнахме лагера, видяхме, че Едуард Хайнц търси някои от нас.

— Къде бяхте?

Казах му, че сме били на ливадата.

— Не си ли спомняте, че по програма днес следобед имаме щафета на спортната площадка?

Наистина бях забравил.

— Господи, наистина съм забравил. Много съжалявам.

— Ясно ли е, Уин, че това е нещо, за което мога да докладвам. Какво правехте ти, Джордж, Хам, кой още? Гого? Какво правехте там всичките заедно?

— Вижте какво, заприказвахме се — отговорих аз. — Съвсем забравих за щафетата. Наистина съжалявам.

Той ми напомни, че аз съм водач, не му се искало да става необходимо да се извинявам още веднъж за такива неща.

Точно преди вечеря видях Пол и му разказах какво се бе случило на ливадата, а той отвърна, че Джордж Меридел вече му е говорил за това и че цялата история е доста странна, а по негово мнение Франк Райли е фабрика за налудничави идеи и май фабриката е започнала производство.

— Наистина ли мисли да затвори в ареста ръководителите, готвачите, мистър Уорън? Достатъчно ли е голям арестът?

Отговорих му, че сигурно е голям, след като имат такъв план.

След вечеря видях Фред Елстън и му казах:

— Утре ще правим революция.

— Кой ще прави революция?

— Ние. Аз и Райли, и Хам, и Рънк, и Ривас, и още много момчета. Ние сме Революционен комитет. Ще трябва да затворим мистър Уорън в ареста.

Фред Елстън се разтрепери от възмущение.

— Кога?

— Искаш ли да те включим в Революционния Комитет?

— Иска ли питане, мой човек. Благодаря. Слушай, може ли да вземем и Боб Дейли?

— Само ти. От нашата барака сме вече трима, брой мен и Хам. Затова само ти.

— Окей. Страхотно. Е, много ти благодаря. Сега какво ще правим?

— Ще има сбирка на Революционния комитет утре сутринта в шест часа.

— Добре.

— На никого не казвай нито дума.

— Ей, да не съм дрънкало.

— Дори и на Боб Дейли.

— Ей, да не съм дрънкало.

— Какво значи дрънкало?

Той сви рамене.

— Човек, който дрънка. Който доносници. Но аз не съм дрънкало, Уейн. Значи, шест часа. Ей, да не забравиш да ме събудиш, ако не се събудя сам.

Вечерта на талантите се проведе, всичко мина нормално, но не обърнах много внимание, като изключим това, че сонатината от Кулау на Пол Индиан беше най-хубавото нещо от програмата, убеден съм в това. Едно от големите момчета — Ал Сантанджело, който свири и пее добре, си носеше китарата, та той изпя един рокендрол, струва ми се, че това се хареса най-много. Няколко от малките момчета изпяха една ужасно глупава песничка, после Езра Финли, Еди Хоуг и още едно момче направиха малка пародия по „Ромео и Жулиета“, имаше и още работи, но по мое мнение Пол беше най-добър. След това като изненада изнесоха екран и пуснаха две анимационни филмчета, но те бяха стари: „Котаракът Феликс“ и „Кокорчо“, образът много трептеше и май липсваха цели епизоди.

Мистър Уорън каза, че утре следобед ще има излет и ще слезем надолу по реката повече от една миля и там имало няколко дълбоки пещери, ще ги изследваме и там наблизко ще си изпечем наденици.

После се прибрахме по бараките.

Написах едно кратко писъмце до родителите ми, тъй като няма да идват на посещение, споменах, че тук е доста особено като за лагер, но е интересно и оцелявам.

Писах им, че съм бил капитан на отбора за „Плени знамето“ и сам съм го пленил.

5 ЮНИ

Навън едва просветляваше, а всички бяха тук. И също като при истинска революция, Франк Райли нареди да се охранява началото на пътеката, която води към ливадата, така че всяка подозрителна личност щеше да бъде забелязана навреме.

Първо Франк ни даде ясно да разберем, че той и Стенли ръководят революцията и всички заповеди ще излизат от тях.

Той изтъкна, че хубавото при една революция, ако се държим един за друг и не объркваме разни каши, хубавото в игра като тази е сигурността, която дава големият ни брой, защото кой може да допусне да пострадат или да се накажат строго сто момчета? Преди да се стигне дотам, ще накажат хората, които отговарят за лагера. После той каза, че няма да е трудно да завземем лагера точно посред църковната служба, но веднага след това, по време на обяда, започват посещенията и ще запристигат роднини. Трябвало да направим така, че те да напуснат лагера спокойни, че всичко тук горе е наред, защото ако някои от близките ни научат, че революцията е започнала, това ще бъде и краят на революцията. Възниквала още една трудност във връзка с това, че някои от малчуганите си заминавали днес и на тяхно място пристигали нови. Трябвало да не безпокоим малките за живота им в лагера, затова Франк ни обясни следното: те трябвало да останат с впечатлението, че днес започва нов етап от играта „Плени знамето“, в която ще се включи целият лагер (но аз малко промених тази заповед, както ще видите). Както и да е, разпространяването на информация и други подобни задачи беше част от пропагандата на революцията и Франк каза, че трябвало веднага да сформираме комитет за пропаганда.

— Тази работа е важна. За нея се иска ум — каза Франк, посочи към мен без колебание и продължи: — Уейн, назначавам те за председател на пропагандния комитет. Това значи, че имаш чин лейтенант. Избери си двама помощници, на които можеш да разчиташ, и отивайте да говорите с малките разбойници, ще ги оставите едва

когато са достатъчно подготвени, за да очакват началото на една голяма игра тази сутрин, но не знаят нищо повече от това.

Ето така станах председател на комитета за пропаганда и бях първият офицер, назначен от Франк Райли. Можете да си представите колко бях изненадан от това. Когато го поканих, Хам Пъмпърнил се съгласи да влезе в моя комитет, а Франк нареди другият член да е Гого Бърнс.

След това Франк обясни, че имаме нужда от ударни части. Задачата на ударните части беше да завземат съобщителните връзки, това включваше административната сграда и склада отвън, където се намираше озвучителната уредба, а също трябваше да изненадат готвачите и да ги подкарат към ареста. Ръководителите и мистър Уорън щяха да бъдат пленени на самата църковна служба. Джероум Блакридж, Дик Ричардсън, Мануел Ривас, Джон Мейсън и още две момчета формираха ударните части, а техен началник стана Джероум Блакридж с чин капитан.

После Пийт Бънч попита дали всички членове на Революционния комитет ще получат офицерски чин, а Франк отговори, че сигурно ще стане така — ако не веднага, то скоро след като революционните сили вземат Хай Пайнс под свой контрол. След това той се върна на задачите на ударните части. Точно преди службата те трябваше да „завземат и задържат административната сграда“ (не можехме да удържим усмивките си, когато Франк Райли употребяваше такива думи, но той беше страшно сериозен и се дразнеше, като се захилим, така че се опитвахме да се сдържаме). На Джон Мейсън му наредиха да пусне бабуинския си смях, когато ударните части завземат административната сграда и това ще е сигналът да прекъснем службата. След това Франк стана страшно сериозен и заяви тържествено:

— И така, казах, че никой няма да пострада и държа на това. Ясно ли е? Гледайте да ви е много ясно! Но истина е, че може да се наложи да изглеждаме доста твърди в действията си. Например такива като Тейбър бързо кипват, може да се наложи да го посплашим. Така че не се учудвайте, ако видите наш Рънк да размахва ножа си. Това е друг вид удар — страхът. Ясно ли е? Докато гражданинът Уорън и ръководителите се съвземат от уплахата, вече ще бъдат в ареста, а ние ще си имаме революция! Това е. Момчетата, чиито имена не съм

споменал, вие, момчета, ще се погрижите за ръководителите, след малко ще ви кажа кой за кого отговаря.

После взе да ни обяснява, че щом веднъж ръководителите се озоват в ареста, най-големите момчета ще влязат в ролята на ръководители пред по-малките, докато всички посетители напуснат Хай Пайнс. Той ни предупреди да не се раздрънкаме пред посетителите — нито ние, нито който и да е друг — и ни изгледа заплашително, а той умее да гледа доста заплашително. Той, Франк Райли, си е странен и ще си призная, че на няколко пъти ме накара да изтръпна, защото говореше толкова особено — като възрастен, имам предвид, като че това е истинска революция и е въпрос на живот и смърт, точно така.

Той каза всичко това, после го повтори, определи хора, които да следят ръководителите, и след това назначи Пол Индиан за „офицер за свръзка“, неговата работа е по-различна от моята, въпреки че също има отношение към информацията. Пол е нещо като посредник между офицерите. При думите „офицер за свръзка“ Пол се почеса по главата, но не възрази и толкова. Учудих се на това колко висок чин получи Пол. Произведоха го капитан, също като Джероум Блакридж, но според мен това е хубаво нещо. Революцията ми изглеждаше някак си безопасна, щом аз съм лейтенант, а Пол капитан. Поне себе си не чувствавам опасен.

Най-после ни освободиха и си тръгнахме за бараките доста възбудени. На връщане Хам ме смушка в ребрата и каза:

— Ей, ти май си роден лидер, както казват хората. Отначало те избрахме за водач на бараката, а когато тези копелета решиха, че вече няма нужда от водачи на бараките, веднага те произведоха лейтенант, въпреки че беше добър водач.

Но аз не се съгласих с Хам:

— Не бях много добър водач на бараката — и да си призная не вярвах, че от мен ще излезе и добър лейтенант. Разбира се, доволен бях, че ми се падна лека задача. Цялата ми работа се състоеше в това да говоря с тумба хлапета, които навярно и без това не биха могли да разберат една революция, дори и да е истинска и те да останат с впечатление, че ние си играем една чудесна революционна игра „Плени знамето“, а точно сега си отиват.

Между впрочем Фред Елстън и Джордж Меридел бяха сред тези, които трябваше да се справят с Едуард Хайнц. Добре че не ми се падна тази задача. Джордж заяви, че тъй като е член на Революционния комитет, по-късно ще се опита да убеди Франк Райли и Стенли Рънк да му разрешат да въведе клетвата за вярност и Националния химн в правилника на целия лагер.

— Дяволите да го вземат — каза Джордж, — защо пък да не стане и патриотична революция.

Понякога просто не трябва да обръщам много-много внимание на Джордж Меридел, защото ми става обидно.

И така, изпратих Гого и Хам да се навъртат около бараките на най-малките още преди закуска, така че да успеят да подхвърлят нещичко за играта, която ще играем. Тя не се наричаше „революция“, както Франк ми бе предложил на края на сбирката, защото реших, че думата революция звучи някак опасно. Казах на Хам и Гого да разбъркат думите „война“ и „Плени знамето“, за да внушат на хлапетата, че се организира много голяма игра „Плени знамето“, а след закуска и аз отидох до техните бараки, за да разбера какво според тях ще стане в лагера, след като си отидат, та на тях им беше криво, че ще трябва да тръгнат точно когато целият лагер ще играе „Плени знамето на войната“ с истински знамена. Не зная откъде бяха съчинили точно това име, но отидох и съобщих на Франк Райли, че комитетът за пропаганда си е свършил добре работата и че съм забранил да се употребява думата „революция“, защото звучи лошо. Мисля, че Франк остана доволен, защото каза:

— Умно копеленце си ти — възнагради ме с лицемерна усмивка и ме тупна по рамото, а това май означава, че е доволен.

Е, стана, и то наистина. Само няколко минути след като мистър Уорън започна неделната служба, чухме шантавия бабуински смях на Джон Мейсън, лицето на мистър Уорън, който стоеше на подиума, побеля като тебешир и той каза:

— Джак, провери кой беше това, ако обичаш.

Това беше отправено към мистър Лоденселър, един от ръководителите, и Джак Лоденселър се изправи, но Франк Райли и Стенли Рънк, двамата изведнъж притичаха до подиума, скочиха отгоре и Франк извика:

— Слушайте! — След това се смути, а подир малко продължи:
— Не се вълнувайте заради този шум, гражданино.

А Стенли Рънк, който изглеждаше готов да се разкиска, рече:

— Това беше само една маймуна, разбрахте ли? Не се плашете от една скапана маймуна.

Мистър Уорън заговори:

— Вие, момчета, сядайте веднага. Джак, запиши имената на двамата. Да се явят при мен веднага след службата.

— Значи сега — намеси се Франк Райли, — службата свърши. Седни, Лоденселър.

— Какво си намислил, Райли? — попита мистър Лоденселър.

Двама от ръководителите се изправиха неспокойно и се огледаха наоколо.

Стенли Рънк неочаквано беше извадил ножа си и с една ръка бе извил ръката на мистър Уорън на гърба му, а другата беше праметнал изотзад през врата му, пък Франк каза:

— Сядайте и вие. — А ръководителите не се помръднаха и аз видях, че Франк започва да трепери, както щом не му хареса накъде вървят работите — в такива случаи той се вбесява, не може да контролира действията си и сега се разкрещя: — Сядайте! Сядайте!

Ръководителите седнаха.

— Какво си намислил, Райли? — попита някак немощно мистър Лоденселър, както беше седнал.

— Млъквай! — изкрещя му Франк.

Мистър Уорън изглеждаше уплашен до смърт и като го видях в такъв вид, и аз се уплаших почти колкото него.

Франк си пое дъх и за малко да повярвам, че ще се ухили. Никой не помръдваше и всички го гледаха с много по-голямо внимание, отколкото бяха гледали мистър Уорън. Франк каза:

— Аз представлявам Революционния комитет на Хай Пайнс и всички служители от Хай Пайнс са под арест. Ако възникне каквато и да е съпротива, предупреждавам ви, ще действуваме. Всички ръководители трябва да тръгнат направо към ареста и да няма съпротива на охраната.

Никой не помръдна. Всичко беше като вкаменено и за момент дори Франк и Стенли изглеждаха неспособни да вземат решение и да се помръднат. После Франк сякаш насъбра злоба в себе си и продължи:

— Стенли Рънк и аз сме водачи на революционното движение, което поема властта над Хай Пайнс. Разберете го. Това е революция. Вие, ръководителите, всички ще ми се подчините незабавно. Чувате ли? Ако действувам със сила, всички ще пострадате, а най-напред Уорън. Водете ги в ареста!

Вдигна се шум като от взрив — това бяха гласовете на ръководителите, които се опитваха да променят решението на Франк и нищо повече. Действия срещу Франк и Стенли нямаше, защото Стенли държеше онзи голям нож на гърлото на мистър Уорън. Лицето на Стенли беше освирепяло и зловещо като лицето на Франк, пък ако се отличаваше по нещо, то беше дори още по-безумно; аз самият не бях съвсем сигурен дали прави всичко на сериозно, или не, затова си обяснявам как стана така, че ръководителите не скочиха да му отнемат ножа. И освен това някои от хлапетите се бяха разплакали.

В крайна сметка Франк надвика ръководителите, мисля, че би надвикал и самия дявол, защото понякога той стига до същински бяс. Франк заповяда на мистър Уорън да каже на ръководителите да отидат в ареста. Стенли Рънк съвсем допря ножа в гърлото на мистър Уорън и мистър Уорън изхриптя няколко думи към ръководителите, в смисъл че ще е по-добре, ако изпълнят това, което им нареждат.

Искам да кажа нещо за всичко това, не мога да го разбера напълно и съвсем не зная как да го обясня, но това, което искам да кажа, е, че точно защото приемах всичко като игра, на мен ми изглеждаше вълнуващо. Като филм, като криминале по телевизията. Въодушевях се, като видях Франк Райли там горе. Не и от присъствието на Стенли, много ми беше неприятно да го гледам колко зле се отнася с мистър Уорън, но Франк е друго нещо — той някак си поема нещата в свои ръце и хората му се подчиняват. Причината не беше само в това, че Стенли заплашваше мистър Уорън, имаше нещо в самия Франк Райли. Мисля, че е начинът, по който говори. Каквото и да е, аз самият бях много възбуден, дори по-възбуден, отколкото уплашен, но забелязах, че някои от малките се разцивриха, затова се спуснах до пилоната в края на Четириъгълника и свалих Знамето на мечката, изтичах обратно и се качих на подиума точно когато извеждаха ръководителите и мистър Уорън към ареста. Франк, който беше вдигнал нагоре ръце с намерение да говори, погледна към мен и към Знамето на мечката и попита:

— Господи, това пък какво е?

По това време наистина се бях разтреперил от вълнение, но успях да му отговоря, макар и с дрезгав глас:

— Пленихме знамето. — И той веднага схвана, че искам да успокоя малките, които бяха уплашени, взе знамето от мене, издигна го и обяви:

— Първите плодове на победата. Знамето е наше.

Малките някак си сподавиха сълзите си, цялата тумба хлапета, които в края на краищата никога не бяха присъствували на такава неделна служба, стояха и зяпаха Франк и Знамето на мечката.

Това предизвика още ръкопляскания, Франк поговори още няколко минути, струва ми се, за да е сигурен, че през това време ще са извели готвачите, пускаше шегички, размиваше хлапетата и аз се изненадах от това, защото трябва да призная, че мистър Уорън не би могъл да ги забавлява толкова добре. Момчетата се убедиха, че всичко е игра, макар и малко странна, личеше си, нещо повече — забелязах, че играта им харесва, макар и да не вършеха нищо; така беше, защото харесаха Франк и това си личеше. Приеха го като свой, а мистър Уорън беше нещо различно. Така или иначе, скоро след това Франк изпрати най-малките с Пол и още двама да опустошават кухнята. Революцията изглеждаше много весело събитие, едва ли не имахме чувство, че сме освободили тези деца.

Останаха момчетата, които нямаше да си заминават от лагера, по-големите и най-големите момчета, Франк започна да се държи много сериозно с тях, но аз забелязах, че дори когато се опитваше да е тържествен, всъщност и самият той беше възбуден и неспокоен. Мисля, че беше щастлив, не по-малко щастлив от хлапетата, които отиваха да ядат сладолед, но така или иначе той говореше тържествено:

— Току-що вие взехте участие в безкръвен държавен предврат. — Впрочем Франк може да е голям отличник, но каза предврат, както в предвзет, а думата в действителност си е преврат, но да продължа: — Аз съм генерал Франк Райли. Заедно с мен е генерал Стенли Рънк. Ако ви е смешно, че се наричаме така, чудесно, ние нямаме нищо против смеха. Ако ли пък ви се стори много смешно, ще ви предупредя за следното: ние сме решили да поддържаме ред в тази революция и когато казвам, че сме го решили, трябва да ми вярвате. Хлапетата,

които сега отиват към столовата, се забавляват много повече в този момент, отколкото преди петнадесет минути. Не е ли истина? Е, добре, това целта на революцията — да се забавляваме. Ние ще се забавляваме. За момента край на проповедите на гражданина Уорън, пък дори и да е за кратко. За всички, които съдействуват на революцията, наградата ще бъде приятно прекарване, ще се забавлявате така, както само сте мечтали, но никога не сте имали възможност да го правите. Искам да кажа, че тук *ще стават* много неща. Но засега помнете, че целият Хай Пайнс е в ръцете на революцията, а аз и Рънк сме взели революцията в свои ръце. До края на деня ще се държите с нас като с ръководители, чувате ли? Ние сме вашите ръководители за пред външните лица, а посетителите ще започнат да се мъкнат съвсем скоро и каквото и да се случи, нита дума за революцията. Ако имате гости, да знаете, че ще ви наблюдават. Ако изпуснете и една думичка, само една, гостите ви ще се намерят в ареста, а вие ще се намерите в реката, така че помагайте ми. Разбрано? Всяко действие срещу нас ще бъде считано за контрареволюционно и наказанието ще бъде сурово.

Но все пак не допускам, че някой от вас ще прояви такава глупост и ще се опита да създаде неприятности на всички нас, защото това ще е само от инат и подлост един човек да развали удоволствието на всички. Имайте търпение, изчакайте и след ден-два ще разберете какво значи да се забавляваш, ще разберете как да се забавлявате. Окей? В крайна сметка всичко зависи от вас, можете да се занимавате с онези загубени пеперуди. Това е всичко засега. Трайте си и не навличайте неприятности на себе си и на другите. Повтарям, скоро посетителите ще бъдат тук. Аз съм ваш ръководител, Рънк е ваш ръководител, но не го пресилвайте много (тук няколко момчета се разсмяха нервно), както всяко от по-големите момчета близо до вас. Разбирате какво се иска от вас. Ако имате въпроси, задайте ги на мен, Рънк или Джери Блакридж. Забранено е да се споменава и думичка за революцията, дори и да се използва думата революция, а ако възникнат някакви оплаквания и не можете да откриете мен, Рънк или Блакридж, обръщайте се към Пол Индиан. Той е офицер за свръзка. Ривас, качи се тук. Ривас поема командуването, докато се върна. Членовете на Революционния комитет да се явят веднага в административната сграда. — Горедолу това е същността на първата

реч на революцията и мога да кажа, че тя разтърси не само мен, но и целия лагер. Когато тръгнахме към административната сграда, момчетата заговориха един през друг.

Въпреки всичко трябва да отбележа, че дотук революцията изглеждаше доста мирна. Нещо повече, изглеждаше добре планирана, макар че бяхме провели само една сбирка сутринта. Но като се изключи това, че хлапетата се поразплакаха малко, нямаше фалове и такива неща. Единственото, което ме притесняваше все пак, бе, че Дон Егрис седеше, без да помръдне, от началото до самия край на преврата. Седеше с безизразно лице и дори не гледаше, а може би лицето му беше тъжно, но не го видях добре, пък и самият аз бях прекалено възбуден и не го наблюдавах внимателно. Той все още седеше в същата поза, когато си тръгнахме от Четириъгълника.

Ако това не беше напрегната сбирка, здраве му кажи.

Пол дойде по-късно и каза:

— Поне готвачите ни оставиха обяд.

— Какво ще ядем? — попита Гого Бърнс.

Франк се разсърди:

— Млъквайте вие там, работа ни чака, остават само няколко минути — изтри потта от челото си, — автобусът ще бъде тук всеки момент, хлапетата трябва да са готови за тръгване, ние трябва да посрещнем новите и да ги настаним в бараките. После ще нахлуят гостите. Хам Пъмпърнил!

Хам пристъпи напред.

— Така — започна Франк, — Фред Елстън ми съобщи, че си разбирал от радиоелектроника, радиоапарати, изобщо такива неща.

— Знам едно-друго — отговори Хам.

Тогава Франк продължи:

— Като офицер ти ще отговаряш за комуникациите. Давам ти чин лейтенант. Искам да включиш усилвателната уредба. Възлагам ти да се занимаваш с апаратурата и склада — той хвърли на Хам някакви ключове, — съгласен?

По-нататък Франк ни стресна, като каза, че ще трябва да освободи мистър Уорън от ареста. Изглежда, смяташе, че твърде много родители може би познават лично мистър Уорън, затова ще трябва да им се даде възможност да се видят с него. Но Франк ни увери, че той ще бъде под строга охрана през цялото време, докато е навън, и щом

посетителите си тръгнат, ще бъде върнат отново в ареста. Стана ми жал за мистър Уорън, но знаех, че не мога да направя нищо за него. Франк подчерта, че докато посетителите са в лагера, водачите на бараките си остават водачи. После Франк нареди брат ми Хауард да оглави един комитет за посрещане на новите деца и настаняването им в бараките, това не се хареса на Хауард, но беше заповед. После Франк назначи хората, които трябваше да подготвят списък на задачите във връзка с обедата и сервирането му.

Хам попита:

— Къде да инсталирам уредбата?

— Искам да разбера колко високоговорители имаме и колко кабели — отговори Франк, — защото мисля, че имаме доста апаратура. На първо място искам високоговорител на Четириъгълника, така че заеми се с това и ми докладвай с какво още разполагаме.

Джери Блакридж е повишен в началник на Революционната полиция с чин полковник, така че когато говори той, вие, момчета, ще слушате. Ще слушате! Той отговаря за ареста, работата в Революционната полиция ще бъде особено важна, така че предайте на останалите, искам доброволци за тази служба, хора, на които да разчитам. — Франк мисли около една минута, въздъхна и май престана да се притеснява, усетих, че все още е възбуден и щастлив. Просто си личеше, че е доволен. Франк не можа да се сети за нещо друго и каза: — Някакви въпроси? Ако няма, изнасяйте се!

Човек можеше да си помисли, че става истинска революция — я във Виетнам, я там някъде. Стенли Рънк, който зяпаше насам-натам през цялото време, изведнъж се провикна.

— Изнасяйте се! — повтори той след Франк, за да не би някой да е забравил, че по ранг има права да командува. И така, ние се изнесохме.

Отидох да помогна на Хам да извадим материалите от склада, казах му:

— Позволете да ви помогна, лейтенант Пъмпърнил.

Той пък ми отговори:

— Моите благодарности, лейтенант Уейн.

Имаше общо пет високоговорители, което ни изненада, Хам отиде да търси Франк, за да го попита къде да ги окачи. Аз се върнах в бараката, за да играя ролята на водач.

След малко завеждащият комуникациите офицер Пъмпърнил удари звънеца за обяд. Направо се слисах, като видях мистър Уорън да влиза в столовата, но, разбира се, от едната му страна вървеше Стенли Рънк, а от другата — Франк Райли, следваха ги Джероум Блакридж и Дик Ричардсън; както научих по-късно, бил предупреден, че ако създава неприятности, докато е навън, някой от арестуваните ръководители щял да си изпати. Обърнах се към мистър Уорън, но се почувствувах много неудобно, като видях колко неуверен изглежда, така че не погледнах към него втори път.

Имаше доста възрастни, разхождаха се насам-натам, повечето заедно с едно или друго хлапе, и те също дойдоха да ядат в столовата. Според мен гостите бяха около тридесет души. По време на обед мистър Уорън стана сам и обяви:

— За днес следобед е предвиден голям излет, ще се пекат наденички, ще се върви по течението на реката и смятаме, че вашите момчета ще искат да участвуват, затова в такъв случай ще трябва да разпределят времето си така, че да са точно тук, в столовата, не по-късно от един и половина. Ще тръгнем отгук. Ако някой предпочита да пропусне излета и да прекара малко повече време с родителите си, може да остане, само да се запише при ръководителя си. Времето за посещения и без това свършва скоро след часа за тръгване, затова се надявам, че всички момчета ще дойдат с нас на излета. — Мистър Уорън каза още няколко думи без особено въодушевление, после седна; по мое мнение доста трудно би било да се разбере, че около него се е разгоряла революция или че Франк Райли навярно му е наредил какво точно да каже.

Цялата група от новите хлапета, повечето с около две години помалки от мен или там някъде, са настанени в бараките, където бяха най-малките, имам чувството, че за известно време са били доста объркани, но може пък да са били достатъчно погълнати от самото пристигане в Хай Пайнс, така че да не им е останало време да се чудят защо така бързо ги подкараха към бараките и после до столовата. На обяд Хам ми прошепна:

— Да му се не види, за мен май няма да има излет и наденички днес следобед. Франк казва, че искал да се поставят всичките пет високоговорители.

— Къде?

— Ами аз вече поставих един на Четириъгълника, трябва да сложа още един тук, в столовата, после още един до бараките на новите момчета, още един горе нашите бараки и последния — надолу към реката, така че да обслужва едната от зоните за плуване и ливадата.

— Господи, това ще ти отнеме целия ден. Имаш ли достатъчно кабел?

— О, имам хиляди метри, но ще ми отиде целият ден. Глупаво е. Докато инсталирам всичко това, революцията ще свърши. Единствено аз ще остана да се боря за нея.

6 ЮНИ

Рано сутринта е, продължавам за вчера, защото снощи имаше много за писане, а вече бях прекалено изморен и не можех да запиша всичко.

И така, гостите си тръгнаха и доколкото разбирам, никой нищо не им е казал за революцията. След като заминаха, се състоя събрание в столовата. Отидох там по-рано и наблюдавах как Хам и Тейлър Уок закрепват високоговорителя за гредата, която стърчеше от покрива на столовата. Дълъг черен кабел се губеше сред дърветата покрай пътя към реката и нагоре към Четириъгълника, Хам тъкмо забиваше два пирона за високоговорителя, стъпил най-горе на една бояджийска стълба, която Тейлър крепеше отдолу. Хам беше все още на стълбата, главата му чак щеше да влезе във високоговорителя, когато от него изведнъж избълва гласът на Франк Райли, сякаш излязъл от метални бели дробове:

— Говори генерал Райли. Говори генерал Райли. — Хам едва не падна от стълбата, слезе бързо, като че генерал Райли го преследваше, и се намери на земята преди още генерал Райли да продължи: — Важно съобщение! Всички гости напуснаха Хай Пайнс. Революцията ви благодари за съдействието. Хай Пайнс се контролира от нашите революционни сили. Точно в два часа ще се състои събрание в столовата, ако досега не сте известени за него, можете вече да се придвижвате. В един часа и четиридесет и пет минути ще се проведе кратко заседание на Революционния комитет в административната сграда.

— А какво ще стане с излета? — попита някой до мен и затова не можах да чуя нищо, което каза Франк, но чух, когато продължи:

Полковник Блакридж отговаря за Революционната полиция, неговата задача е да поддържа реда, докато продължава революцията. А, от своя страна, всеки един тук в Хай Пайнс да се смята за член на Революционните сили на реда и следва да се подчинява на моите заповеди, както и на заповедите на генерал Рънк или полковник

Блакридж. Никой да не напуска лагера поради каквато и да е причина, а всеки такъв опит ще бъде осуетяван. Всяко действие против революцията, като например опит да се напусне лагерът, ще се смята за контрареволуционно, а контрареволуцията означава неприятности. Лейтенант Уинстън Уейн! — Той произнесе името ми и аз се почувствувах, сякаш вече съм нарушил някоя точка от правилника на революцията, изплаших се. — Лейтенант Уинстън Уейн да се яви веднага при генерал Райли, тоест при мен в административната сграда. И така — той като че ли се позамисли, — засега това е всичко. — А след още една пауза добави: — Дочуване! — Сякаш бе говорил по телефона, после жуженето на високоговорителя изведнъж заглъхна, а всички стояха наоколо и го гледаха втренчено.

Поех право към административната сграда с мисълта, че навярно съм на път за ареста, където ще прекарам останалата част от играта, но се оказа, че Франк искал да ме види, защото съм председател на комитета за пропаганда.

— Уин, — заговори ми Франк (доколкото си спомням, това беше първият път, когато се обърна към мен с малкото ми име), — все още не можем да решим един проблем. Цялата група от новите деца беше информирана от Индиан, но май хлапетата са доста разстроени, възлагам ти задачата да им обясниш подробно как стоят нещата с революцията. Разчитам на теб да ги убедиш да ни съдействуват, а не просто да стоят отстрани и да наблюдават. Опитай се да отбереш момчетата, които ще проявят истински интерес към революцията и ще са достатъчно смели. Записвай имена и преди всичко гледай да ми дадеш имената на тези, които могат да причинят неприятности. Ясно?

— Окей.

— Уин — каза той, — трябва да поддържаме известен ред, сам виждаш. Революцията възниква от безредието, та макар и да възнамеряваме да се позабавляваме, целта дори на една такава революция трябва да бъде известен ред. Така е, нали?

— Ами да — съгласих се аз; предположих, че сигурно е така. В края на краищата той е отличник и много по-голям от мен.

— В такъв случай отговори, както се полага: „Да, сър.“

Кимнах и казах:

— Да, сър.

— Това е всичко, лейтенант — рече той с предишното си държане на висшестоящ офицер.

— Да, сър — отговорих и не знам как ми дойде да козирувам, а това предизвика една от неговите широки усмивки и дори той също ми козирува. — Я чуй, сър, сега, когато нещата се поуталожиха, ще ми се да имам още две момчета за моя комитет за пропаганда.

— Защо?

— След като Хам стана офицер и отговаря за комуникациите, при мен остана само Гого, а той е от по-малките, като мен. Може ли да взема Боб Маккарти и може би Дон Егрис в комитета за пропаганда?

— Егрис ли? — Франк ме изгледа веднъж-два пъти подозрително и каза: — Съмнителен ми се вижда, не е ли така?

— Е, може да проявява съмнения, защото е умен. След цяла минута Франк разтегна устата си в още една усмивка и се съгласи:

— Да, добре. Ако Егрис иска да е в твоя комитет, вземи го.

— Благодаря, сър — изкозирувах аз и се оттеглих от аудиенцията.

Нито аз му се усмихнах, нито той. Този път само изкозирува, при това доста умело.

Та отидох направо в бараката, намерих там Боб Маккарти, който четеше от моята Библия, и му казах, че назначен в комитета за пропаганда. Той рече:

— Предполагам, че ще се намеря в ареста, ако откажа.

А аз му отвърнах:

— Какво чакаш. Имам разрешение да поканя и Дон Егрис в моя комитет.

Боб попита:

— А той съгласи ли се?

Трябваше да призная, че не знам, но поне съм получил разрешение да попитам Дон. Тогава Боб Маккарти помисли малко и се съгласи да дойде с мен до столовата, за да видим дали Дон е там.

Намерихме го да смуче гроздов сок с една сламка, седеше на една пейка, отпуснат и изгърбен над чашата си. Седнах до него и го попитах:

— Дон, ще ми направиш ли една услуга?

Той изобщо не вдигна поглед, дори не махна сламката от устата си и промърмори:

— Ъ-ъ-ъ.

Попитах го пак, а той абсолютно нищо не отговори, само смучеше от гроздовия сок и тогава аз казах:

— Ела в моя комитет за пропаганда, Дон, моля те!

Това все пак го накара да изправи рамене, макар и с много бавни движения. Обърна се, погледна ме и ми стана ясно, че иска да разбере дали говоря сериозно. После ми каза:

— Разкарай се, лейтенанте.

И беше категоричен. Така че двамата с Боб Маккарти взехме Гого Бърнс и се запътихме надолу към бараките, където спяха новите момчета.

Поговорихме известно време с хлапетата и им обяснихме, че Франк е направил тази революция и че навярно няма да продължи дълго. Голяма част от тях бяха доста объркани, а на някои революцията никак не им се харесваше, но всички се съгласиха, че няма да правят нищо срещу нея и това беше най-важното.

Ние отидохме до столовата, където другите бяха започнали събранието. Стенли Рънк се беше качил на страничния подиум и говореше на момчетата, че революцията може и да е кратка, но ще бъде нещо весело, забавно, при това положение отидох да кажа на Франк Райли, че с новите всичко е минало добре, но Дон Егрис не се е съгласил да стане член на моя комитет. Франк сви рамене и взе да разучава списъка с имената на момчетата, които биха проявили желание да участвуват в революцията, и на тези, които изглеждаха малко уплашени от нея. Върнах се, седнах на моята маса и огледах столовата, за да видя дали нещата са се променили много. Май не бяха, като изключим това, че вместо мистър Уорън, говореше Рънк и приказките му бяха доста налудничави, както можеше да се очаква.

— Ей, Рънк — изписка нечий познат глас, не можах да видя кой е.

— Казвай „генерал Рънк“, дребосък — извика Стенли; беше се качил на една маса, пляскаше с ръце и танцуваше.

— Ей, генерал Рънк — изписка същото момче, — има ли точка от правилника, в която да се определя колко трябва да пушим, да прием, да ругаем и да пикаем в реката?

— За какво ти е? — изкрещя му Стенли. — Да нямаш болни бъбреци? Искам това място напълно да се разложи.

Много момчета се смееха, Франк Райли стана, прегърна Стенли през раменете, а другата си ръка вдигна нагоре, за да се запази тишина.

— Стига — каза му Франк, — не изпускай нещата от ръцете си точно в столовата, а? Вие, момчета, много добре виждате, че нямаме нищо против да се позабавлявате, само че преди да се впуснем в развлечения трябва да свършим още една работа. Например трябва да заловим още един пленник, който ще дойде около четири часа — мис Нюман.

— Охо! — обади се Стенли. — Ще назнача двайсет души да се справят със сестра Нюман. Доброволци! Доброволци!

Смях.

— Не се смейте. Тя тежи много.

По-силен смях.

— Добре — Франк отново вдигна високо ръце, — само че не е толкова лесно, колкото изглежда. Революцията няма да приключи, докато не поемем всичко наистина в ръцете си, затова имаме още работа. Помислете! — Странната усмивка на Франк изчезна изведнъж, той стоеше с вдигнати ръце, намусен, имаше вид на човек, който се кани да хипнотизира всички, а може би точно това и направи, защото внезапно настъпи тишина. — Помислете — повтори той и спусна бавно ръцете си надолу. — Бараката на мис Нюман не е тук. Тя е в Лоу Пайнс, в лагера на момичетата. Мислете, малки революционери, мислете. Ще я чакат да се върне в Лоу Пайнс. А тя няма да се върне. Помислете! — Малко по малко ужасната усмивка се върна на лицето му, тази усмивка е налудничавата и въпреки това тя някак прави Франк красив в известен смисъл, макар че не това е думата, която ми трябва. — Така. Революцията още далеч не е свършила. Та всичко, което Стенли Негодника ви каза за развлеченията, ще стане, потвърждавам го. На власт са развлеченията. Ще прекарате чудесно, започваме с една забава на същото това място, имам предвид забава, истинска забава, не с наденички и бонбони. Забава! Алкохол, момичета, всичко.

— Момичета! — Силен вик се разнесе из столовата, много от момчетата започнаха да се смеят, да пляскат с ръце и да крещят:

— Момичета!

— Разбира се. — Франк отново поиска да се пази тишина. — Разбира се — момичета. Защото революцията трябва да се пренесе в лагера на момичетата в Лоу Пайнс и това е целта на настоящото

събрание. Революцията няма да е завършила, докато не завземем властта, а не можем да вземем властта само в единия лагер и да оставим така другия. Следващата цел на революцията: Лоу Пайнс.

Екнаха още повече викове, повечето бяха на момчета, които искаха да участвуват като доброволци във войната срещу лагера на момичетата.

— Сега слушайте ме — навъси се Франк и изведнъж придоби страшно ядосан вид. — Слушайте! Слушайте! Слушайте! — Момчетата утихнаха. — Не всеки ще може да участвува в нападението срещу лагера на момичетата. Ще взема около тридесет-тридесет и пет момчета. Е, как е, Егрис, не ми изглеждаш много весел. Имаш нужда от раздвижване. Искаш ли да потеглиш с нас за лагера на момичетата? — Не виждах добре Дон, но мисля, че той само се е усмихнал презрително на Франк. — Не искаш? Чудесно. Тогава ти заповядвам да се заемеш с кухнята, Егрис, и не те съветвам точно сега да пренебрегнеш заповед, издадена от мен. Взemi четири или пет момчета, които според теб могат да готвят, и се захващайте с вечерята.

Смях и дюдюкане, и колкото и да е странно, при целия този смях дори Дон Егрис повдигна глава и се усмихна, но ми се струва, че не му се харесаха приказките на Франк. След това Франк прочете страшно дълъг списък имена, споменавахе се и моето, и на Хам, а също така Оли Андерсън, Майк Дер, Сам Габрения, от новите, които бяха пристигнали вчера, Пийт Бънч, Фред Елстън, Боб Дейли, Франк Дивордих, Хауард, Гого, Джордж Меридел, Мануел Ривас..., твърде много, за да ги изброявам всичките, но повечето ги познавах. Франк каза, че един „преден отряд“ щял да потегли веднага към Лоу Пайнс през гората, а главните сили ще се насочат нататък, след като дойде мис Нюман и я пленим.

И така, когато мис Нюман дойде, всичко потръгна много гладко. Тя влязла в административната сграда и Франк казал:

— Здравейте, мис Нюман. Вие сте арестувана.

Тогава тя се засмяла, но Франк минал от едната ѝ страна, а Стенли от другата и двамата я хванали за ръцете. А тя ги попитала:

— Ей, момчета, какво правите?

Франк казал:

— Вие сте сестра, нали?

Тя кимнала и го попитала:

— Някой да не е пострадал?

Стенли ѝ отговори:

— Вие имате болно въображение.

Мис Нюман попитала Стенли какво иска да каже с това, а Стенли отвърнал, че тя е сестра, следователно трябва да знае за болестните състояния и болното въображение, а тя се обърнала към Франк и каза:

— Пуснете ме! Какво правите? Къде ме водите?

Франк казал:

— А вие сте сестра, нали?

И целият разговор се повтори, докато най-после, без да спират да говорят, я отвели до една барака и оставили под охрана и ми се струва, че тя изобщо не е разбрала какво става дори след като я затворили. Това ми го разказа Стенли Рънк (в промеждутъците, когато не се смееше) по време на пътуването към Лоу Пайнс.

В сравнение с всичко случило се досега, най-неприятното чувство изпитах в комбито (то беше на мистър Уорън, а освен с него, разполагахме и с колата на мис Нюман), караше го Стенли Рънк. Първо напуснахме Хай Пайнс, самото излизане от лагера придаваше на ситуацията усещането за истинска война, нещо такова. Второ, не мога да го обясня, но това, че не вървах със собствените си крака, а ме возеха на колела, ме караше да се чувствавам не на място, дори малко ми прилоша.

Влязохме в лагера на момичетата от две различни посоки и моята група се запъти право към административната сграда. Беше много просто. Влязохме вътре, една жена вдигна очи, за да ни погледне и лицето ѝ стана безизразно. Май нищо не успя да измисли, за да се обясни присъствието ни. Стенли застана между жената и телефонния апарат на стената и я попита:

— Къде се намира арестът?

— Къде се намира кое? Какво правите, кои сте вие, махайте се оттук, да не искате да викам за помощ, от Хай Пайнс ли идвате?

Хиляди въпросчета се сипеха ли, сипеха от устата ѝ, докато Стенли я прекъсна след кратко объркване:

— Млъквай, кльоцо. Арестувана си.

— Арестувана ли? — изкрещя пронизително жената (казваше се мисис Нют). — Да не би вие да сте полиция?

— Полиция не сме, но аз съм генерал Рънк, наричай ме просто Негодника, а това е революция. Къде е арестът в този лагер?

— Какво говорите? Вие сте побъркани, махайте оттук!

Тогава Стенли извади оня ми ти ловджийски нож и повтори:

— Къде е пандизът в този лагер?

— Какво имате предвид? Стаята за провинилите се ли?

— Да, да, къде е?

— Не е твоя работа — сопна му се жената и може би щеше да каже още нещо, но Стенли взе да размахва ножа си във въздуха, изкиска се и мисис Нют изведнъж млъкна. Стана и ни заведе до стаята за провинилите се — една барака, по-малка от нашия арест. Стенли заключи мисис Нют вътре.

Оставихме охрана и продължихме, тук и там почнаха да се появяват момичета по шорти: пискаха, ахкаха, кикотеха се, зяпаха, крещяха, тичаха, стояха на едно място, пулеха се глупаво.

Видяхме отделението на Франк надолу по пътя, водеха със себе си четири жени, към двайсетинагодишни, а може и повече, една от тях беше много красива. Стенли даде на Франк ключовете от бараката за провинените и Франк изпрати няколко момчета да заключат жените, които бяха ръководителките в Лоу Пайнс, тогава чух как тиловият отряд на Фред Елстън се спуска с викове от хълма, крякаха като подплашени пуяци; предполагам, че подбираха момчетата покрай реката като овце; както и да е, това е почти всичко, което видях и чух от акцията, защото ме пратиха на пост пред бараката за провинилите се.

Знам обаче, че ни трябваше доста време, за да завземем лагера — сигурно повече от два часа, и Франк ми каза, че му е било доста трудно да „умири“ всичките момичета. Много от тях помислили, че е истинска революция и само стояли и ревели половин час и повече, а както ми казаха, Джероум Блакридж плеснал шамари на две от тях, защото изпаднали в истерия; струва ми се, че на Блакридж никак не му е било неприятно. Но иначе беше почти същото, както в лагера на момчетата, и това много ме изненада.

Щом затворили всички ръководителки в бараката за провинените, се състояло голямо събрание — разбира се с охрана от Хай Пайнс, обкръжила всичко наоколо, и Франк говорил доста време на момчетата. Накарал Хам да му инсталира микрофон с голяма

бързина и Хам ми каза, че Франк е приказвал така, сякаш наистина е дошъл да освободи Лоу Пайнс от някакви тирани, при това бил достатъчно експедитивен и открил момичетата, готови да оказват съдействие (едно момиче на име Сюзан Лангер било произведено полковник и натоварено да ръководи Лоу Пайнс, въпреки че там винаги щяло да има два взвода от Хай Пайнс, за да е сигурно, че нещата вървят така, както Франк иска). Хам ми каза, че Франк дори споменал Бог в речта си, а според Хам тя била дори по-налудничава, отколкото тази в Хай Пайнс, и макар че използвал думата „забавления“ като цел на революцията този път нещата прозвучали по-различно, отколкото при момчетата. Хам каза, че речта му звучала по-приятничко, по-невинно, знам ли как точно, нещо като за детска забава, която ще има свое начало и свой край. И така, макар че момичетата навярно не са готови да окажат такова съдействие, каквото момчетата, по всичко личи, че са „умирени“ и няма да се делят. Франк сподели с мен, че макар и с доста труд, работите в Лоу Пайнс станали по-лесно, отколкото той очаквал, и не вярвал от момчетата да възникнат неприятности за революцията. Но на мен ми се струва, че момичетата са различни от момчетата и колкото и да е добър Франк в говоренето, нали им говори толкова дълго, все пак никак няма да се учудя, ако момичетата сложат край на революцията още днес преди вечеря (аз не бих имал нищо против това, защото в края на краищата тя ще трябва да свърши много скоро, в противен случай лошо ни се пише на всички ни). Като споменах за вечеря, се сетих, че Франк свърши и една полезна работа в Лоу Пайнс: убеди Сюзан Лангер и тя се съгласи да изпраща взводове момичета, които да помагат за готвенето в Хай Пайнс, и ми се стори, че дори Дон Егрис остана доволен. А това пък ми напомня, че е време за закуска и нищо чудно вече да съм я изпуснал.

И така, само да довърша за вчера: снощи мис Нюман бе изпратена обратно в лагера на момичетата, ще я държат в бараката за провинилите се, а ние, момчетата, които участвахме в акцията при Лоу Пайнс, вечеряхме късно, това нямаше никакво значение, защото кухненският взвод на Дон Егрис не може да сготви дори боб, без да се получи нещо като малки купички от катран и чакъл в чиниите.

След вечеря забелязах, че няколко момчета пушат, генерал Рънк Негодника, Джероум Блакридж и Мануел Ривас, почудих се откъде са

взели цигари, но допускам, че са си ги донесли от самото начало.

Също така след вечеря някои момчета започнаха да мърморят, защото всичко беше доста тихо и нямаше забавления, както Франк и Стенли бяха обявили, но Франк ми нареди да разпространя съобщението, че забавленията ще започнат скоро, при все че революцията все още продължава. Така каза той. Това ми подействува някак потискащо — колко време било необходимо, за да се направи една малка революция. Разбира се, беше вълнуващо, дори малко страшничко през този ден. Ясно ми е, че в известен смисъл революцията не е хубаво нещо и съм сигурен, че Дон Егрис е прав, като стои настрана, знам също, че всичко ме плаши. Но може би то е, защото ме произведоха лейтенант или защото съм председател на комитета за пропаганда, или пък заради нещо друго; в едно съм сигурен, макар и да смятам, че е по-добре революцията скоро да се отмени — вчера беше най-вълнуващият ден в живота ми.

Хам каза, че Дон Егрис му предал какво казал мистър Уорън: ако веднага освободят него и ръководителите, ще пострадат само момчетата, които са виновни за революцията, най-главните. Не съм много сигурен дали аз съм в това число, но се боя, че е възможно, тъй като съм офицер. Разбира се, не мога да знам дали мистър Уорън е казал такова нещо, или не.

6 ЮНИ

Няма да пиша много, защото съм страшно изморен. Освен това и досега се плаша, а май все още се вълнувам, също така се и отвращавам. Първо на първо, момичетата не умеят да готвят по-добре от момчетата. И не само това, ако продължават да похабяват продукти и да ги изхвърлят, както днес, ще възникнат трудности с продоволствията. Похабиха големи казани с храна и не оставаше нищо друго, освен да я хвърлят. Разбира се, има много храна, какво ли не — пълен хладилен склад: и мляко на прах, и гроздов сок, и по много от всичко, но когато революцията свърши, мистър Уорън ще се ядоса много, като види що нещо сме похабили. И обядът, и вечерята закъсняха, а като имам предвид на какво приличаха, по-добре да бяха напълно отменени.

Днес беше сформиран Върховен революционен комитет, в който участвуват и няколко момичета, но аз не съм член. Членовете на Върховния революционен комитет са Франк Райли, Стенли Рънк, Джероум Блакридж, Мануел Ривас, Пол Индиан, Сюзан Лангер, Една Кей, Джийн Локлин и Бърнис Ройър. Членовете на Върховния революционен комитет трябва да имат най-малко чин капитан. Франк и Стенли са генерали, разбира се, Блакридж и Сюзан Лангер са полковници, Мануел Ривас и Една Кей са майори, а останалите капитани. Франк ми нареди да разглася чиновете им по уредбата, тъй като поради не знам каква причина било част от пропагандата, също така разгласих, че властта в Хай Пайнс и Лоу Пайнс ще се представлява от Върховния революционен комитет.

Това е почти всичко, което стана днес, с изключение на нещо ужасно, за което ще разкажа. Измежду толкова хора Франк Дивордих се намери да му омръзне революцията — казал, че яденето е отвратително, отишъл до бараката си, събрал багажа си и право тръгнал да излезе от лагера. Не зная къде е мислел да отиде, може и да е имал намерение да върви пеш чак до вкъщи, но го спрял един пост към входа на лагера и той бил отведен при полковник Блакридж.

Блакридж казал, че Дивордих „подлежи на наказание като контрареволуционер“ — така ми каза след това Дивордих.

— Защо се опита да напуснеш лагера? — попитал Блакридж.

Дивордих отговорил, че искал да се прибере вкъщи, защото лагерът не му харесвал вече и толкоз.

— Не знаеше ли, че има заповед да не се напуска Хай Пайнс?

— Знаех — казал Дивордих, но изтъкнал, че цялата тази игра му е дотегнала.

— Значи играта ти е дотегнала и най-доброто, което можеше да направиш, беше да избягаш и да кажеш на първия срещнат колко лоша игра е това. Така ли?

Дивордих отговорил, че не е имал намерение да казва каквото и да било на когото и да било.

— О, да, ти просто си възнамерявал да вървиш пеша двеста мили, без да говориш с когото и да било, и не си смятал да говориш дори с родителите си вкъщи.

Блакридж още заявил, че Дивордих е предател на революцията и без да каже на никого, отвел Дивордих горе до ливадата, завързал го за едно дърво и направо го нашибал с колана си. Жестоко? Дивордих викал толкова силно, че му запушили устата, но си отнесъл десет-петнадесет удара, така ми каза той.

Горкият Дивордих, беше страшно вбесен, когато се върна в бараката, и не искаше да каже на никого какво се е случило, но късно през нощта сподели с мен, защото плачеше, а аз го чух. Утре ще разкажа на Дон Егрис цялата случка. Това е ужасно. Срамно. Джероум Блакридж не е имал право да го завърже за дървото, а камо ли да го бие.

Разгледах гърба на Дивордих, личаха си големи червени ивици и това ми припомни как баща ми ме би с колана си последния път. Казах на Дивордих всичко, което знам по въпроса за болката, и че ако се концентрира достатъчно, изобщо няма да я усеща, но Дивордих не схвана и думица, само проплака ядосано:

— Боли — и най-после заспа.

Предполагам, че още го боли, а аз съм и ядосан, и уплашен от всичко това. Франк ми беше казал, че никой няма да пострада. Време е да спрем цялата тази игра.

7 ЮНИ

Рано-рано тази сутрин преди всичко друго по високоговорителите се разнесе съобщение. Току-що бях влязъл в столовата, почти всички вече бяха там, когато генерал Стенли Рънк Негодника заговори:

— Вчера е била нарушена важна лагерна заповед. По дяволите, още отначалото ви предупредихме, че указанието за контрареволуционерите не е част от забавленията, които предвиждаме за Хай Пайнс. Даваме на тоя недисциплиниран завързак още една възможност, дори не го прибрахме в ареста. И така, ако не искате да пострадате, не нарушавайте правилника. Никой да не напуска лагера в каквато и да е посока, по каквато и да е причина, без да е получил разрешение. А не се надявайте много да получите разрешение. — След минута Стенли добави с по-весел тон: — Слушайте самия весел генерал Стенли Л. Рънк Негодника в радиопредаване направо от административната сграда. Всичко най-хубаво! А сега, нехранимайковци, можете да си довършите закуската.

Отидох да седна до Дон Егрис и му разказах каквото Франк Дивордих бе споделил с мен, и още това, че по гърба му има големи червени ивици. Дон само поклати глава и каза:

— Пеперудите бяха дотук, мой човек. Ти какво очакваше?

Останах много изненадан и го попитах:

— Не те ли засяга?

Дон ме изгледа много ядосано:

— Като ме засяга, да не би да ми е приятно, а, малкия?

Станах от масата му, забелязах, че Ал Сантанджело седи точно срещу Дон и ни наблюдава малко особено, предполагам, че е чул какво му разказах и взех да се тревожа, помислих си, че може би ще започнат да ме наблюдават или пък да ме обвинят, че съм контрареволуционер.

Денят беше мрачен и имах много време, извадих книгата си за политическите философи и зачетох, но ми се видя много трудна, безспорно по-трудна от Херодот, струва ми се, че трябва да си доста

начетен, за да проумееш тези неща. Така че аз само се опитвам да отбера онези места, които не са прекалено трудни и които разбирам. В книгата са събрани работи на Томас Джеферсън, Хенри Дейвид Торо, Джон Стюарт Мил, Джон Лок, Адам Смит и Карл Маркс, но не следват точно този ред. Едно нещо ми направи впечатление в тази книга и то много ме заинтересува, защото и преди бях забелязал, че историята има нещо общо с парите и с цената на нещата; когато тези философи започнат да пишат за свобода и така нататък, веднага започват да разискват за пари, труд, стока (нещата, които се продават). Така че може би съм на верен път. Но все пак да четеш за цени и други такива е много отегчително, пък така или иначе не мога да разбера много неща.

Днес Джордж Меридел пусна петиция, в която се изискваше неговият правилник с ония точки за това сутрин да се казва клетвата за вярност и да се пее националният химн да се въведе веднага и в Хай Пайнс, и в Лоу Пайнс, но Франк разбра, че той е разпространил петиция и побесня. Каза, че петициите са контрареволуционни, от което Меридел едва не подмокри единствените си гащи (поне аз си мисля така). Изглеждаше противен като кокершпаньол с комплекс за вина, пък и всичко се разигра пред много хора.

— Не знаех, че е контрареволуционно, сър.

Тогава Франк му каза, че ако има някакви искания, трябва да ги отнесе до Върховния революционен комитет, в административната сграда. Джордж козирува. Като го видях как козирува, изпитах някакво странно чувство — ръката му изведнъж се вдигна отсечено до челото и като че ли тази ръка изведнъж си бе свалила дрехите и беше момиче, а аз не биваше да гледам. Не зная как да го обясня. Освен може би, че всъщност мозъкът му беше разголен.

8 ЮНИ

Този миризлив плъх Джордж Меридел се промъкна зад мен снощи и грабна дневника от ръцете ми, и то точно когато пишех за разголението му мозък, и побягна в тъмното. Не можах да го хвана и ужасно се ядосах. Той избяга, искал е да остане сам, на спокойствие, дано хубавичко да се е порадвал на местата, където пиша за него.

А после какво е направил той? Ето какво: отишъл и предал моя дневник на Франк Райли, докладвал му, че чета разни работи от Крал Маркс. Ето какво направил. Франк изпрати да ме извикат и ми върна дневника, но преди това здравата ме нахока. Но все пак в крайна сметка Джордж остана много излъган, защото като последица на хокането Франк ме покани да стана член на Върховния революционен комитет с чин капитан. Уха, хващам се на бас, че моя приятел Меридел го е втресло, като е научил за това.

Не можах да си обясня защо ми направи това предложение, след като все пак не съм писал само хубави неща за революцията, а също и за Франк, пък самият Франк ми каза, че нещата, които съм писал в дневника си, са контрареволуционни, странно беше да те издигнат в чин точно след като са те обвинили в контрареволуционна дейност, особено като се има предвид, че за същото обвинение Франк Дивордих го биха с колан.

Е, има известни предимства да си член на Върховния революционен комитет (наричат го ВРК), например имаш възможност да научаваш какво е положението във всеки момент, което напоследък се е превърнало в един вид привилегия. Така или иначе, сега съм капитан Уейн и все още съм председател на комитета за пропаганда и трябва да призная, че Франк се отнесе много добре с мен, прояви доброжелателство, особено като имам предвид, че съм написал някои неща за него, които са по така, а той положително ги е видял.

Мислех си, че първата ми работа като член на ВРК ще бъде да разоблича Джордж Меридел като контрареволуционер, но не можех да измисля за какво, освен за петицията му, а Франк Райли вече се беше

погрижил за това. Можех да изтъкна, че Джордж Меридел е откраднал лични документи на един офицер, но не исках да привличам повече внимание върху моя дневник, така че не можех да направя нищо.

Франк свика съвещание рано следобед в административната сграда на Лоу Пайнс и ми каза да взема Библията си, взех я и пътувах с него, Мануел Ривас и Стенли, а Блакридж и Пол вече бяха там. Докато пътувахме, Франк каза:

— Тази вечер ще има забава, Уейн. Зная, че ти съобщавам малко късно, но цялата организация на забавата позакъсня. Щом се върнем в Хай Пайнс, искам твоят комитет за пропаганда да се заеме с разпространяването на новината. Танци, музика, алкохол — всичко. В столовата на Хай Пайнс. Момичетата, които поискат да дойдат, ще дойдат, според Сузи означава около четиридесет, а може и повече, така че ще бъде истински бал.

Попитах Франк защо трябва да има алкохол. Мануел Ривас се засмя:

— Сигурно на тебе не ти трябва, а, малкия? Сигурно и ти си като мен, а? Роден съм под ъгъл тридесет градуса и оттогава насам все съм на градус.

Франк не беше в настроение да се смее, което в неговия случай е добър признак:

— Обещах на момчетата забавления и ще им ги осигуря. Държа на обещанията си, Уин, ще се убедиш.

Каза ми още, че забавата ще започне в седем и половина и всички са поканени.

Съвещанието на ВРК се отнасяше почти изцяло за забавата тази вечер, а преди него се запознах с едно доста хубавичко момиче, казва се Ивлин Райт и е председателка на комитета за пропаганда в Лоу Пайнс (но Франк ѝ даде да разбере, че ми е подчинена в пропагандния отдел). На Ивлин, която е два месеца по-голяма от мен, възложиха задачата да рекламира забавата в лагера на момичетата. Струва ми се, че изобщо не съм ѝ симпатичен, не зная по какви причини, но тя пък не е кой знае колко умна, мен ако питате. Както и да е, тя не е член на ВРК.

На това съвещание Франк каза също така, че революцията още продължава, че още не е завършила. Това ме смая, не можех да си

представя какво още ще трябва да се направи, но Франк Райли представи нещата така:

— Няма нищо, което да стои на едно място. Всяко нещо или расте, или загнива — това е всичко, което научих по биология. Телата се движат или в една посока, или в друга — това е всичко, което научих по физика. Хората клонят или наляво, или надясно — това е всичко, което научих по история. Единственото нещо, което научих в училище, е, че няма нищо, което да стои на едно място — щом нещо спре да расте, то започва да намалява. Ако революцията е престанала да расте, тя се е провалила, а това е моята революция и тя няма да се провали, докато аз не се откажа от нея. А аз няма да се откажа от нея, докато не изпълня обещанието си за много забавления. Когато настъпи краят на революцията, искам всяко момиче и момче, които са участвували в нея, да съжаляват, че е свършила. Постарайте се да го разберете още сега. Джери Блакридж направи важно предложение. Той каза, че трябва всички да положим клетва за вярност, да се закълнем във вярност към революцията за времето, докато продължава. И още — трябва да се уговорим, че всеки, който наруши тази клетва, ще бъде наказван както заслужава.

Разисквахме тази идея на Блакридж известно време, на мен никак не ми хареса. Например ако се бях закълел във вярност към революцията преди два дни, нямаше да имам право да се оттегля, ако набият някого, дори ако е Пол или Хам или Дон Егрис, вместо Франк Дивордих. Блакридж заяви, че ако не беше набил Франк Дивордих, нямало да имат брой момчетата, които щели да се опитат да си тръгнат. Франк се съгласи, че трябвало да се направи нещо с контрареволюционерите, но това било работа на ВРК и не можело Блакридж сам да решава как да постъпи с тях.

Накрая гласувахме и гласовете бяха шест на четири в полза на клетвата за вярност и съответно наказание за този, който я наруши. Аз, Пол, Бърнис Ройър и Една Кей бяхме четиримата, които гласувахме против. Франк, Стенли, Джероум Блакридж, Мануел Ривас, Сюзан Лангер и Джийн Локлин гласуваха за. Разбира се, всички знаят, че Джийн Локлин е лапнала по Мануел Ривас и ще гласува така, както гласува той, макар да знае, че Мануел харесва онова другото момиче — Мей. После се оказа, че Блакридж вече е написал клетвата и всички ние трябваше да я кажем незабавно, още тук, с ръка върху моята

библия: „Кълна се във вяроност към революцията в Хай Пайнс и в Лоу Пайнс и към нейните водачи и никога няма да ѝ изменя, заклевам се.“ Заклехме се всички, въпреки че като съм атеист, признавам си го, не бях убеден дали трябва да се чувствувам обвързан. Мисля си, че атеистите трябва да държат на обещанията си, тъй като нямат Бог, в който да се кълнат.

И с това сбирката свърши, ако не се смятат кратките доклади за лагера на момчетата (от Франк) и на момичетата (от Сюзан — от думите ѝ излезе, че момичетата се забавляват по-добре от момчетата, защото вече са въвели програма за игрите и забавите в своя лагер, докато момчетата все още чакат някакви забавления), изглежда — и Франк, и Сюзан мислеха, че лагерите им са умиротворени и не очакваха да възникнат някакви сериозни неприятности. Реши се малко след седем часа колите да започнат да извозват момичетата за забавата довечера. С това съвещанието на ВРК приключи.

Получих разрешение от Франк да разширя състава на комитета за пропаганда и сега целият комитет се помещава в нашата барака номер девет, която вече се нарича пропагандна щабквартира. Разполагам с малко бюро и циклостил, взети от административната сграда, а членовете на моя комитет сега са следните: Хам Пъмпърнил, Боб Маккарти, Франк Дивордих (за когото трудно може да се каже, че е много умен, но откакто го биха, се разбираме по-добре, съжалявам го малко), Гого Бърнс, Тейлър Уок и Сам Габрения. Хам още си е лейтенант и отговаря за комуникациите, но Франк реши, че комуникациите са всъщност част от пропагандата, така че в моя „щаб“ има лейтенант. Когато чу, че съм капитан, Хам каза:

— Какво ти говорих? Ти си роден за лидер. Ще станеш генерал, преди да е свършила тази история, и тогава какво ще правиш?

— Ще освободя момичетата — отговорих и всички го взеха за шега. Добър комитет се получи, защото всички се разбираме чудесно.

Да рекламираш забава е лесно, особено когато слушателите ти няма къде да ходят. Написах десетина различни обявления и прочетох четири от тях, а останалите оставих на другите да ги прочетат. Говорехме, че ще има хубави неща за ядене, танци, но не споменавахме нищо за алкохол, тъй като мистър Уорън и ръководителите можеха да чуят от ареста.

Самата забава започна, след като пристигнаха момичетата от първите коли и влязоха в столовата — Мануел Ривас веднага пусна грамофона, с няколко скока прекоси помещението, което беше разчистено от маси и пейки, и избра за танц приятелката си Мей, започнаха да танцуват някакъв бърз танц и аз не можах да се сдържа — разсмях се. Изобщо не знам да танцувам, дори не знам как се казват разните танци, но този беше доста смешен. После някои други момчета отидоха и избраха други момичета и много скоро почти всички танцуваха, затова се насочих към ъгъла, където имаше пунш, мислех си само да го опитам, а нататък се беше насочило и едно момиче, така че тръгнах с него и попитах:

— Искаш ли пунш?

Момичето беше дребничко, пък и при всяко положение нямаше повече от дванайсет години, но пък, разбира се, на мен ми трябват по-нисички момичета, ако искам да изглеждам голям, така че за мен беше много подходящо на ръст.

— Добре — отвърна ми момичето и аз почаках на опашка, налях две чаши пунш и дадох едната на него. Отидохме към този край на помещението, който гледа към реката, по всичко личеше, че ще бъде чудесна забава и че досега сме пропуснали много. Така мислех, поне преди да опитам този пунш. Ако някога сте си мечтали за фъстъчен сладолед, разбъркан с бензин, този пунш можеше и да ви хареса. Изплюх го веднага, така направи и момичето, името му е Айрини Манъринг.

— Боже — извика Айрини, — какво е това?

— Буламач — отговорих аз и двамата се засмяхме.

— Какво ще кажеш за гроздов сок? — предложих аз, идеята ѝ хареса и аз отидох да се наредя при малките.

Постояхме известно време и пихме гроздов сок, Хам Пъмпърнил се приближи, тупна ме по гърба и каза:

— Роден лидер.

Той пък пиеше цитронада, представих го на Айрини. Хам ѝ каза:

— Това е Уинстън Уейн, най-младият член на ВРК.

Тя ме попита:

— Член ли си на Върховния революционен комитет?

— Председател съм на комитета за пропаганда.

— Трябва да си най-малко капитан. Председателката на нашия комитет е само лейтенант.

— Знам, лейтенант Райт. Тя ми е подчинена.

Представих Хам като лейтенант Пъмпърнил, завеждащ комуникациите, и го нарекох „най-старшия по чин член на щаба за пропаганда“, което прозвуча доста добре според мен. Направихме впечатление на Айрини. Попитах я как вървят работите в Лоу Пайнс и дали ѝ харесва революцията, а тя каза:

— Отначало на повечето от нас никак не ни се харесваше, но Сюзан Лангер ни обясни, че всичко е на шега и така или иначе ние не носим отговорност и ми се струва, че сега можем да правим повече неща, отколкото преди.

Не каза нищо повече от това, само свиваше рамене. Останах с впечатлението, че иска да каже нещо такова — много от момичетата усещаха, че се държат с тях като с възрастни, чувствуваха се по-големи, можеха сами да си избират какво да правят и какво да ядат, да говорят каквото си искат и така нататък. Но тя изглеждаше доста неспокойна, когато попита:

— Само че колко ще продължи това?

Отговорих, че не знам, но навярно още няколко дни, и добавих:

— Франк, тоест генерал Райли, казва, че революцията все още не е завършила. Мисля, че има предвид някаква контрареволуционна дейност, която го тревожи, нещо такова.

Казах ѝ, че за малко да ми прикачат обвинението, че и аз самият съм контрареволуционер, а тя отвори широко-широко очи и попита:

— Наистина ли?

Разбрах, че това ѝ направи по-голямо впечатление дори от факта, че съм член на ВРК.

— Можеш ли да танцуваш? — попита ме Айрини.

Аз пък я попитах тя дали може, а тя ми каза:

— Ела, ще те понауча малко.

Айрини остави чашата си на парапета, а аз се поизплаших, защото не съм най-кръшното момче на света, пък и на всичко отгоре досега дори не съм докосвал момиче, така открито — изобщо бях нервен. Така или иначе, тя ме заведе на дансинга и се опита да ми покаже как да си движа краката, но честно казано, и те не можах да се справят с такта по-добре от главата ми, все пак се постарях да

танцувам известно време, след това се върнахме да си допием гроздовия сок.

Почти цялата забава прекарах с Айрини, показвах ѝ кои са приятелите ми и бърборех. Пол Индиан танцува с около осем момичета, пък Мануел Ривас почти през цялото време танцуваше със своето момиче — а тя е голяма сладурана. Стана ми интересно, като забелязах, че Дон Егрис е дошъл на забавата и дори потанцува с едно бяло момиче и с едно цветнокожо. Стенли Рънк се напи пръв, но не остана единствен. Джероум Блакриддж и още няколко момчета взеха да вдигат доста шум, а също и Еди Хоуг, май си беше пийнал повечко от пунша. Брат ми Хауард дойде на забавата, потанцува доста и през цялото време мъкнеше със себе си една чаша пунш, но мен ако питате, надали е изпил много, защото не изглеждаше пиян.

Около полунощ шумът най-после започна да поутихва и Франк каза, че забавата трябва да свършва (всеобщ ропот), но после добави:

— Следващата забава ще се състои в петък вечерта по същото време, на същото място. — Възторжени викове и след това момичетата започнаха да си тръгват.

Изпратих Айрини до комбито, попитах я дали иска да бъде с мен в петък вечерта и тя каза: „Разбира се“, като че ли изобщо няма защо да разсъждава върху това. Стана ми много приятно.

Мисля, че в крайна сметка днес не беше толкова лош ден, защото дори Дон Егрис изглеждаше доволен на забавата, а, от друга страна, сега, когато съм във ВРК, сигурно ще мога да научавам повече за това какво става с революцията.

9 ЮНИ

Комитетът за пропаганда сега трябва да чете всички писма, които се пишат до хора извън Хай Пайнс, това важи и за писмата на момичетата, както и на момчетата, трябва да съм сигурен, че в тях няма нищо, което дори да загатва за революцията. Убеждаваме всички да се опитат да накарат родителите си да не идват тук следващата неделя в деня за посещения, затова от всички се изисква да напишат поне едно писмо до вкъщи. Франк насрочи голяма забава в неделя и даде да се разбере, че забавата естествено няма да се проведе, ако дойдат гости, по този начин принуждаваше децата да не канят родителите си да дойдат, тъй като дори тези, които не се интересуват от забавата, не желаят да си имат неприятности с тези, които искат да има забава.

Трудна работа е да четеш всички тези писма и не е приятно, когато се наложи да ги цензурираш, защото това означава да ходиш при момчетата и да ги караш да преписват всичко отново, а някои от тях, особено по-малките, пишат бавно или не обичат да пишат и започват да протестират.

Джордж Меридел се обърна лично към Франк с молба да се въведе като точка от правилника всички да казват клетвата за вярност и да пеят националния химн всяка сутрин, а Франк му каза, че ВРК ще разгледа молбата му на следващото заседание. Също така Джордж напомни на Франк, че съм чел книга, в която има писано от Маркс, странно му се струвало, че човек, който искал да казва клетвата за вярност и да пее националния химн всяка сутрин, не е дори офицер, още по-малко член на ВРК, а в същото време човек, който чете Маркс, отговаря за пропагандата, има офицерски чин и е член на ВРК. Наложил се да уточня, че в книгата ми се говори за най-различни неща в политиката, че не всичко мога да разбера, но Франк каза, че всичко е наред, но може би е по-добре да се придържам към Библията или най-малкото да не чета нещата, написани от Маркс, в книгата ми за политическата философия. Това пък възбуди любопитството ми към

Маркс, тъй като той е единственият философ в цялата книга, от когото всички се интересуват, и днес следобед започнах да чета написаното от него, но то е доста трудно за разбиране.

Маркс пише за *буржоазията* по същия начин, както Томас Джеферсън пише за краля на Англия и оставам с впечатление, че нетърпимостта има много общо с политиката. Много е трудно да разбереш какво точно е *буржоазията*, но изглежда, има много общо с търговците и бизнесмените, особено тези, които работят за своя сметка. Чудя се дали баща ми се числи към тази *буржоазия* и ако е така, дали и аз спадам към нея. Ако ли спадаме към нея, както разбирам, Маркс не одобрява нито баща ми, нито мен, нито цялото ни семейство.

Маркс пише също така някои странни неща, не по-малко странни от тези, които срещнах и у Херодот. В крайна сметка, изглежда, той е против почти всичко на света и за всичко обвинява буржоазията. Например той е против частната собственост, което, предполагам, означава, че той е против това някой да притежава къща или парче земя, или каквото и да било. Дори е против съществуването на семейството, въпреки че това не ми стана много ясно. Мисля, че той е още и против патриотизма, когато пише, че „работниците нямат родина“. Той е против това децата да наследяват родителите си. Твърди, че християнството е зло, защото прави така, че бедността да изглежда като някакво благо и учи хората да се примиряват с това, че са бедни. Той действително е против много неща. Аз знам едно: Ако Маркс е против това да си имаш семейство и къща, значи на мен не ми харесва. Може и да не се разбирам кой знае колко добре с Хауард или дори с баща ми и мама, но ако трябва да оставя семейството си, за да разбере Маркс — е, в такъв случай не ща да го разбирам и толкоз. Самата идея е възмутителна.

От тази книга най-много съм чел Томас Джеферсън, Джон Стюарт Мил и Хенри Дейвид Торо, въпреки, че единствено Томас Джеферсън не е прекалено труден за мен, а дори и той е доста труден на някои места. Най-хубаво според мен пише Торо, но колкото по-красиви са думите му, толкова по-трудно се разбира. А Джон Стюарт Мил много ми напомня онази книга „Религиите в света“, там, където пише за Конфуций. Естествено където разбирам Мил, го харесвам, тъй като самият той, изглежда, много обича хората и има голямо доверие в

тях, пък за себе си не знам дали бих могъл да имам такова доверие в хората като него — изглежда, той мисли, че почти всички имат еднакви възможности и че всеки може да успее, като се съревновава с другите. Но това пък би означавало, че хората, които по рождение са по-силни или по-умни, ще постигнат най-хубавите неща, а обикновените хора, които не са толкова силни или толкова умни, няма да имат най-хубавите неща само защото не са толкова надарени от природата. Трудно ми е да си го обясня, но някак си това не ми изглежда като *равни права*. Питам се дали това има нещо общо с факта, че Маркс е против търговците и бизнесмените, защото те винаги се съревновават, нали има конкуренция. Както и да е, не мога да знам всичко, а честно казано, това ме вбесява. Сега спирам да пиша и започвам да чета.

10 ЮНИ

Днес отново започвам да се плаша. Трябваше да присъствувам на специално заседание на ВРК, в което участваха само Франк, Стенли, Сюзан, Блакридж и аз. Обсъждахме продължаването на революцията и необходимостта от лоялност. Възложиха ми специална задача, която се състоеше в това да отида до Уелбърг с Джероум Блакридж. Трябваше да намеря карта на Уелбърг и да отбележа върху нея къде се намират някои сгради: общината, съдът, училищата и полицейските участъци. Попитах Франк защо трябва да го направя, а той стана неспокоен, запримигва с моравите си очи, намръщи се и каза:

— Това е специален курс по география, Уин. Не задавай въпроси. По дяволите, какво общо имат тия въпроси с лоялността? Картата ни трябва, повече не ти е необходимо да знаеш. Акцията ще протече така: Джери заминава до града за зеленчуци или каквото е там, няма значение, и ще те закара с колата. Ако някой започне да се интересува от вас, Джери е ръководител тук, а теб, Уин, никой няма да те заподозре, че си прекалено любопитен за някои неща, защото си малък. В крайна сметка, Уин, ти си председател на комитета за пропаганда, а тази задача има много общо с пропагандата.

Поклатих глава и казах:

— Все пак не разбирам защо ни трябва такава карта.

— Всичко ли трябва да знаеш, синко? — обади се Стенли Рънк. — Ще ти се изтърка умът още преди да навършиш петнайсет години. Ще станеш за смях. Момичетата ще те отбягват. Само тази задача ще те спаси, нещастнико, от преждевременна старост. Скачай в колата и млъквай.

Със Стенли изобщо не може да се разговаря, но аз попитах Франк:

— Няма да завземаме Уелбърг или нещо от този род, нали?

Франк не искаше да разисква въпроса, попримига още няколко пъти и каза:

— Пак ли започваш да ме разпитваш, Уин? — Още малко оставаше да избухне, та не посмях да кажа нещо друго, освен „Не“.

Сега пък Стенли Рънк избухна:

— Отговаря се: „Не, сър“, малкия!

— Млъквай, Рънк! — озъби му се Франк.

— Какво означава това „млъквай“? — нахвърли се Стенли върху Франк. — По ранг не стоиш и на един сантиметър по-високо от мен, а напоследък се опитваш да ми се налагаш. Търсиш си белята, а, Райли?

Франк изгледа сърдито Стенли, направо се изненадвам, че Стенли не се опари от тоя сърдит поглед.

— Слушай, Райли — закани се с пръст Стенли, — не забравяй чия е революцията. Не е твоя, моя е, идеята беше моя и ти не би могъл да я осъществиш без мен. И когато аз реша, че е дошъл краят, Райли, тогава край. Свършено. Когато аз реша. Затова не ме предизвиквай.

Франк продължи да гледа сърдито към Стенли още малко, после извади цигара, запали я и, изглежда, най-после се овладя и каза:

— Хайде, Уин. Пригответи се да тръгнеш с Джери не по-късно от един час.

— Добре — отговорих му аз, но доста се разтревожих.

— Да, да — измърмори Стенли, — а ти, Блакридж, купи малко джин от Уелбърг. Тази вечер имаме забава. Дай му още малко мангизи, Райли.

Франк дръпна от цигарата си, без да погледне към Стенли, и каза тихо:

— Имаме достатъчно джин за три забави, а парите ни много намаляха.

Стенли, който беше седнал на един стол, отново се изправи:

— Казах да се купи още джин, Райли.

Най-после Франк погледна Стенли:

— Имаш ли свои пари, Рънк?

Стенли поклати бавно глава и аз се уплаших, че ще извади ножа, но той само каза:

— Внимавай, Райли. Много внимавай. Ние с теб не сме братя. — После Стенли стоеше и гледаше втренчено, а Франк също стоеше и го гледаше втренчено, но не с оня изпепеляващ поглед, сега го гледаше с такава студена омраза, че аз изтръпнах. После Стенли се обърна и излезе от стаята.

Известно време никой не проговори, а след това Франк ме смая, като нареди на Блакридж:

— Искам да арестуващ Рънк, Джери!

Блакридж примигна.

— Искам от теб да го арестуващ, Джери — повтори Франк, — прецени кое е най-подходящото време и място и го вкарай в ареста, преди да тръгнеш за Уелбърг. Внимавай и ми донеси ножа му. Запуши му устата, ако се оплаква прекалено много. Разбра ли?

Блакридж кимна, но стоеше като зашеметен.

— Добре. Това е всичко — каза Франк.

И така аз поех към бараката си, защото не ми се искаше да се мяркам, когато Джероум Блакридж арестува Стенли Рънк. Представях си, че навярно ще са необходими десетина души, за да арестуват Стенли, но по пътя към Уелбърг Джероум Блакридж ми каза, че било лесно и че Стенли се разплакал, когато му взели ножа, плакал със сълзи, а Блакридж примираше от смях, като ми го разправяше. Каза, че ръководителите и готвачите били страшно учудени, като видели кой идва да им прави компания. Попитах как са мистър Уорън и другите, а Блакридж спря да се смее и ме погледна малко особено, сякаш искаше да ми покаже, че това изобщо не ми влиза в работата, но после ме увери, че нямало защо да се безпокоя за затворниците, там чудесно им понасяло. Каза, че момчетата от революционната полиция (РП) имали строга заповед да се отнасят добре със затворниците и да се грижат за тях — за всичко, от храната им до прането. Но Блакридж изказа съжаление, че му се налага да напусне лагера точно когато Стенли Негодника ще се опитва да се приспособи към компанията на мистър Тейбър и мистър Лоденселър.

Разучих картата на Уелбърг главно докато пътувахме през града — купихме я от една бензиностанция — и видях, че това е доста малко градче. Някои здания, като общината и съдът, вече бяха отбелязани на картата, но трябваше да се поразходя малко, за да откроя полицейските участъци (два на брой — единият до съда, а другият много далеч по Краб Крийк Роуд), както и сградата на пощата — тя беше точно срещу съда и не се оказа много трудно да я откроя. Нанесох също и мястото и часа, когато видях един полицай с патрулна кола, още един друг без кола, защото това ми се стори, че спада към административните подробности, от които Франк се интересуваше. После нанесох също

къде се намират някои магазини, една банка, една голяма сграда, която изглеждаше обществена, и всички училища. Накрая се върнахме в Хай Пайнс и предадох картата на Франк.

Франк разучи картата само за една-две минути, после ме погледна някак много топло, сякаш бяхме много близки приятели, и каза:

— Майор Уейн, свършил си страшно добра работа.

— Майор ли съм?

— Тази сутрин изгубихме генерал, дяволите да го вземат, мисля, че можем да си позволим да плащаме на майор.

Блакридж се намръщи, но на мен ми стана приятно и попитах през смях:

— Каква е новата ми заплата?

— Засега — отговори ми Франк — по този въпрос можеш да занимаваш единствено енергичния си мозък, Уин, но нищо чудно наистина да получиш заплата, преди революцията да завърши. Сега обмислям точно това.

Шашнах се, сериозно ви говоря.

— Само че на никого нито гък — предупреди ме Франк, думите му прозвучаха едва ли не ядосано, сякаш съжаляваше, че изобщо е споменал за това. — Аз наистина имам намерение да се погрижа момчетата, които са най-полезни тук, да не вършат всичко даром, както досега. А ти продължавай да си работиш така, както досега и толкова.

Добре, но не знам откъде Франк възнамерява да намери пари, за да плати на когото и да било, освен ако самият той има повече пари, отколкото съм си мислел, чудя се колко ли пари се кани да ми даде. Естествено беше ми приятно, че съм вече майор. Това означава, че има само трима в цялата революция с по-висок ранг от моя и те са Франк, Блакридж и Сюзан Лангер, тоест сега се изравнявам по чин с Мануел Ривас и Една Кей.

— Знаеш ли защо те повиших в чин? — попита Франк, преди да изляза от административната сграда. Отговорих му, че не знам и той продължи: — Защото винаги правиш нещата по-добре, отколкото ти е било наредено. Правиш повече от това само да изпълняваш заповеди. Ти си умен, Уин. Знаеш да мислиш.

През цялото това време Блакридж ми се хилеше подигравателно, но ми беше ясно, че той също мисли. И така изкозирувах и с това

аудиенцията ми приключи.

Като разбра, че съм станал майор, Хам ме попита (но преди това ми напомни, че съм „роден лидер“) дали не мога да окажа влияние, за да го повишат в капитан, понеже в действителност той се явява офицер за комуникациите и в двата лагера, а не само в единия. Ако стане капитан, това ще означава Хам да влезе във ВРК и аз му казах, че ще помоля Франк.

Днес из лагера се носи ужасен слух, че всъщност Стенли Рънк е арестуван, защото убил с нож един от ръководителите, но това, разбира се, са глупости, защото аз присъствувах, когато Франк заповяда на Блакридж да арестува Стенли. Прецених, че този слух е опасен и тази вечер съобщих за него на Франк, а той каза:

— Да се обясни, че съм вкарал Рънк в ареста, защото се опасявам, че е достатъчно щур да направи такова нещо. — Но аз забелязах, че Франк се притесни от слуха. Крачеше напред-назад, дори целият се изпоти и когато от време на време поглеждаше към мен, сигурен съм, че не ме виждаше изобщо и по едно време ми мина през ума, че може да не му е добре. После пък започна да ми говори за неща, за които не ми е споменавал преди това, навярно защото сега бяхме сами. Той говори за Платон и ме попита за моята книга от Херодот, а после поговори за баща си, който е бил свещеник, и така както говореше за него, останах с впечатление, че не го е обичал много-много. Попита ме дали съм религиозен, но не ми даде възможност да му отвърна, ами започна да говори за някои места в Библията, за които се съмнявал, че не са много логични. После изведнъж сложи ръка на тила си, спря да говори и ме загледа втренчено. Струва ми се, че минаха няколко минути, преди да проговори, и тогава ме попита:

— Знаеш ли какво искам аз, Уин? — И си отговори сам: — Искам да направя всичко по-добро. Справедливо. Съвършено. Това разбираш ли го?

Но и този път не ми даде възможност да отговоря, само пусна един смях, като че ли направо от дробовете си и ме погледна така, сякаш не би и очаквал момче на моята възраст да разбере смисъла на думите му. И мисля, че горе-долу това беше положението, макар и да ми се щеше да го попитам какво има предвид. Само че той не искаше да разговаря повече и ми каза:

— Хайде да прескочим до забавата, майоре.

Тазвечерната забава доста приличаше на забавата в сряда, с тази разлика, че вместо бисквити, имаше голямо количество понички. Всъщност не останах на забавата през цялото време, защото с Айрини отидохме на разходка, но знам едно — беше доста шумно, защото където и да отидехме, все се чуваше. Според мен Айрини е много хубава. Живее близо до мястото, където живее Пол, и малко го познава. Мисля си, че в известен смисъл сега тя е приятелката ми.

11 ЮНИ

И така, сега ни се струпаха толкова много неприятности, че не мога да си представя как ще се оправим. Днес дори не знам откъде да започна.

Първо Джероум Блакридж трябваше да арестува Джон Мейсън, който е член на неговата собствена Революционна полиция, защото едно момиче обвини Джон Мейсън, че му е направил нещо лошо. Не познавам момичето, но Сюзан Лангер дойде дотук, за да повдигне обвинението и по този повод се състоя извънредно заседание на ВРК.

Сюзан предяви искане Джон Мейсън да бъде задържан и да остане в ареста до края на революцията, когато да се предаде на полицията. Аз, от своя страна, заявих, че може би е време направо да отменим революцията. И Франк, и Джероум Блакридж казаха, че не сме прави и че доста момичета са ходили в гората с момчета от Хай Пайнс и че трудно можеш да разбереш къде точно да теглиш границата, но Франк подчерта изключителната важност революцията да се опази от подобни *позорни петна*. Той добави, че не иска да се забъркваме с полицията и ако Джон Мейсън заслужава наказание, то ВРК трябва да реши какво да бъде. Сюзан възрази, че революцията няма да продължи достатъчно дълго и Джон Мейсън няма да получи такова наказание, каквото заслужава, освен ако не бъде екзекутиран. Тогава Франк, който през цялото време показваше, че страда, простена и отново се опита да защити Джон Мейсън, защото толкова много момичета нямали нищо против да *ходят в гората* и още — не трябвало да се наказва който и да било, а да се спуснат нови забрани, които да предотвратяват подобни неща.

— Каква полза от забрани, щом няма наказания? — попита разярена Сюзан.

Джероум Блакридж каза, че е съгласен с това становище (запитах се дали изгаря от желание да набие Джон Мейсън с колана си, или пък самият той да го екзекутира, въпреки че Джон Мейсън му е приятел). После Пол Индиан подхвърли, че може би аз съм прав и че е време да

сложим край на революцията, защото, както и той припомни: „Никой не биваше да пострада.“

Франк се извърна, за да ме изгледа, сякаш аз бях казал това, а не Пол, и очите му все още гледаха тъжно, като че ли някой го обидил, после каза:

— Трябва да се справим сами с това положение.

— Е, добре — предложих накрая аз, — защо да не попитаме момичето какво трябва да се направи с Джон Мейсън?

— Как не — обади се Пол, — ами ако тя каже да го убием?

Франк поклати глава и изведнъж престана да извежда тъжен, а само изнервен и ядосан.

— Идеята не е лоша — каза той и въпреки че Сюзан Лангер не я възприе с ентузиазъм, тя се съгласи да уреди заседание на ВРК в Лоу Пайнс, на което да присъствуват и момичето, и Джон Мейсън, и това да бъде един вид съдебен процес над Джон Мейсън. Заседанието ще се проведе утре сутринта около десет часа.

Не мога да виня Франк, че е толкова раздражителен и съм склонен да мисля, че той е почти готов сам да отмени революцията, при все че всичко е такава каша. Безпокои се и за нещо друго, каза ни, че може би се е разчуло за революцията. Просто съществува такава вероятност, но той получил информация за странно раздвижване в Уелбърг, което може би има нещо общо с нас. Каза ни, че точно сега няма да ни обясни нищо, но ако се е разчуло за революцията и той открие кой се е разприказвал, този някой ще си изпати по-зле и от Джон Мейсън.

Попитах Франк в какво се изразява раздвижването в Уелбърг, но той ми отговори единствено, че се е създало някакво особено отношение към нас, което означавало, че нещо се мъти и че може да си имаме неприятности, а може и да няма нищо такова, но работата била в това, че трябва да сме готови за всякакъв вид действия срещу нас. Той ясно ни даде да разберем, че няма да допусне революцията да завърши с каквито и да е фалове. Тя трябва да завърши така весело, както е започнала, в противен случай твърде много хора ще си имат сериозни неприятности. С това той искаше да каже, че в никакъв случай революцията не може да свърши точно сега. Той ни обясни, че трябва да разреши проблемите, свързани със задържането на възрастни в ареста вече почти една седмица, това щяло да стане чрез преговори

със затворниците, така че те да не говорят после за нападение или похищение, съществува още проблемът с Джон Мейсън и проблемът със сближаването между Хай Пайнс и Лоу Пайнс, който трябвало да се разследва и контролира, така че да не изникват повече неприятности; в крайна сметка той даде да се разбере, че сме нарушили някои истински закони и дори можем да отидем в затвора за това.

Не можах да се въздържа и казах:

— Не съм нарушавал никакви закони. — Бях уверен, че не съм нарушил никакви закони, най-малкото не знам такъв закон, който да съм нарушил.

Пол изглеждаше съкрушен от това, което говори Франк, защото в края на краищата баща му е полицай.

— По дяволите, сигурен съм, че не съм нарушавал никакви закони — настоя Пол пред Франк.

— Съжалявам, момчета — каза Франк и известно време изучаваше лицата ни. — Наистина съжалявам, защото всички вие сте ми симпатични, разчитал съм на вас и съм уверен, че всички момчета и момичета от нашата революция могат с пълно право да разчитат на вас. Ето такива хора сте вие. Предани. Но е безсмислено да си предан и глупав като куче. По-добре ще е да сме предани и умни и да приемем нещата, каквито са. Ние сме водачите на тази революция. Ние носим отговорността за нея. Аз нося повече отговорност от всеки друг, това е ясно, и ще имам повече главоболия от всеки друг. Това е добре, точно така искам да бъде и ще продължавам да вземам върху себе си цялата отговорност, която мога да нося, и не се боя, защото ще знам поне в сърцето си, че през цялото време се старая да правя това, което трябва, и никой от участниците в нашето дело не ще може да ме упрекне. Но не си мислете, че само аз ще бъда отговорен. В края на краищата аз не бих могъл да направя тази революция сам, нито единствен аз обирам нейните плодове — забавленията и властта. Ще направя всичко, което е по силите ми, за да ви защитя, но вие сами най-добре ще си помогнете, ако погледнете открито фактите. Ние имаме трудности. Те трябва да се преодолеят, защото в противен случай част от отговорността ще падне върху вас.

След тези думи ние се умълчахме за известно време. Накрая аз попитах:

— Какво могат да ми направят? — Започна да ми призлява.

— Е, не се обливай в пот, Уин — отговори ми Франк, — няма да те екзекутират. Може би ще те изпратят в някое училище за известно време. Това е най-страшното, което могат да ти направят. Навярно за една година.

Идваше ми да се разплача.

Пол Индиан също беше готов да се разплаче, видях го, като каза:

— Баща ми ще го изгонят от работа.

— Уф, голяма работа, един полицай по-малко — обади се Джероум Блакридж, чиято душа е огромна като Африка и точно толкова черна.

— Млъквайте! — Франк се бе изправил зад бюрото си и удари отгоре с ръка. Изглежда ни страшно за миг, после седна отново и закри очите си с ръка, а когато махна ръката си, отново изглеждаше малко тъжен. — Никой няма да отиде в затвора, никой няма да изгуби работата си. Не исках да ви плаша, не допусках, че хора като вас се плашат толкова лесно. Просто ви излагах някои от настоящите ни проблеми. Това са проблеми на революцията и докато революцията има проблеми, тя не е завършила. Не сме загубили борбата и нямам намерение да губим.

— Какво очакваш от нас? — запита Пол, — Да се бием с армията на Съединените щати ли?

— Не, не очаквам да се биете с армията на Съединените щати — срязва го веднага Франк. — Очаквам да запазите присъствие на духа, както постъпвам и аз. Очаквам да сте подготвени.

— Същински бойскаути — подхвърли Джероум Блакридж.

— Въпросът се състои в това — продължи Франк, — нашите лагери трябва да станат неуязвими, абсолютно неуязвими, непроницаеми за външния свят. Трябва да станат истинска твърдина. Трябва да създадем отношение на готовност и отзивчивост в двата лагера, трябва да създадем *esprit de corps*^[1].

— Какво значи тая дума? Някаква армия? — попита Блакридж.

— Не, значи преданост — отговори Франк. — Ето, от това имаме нужда, за да ни сплоти, така че никой от нас да не предаде останалите. Трябва да се поставим поне в такова положение, така че да ги принудим да ни дадат възможност да се предадем, а не да сме толкова слаби, че да могат да навлязат в лагерите и да ни откарат право в Алкатраз^[2]. Накратко — в такова положение, от което да можем да

предявим известни искания, да поставим условия. Не ме гледайте като занесени, за всички става дума, знам какво говоря. В края на краищата имаме някои предимства и решаваме да се възползуваме от тях. Например имаме огромното предимство, че сме толкова млади — повечето от нас са още деца. Срещу нас няма да изпращат самолети, за да ни бомбардират, нито ще ни обстрелват с артилерия, никой няма да насочи картечници към нас.

— О боже мой! — простена Пол.

Франк го изгледа втренчено, после впери очи в бюрото и промърмори:

— Доколкото ми е известно, дори не е изтекла информация. Само казвам, нека да подготвим нещата така, че да имаме колкото е възможно по-малко неприятности. Просто нека да сме готови. Ако някой тук смята, че може да върши по-добра работа от мен или да прояви по-голяма всеотдайност от мен, нека да го докаже, ще предам цялата революция във ваши ръце. Но дотогава — той отново вдигна глава — ще правите каквото кажа аз.

Настана тишина — огромна, дълга, лепкава тишина.

После Сюзан Лангер каза плахо:

— Може би ще трябва да се предадем и толкова. Господи, Франк, от позицията на момичетата мога да кажа, че не ни интересува какво ще стане с Джон Мейсън.

— Така ли? — изръмжа Блакридж. — Виж, това е трудна работа, Сузи. Я си спомни кой прави революцията, помисли за още нещо: ти самата ще си имаш главоболия. Ти си начело на лагера на момичетата и от всички мацки в революцията носиш най-голяма отговорност.

— Сузи — заговори съчувствено Франк, сякаш Блакридж не беше казал нищо, — тревожа се не за това какво ще стане с Джон Мейсън, тревожа се какво ще стане с повечето от нас. Трябва да доведем нещата дотам, че възможно най-малко хора да се запознаят със съдилищата и така нататък. Разбираш ли ме? — Тя поклати глава. — Няма значение тогава. — Франк пак заби поглед в бюрото. — Вижте какво, недейте да се тревожите. По всяка вероятност не е изтекла информация. Сигурно ще имаме време да постигнем споразумение с ръководителите още тук. Сигурно ще имаме достатъчно време да оправим нещата. В края на краищата хората, които ръководят този лагер, няма да изгарят от желание да признаят

публично колко е лесно всичко да стане на пух и прах под носа им, колко е лесно техните деца да затънат в огромни неприятности, а техните момчета да се доберат до техните момичета. Те ще се съгласят на споразумение. Така, може би не е изтекла информация и може би имаме предостатъчно време да си довършим мирно революцията, да сложим всяко нещо на мястото му и да си отидем у дома. — Той вдигна поглед и се навъси: — Чудесно, прекрасно, само ви казвам, че може да е изтекла информация и ако е така, искам да сме готови, за да имаме възможно най-малко неприятности, когато революцията завърши. Така че ви моля да си съберете ума в главите и гледайте главите ви да стоят здраво на раменете ви за известно време. Поне докато ви посоча някои проблеми, които стоят пред нас.

— Боже господи — простена отново Пол, — нима има още проблеми?

Франк се изправи и започна да говори, крачейки из стаята:

— Имаме вътрешни проблеми, не е ли така? Искам да кажа, че само ние от цялата революция сме наясно с истинските ѝ проблеми, само ние в тази стая. Това означава, че трябва да извършим доста просветна работа. Уин, много разчитаме на теб. Всяко момче и момиче от двата лагера трябва да стане не просто член на доброволните сили на реда, а бдителен член. Нещо повече, доколкото ни е възможно — обучен член на доброволните сили. И също толкова важно — всеотдаен член на доброволните сили. Трябва да разрешим и проблема със снабдяването. Аз и досега не съм наясно с всички начини за доставка на хранителни стоки за двата лагера, а някои продукти започват да свършват пък ние не разполагаме със средства, но както и да е, това е мой проблем и аз ще се справя с него. Останали са обаче около тридесет и пет долара за двата лагера, а тридесет и пет долара не са много пари, ако изпаднем в сериозен недостиг на храна. Няма съмнение, че отсега нататък, за да просъществува революцията, всеки ден ще трябва да се харчат пари. Споменавах съм го по-рано, ще го повторя и сега: искам всичко да е хубаво, а не лошо в тази революция. Искам да има причина, поради която момчетата и момичетата да се посветят на революцията, а не просто защото така им казваме ние. Искам да им осигуря стимул, а парите са единственото нещо, с което се купуват стимули. Да отложим този проблем с ден-два. Но не повече, а тогава той ще падне върху твоите плещи, Уин, да го знаеш.

— Ама плещи! — захили се Блакридж.

— Във връзка с парите трябва да направим две неща. — Франк гледаше право към мен, само че беше разсеян, а пръстите му играеха по адамовата му ябълка. — Първо, всички от Хай Пайнс трябва да допринесат парично за революцията, а същото се отнася и за Лоу Пайнс. Така, имам предвид, че е без значение кой с колко разполага, всички пари се предават на революцията. Това не е конфискация, нито данък, нито нещо подобно, това е заем.

— Като военните облигации ли? — попитах аз.

Франк се засмя:

— Точно така. Идеята ти е страхотна. Разбира се, че ще ги наречем революционни облигации. Уин, направи някакви фишове на циклостила си, каквито и да са, и остави място за сумата, която всеки предава; ще обявим, че срещу този фиш след революцията ще могат да получат същите пари, плюс десет процента.

— Но как ще ги изплатим? — попита Сюзан Лангер.

— Ще ги изплатим — намръщи се Франк. — Не забравяйте, пари, събрани по този начин, трябва да се изразходват за обща полза. Не ги искаме за себе си, няма такова нещо. И без това няма да са много. Например колко ли ще се натрупат в Хай Пайнс, ако всяко момче има по петдесет цента? Има-няма петдесет долара. Това ме подсеща за нещо по-важно, Уин. Искам да накараш момчетата да пишат вкъщи за пари. Нека и родителите да подкрепят революцията, та ние тук се стараем децата им да прекарат колкото е възможно по-добре. Гледай да накараш всички да пишат на родителите си, че искат да останат тук още един месец, но непременно да ги предупредят да пратят парите за таксата в брой. Измисли нещо, за да прозвучи убедително. Накарай ги да пишат, че за един месец тук се плащат 25 долара, ако е с чек, и само двадесет, ако е в брой — поради затруднения със счетоводството, нещо такова, абе каквото ще да е, само измисли. Погрижи се да съчинят съзливни писма, от които да личи, че те наистина искат да прекарат тук още един месец. Това е важно. — Франк се беше приближил до мен, гледаше ме право в очите и беше много възбуден: — Защото без пари с нас е свършено. Лошо ни се пише, Уин, нали разбираш какво искам от теб? — Изведнъж той ме хвана за рамото и го стисна. — Нали разбираш колко е важна твоята задача? Осъществима е, да го знаеш. — Той се втренчи в мен за

няколко секунди, после пусна рамото ми, а аз започнах да го разтривам, защото ме позаболя. Франк кимна, май си мислеше, че е успял да ме убеди в правотата си, щом си разтривам рамото. — Понататък можем да използваме част от лагерните пари в Уелбърг. Допускам, че ще ни отнеме повече време да накараме мисис Нют да ни съдействува за това.

— Остави я на мен — предложи Джероум Блакридж. — Няма и да я докосна. Само ще я постресна. — Все повече и повече Блакридж започва да ми напомня за Стенли Рънк, при това непрекъснато.

— Какви са тези пари? — попита Пол.

— Пари на двата лагера. За съжаление, повечето от тях не са тук, но влогът в Уелбърг е около две хиляди долара. Тия пари са дошли от родителите на децата тук и по право принадлежат на децата, а сега революцията е в ролята на техен настойник, така че ние трябва да имаме достъп до тях, щом децата имат нужда от нещо. Мисис Нют не гледа на въпроса по този начин.

— Не може ли да ги получи мистър Уорън? — попита Сюзан Лангер.

Франк погледна към пода, после отиде и седна отново зад бюрото си, сви рамене.

— Може. Защо не. Както и да е, рано или късно ще осигурим съдействието им и това ще означава почти две хиляди долара за наши нужди.

Пол поклати глава.

— Ти говориш за кражба.

Франк стрелна Пол със злобен поглед.

— Кражба, глупости — намеси се Джероум Блакридж. — Тези пари принадлежат на всички нас. Трябва ли да гладуваме само защото някаква стара баба си въобразява, че все още тя решава какво ще се прави тук?

— Млъкни, Джери! — каза Франк.

— Все пак мисля, че това не е редно — настоя Пол и аз се съгласих с него.

— Добре — изсъска срещу нас Франк. — Кражба е. Но тук аз командувам. Имате ли съмнения по този въпрос?

Е, никой нямаше желание да предявява някакви претенции към Франк, така че той постоя, примигвайки срещу нас, сложи някакви

бележки на бюрото си и започна да ги преглежда. Аз също си бях водил бележки, прехвърлих ги и промърморих:

— Доста работа ще ми се струпа.

Франк не вдигна очи:

— Работа ще има за всички. — И продължи да гледа листовете си. Най-после отново вдигна лице и каза: — Прекалено много унили физиономии срещам напоследък. Мисля, че това ще се оправи с малко реорганизация. Трябва да разширим системата на различните чинове. Може би не е необходимо да се делим на бараки, но е наложително да има взводове, освен това искам да се сформируют бригада на момчетата и бригада на момичетата. Трябват ни отличителни знаци. Ще произведем лейтенанти и ще подберем подходящи хора за ефрейтори и сержанти. Сюзан, искам да вземеш няколко момичета, които разбират от шев и кройки, и да ми представите предложения за отличителните знаци на всички чинове. Индиан, дай да се разбере, че се реорганизираме и предстои някои от най-добрите тук да станат лейтенанти, а съвсем скоро всички ще играят активна роля в революцията и ще им е много интересно. Разпространи, че непрекъснато ще се дават малки награди за добра служба. Сюзан, ти и Джери да ми представите препоръчителен списък за назначаване на нови офицери. А каквато и задача да изпълнявате, каквото и да правите, показвайте, че се забавлявате, дявол да го вземе! — Франк се наведе над записките си, като си гризеше ноктите, после измърмори: — Това е.

След заседанието на ВРК свиках моя комитет и обясних, че революцията продължава и е изправена пред особени проблеми, които не мога да обясня изцяло, но всичко е наред. Казах, че ще имаме нужда от пари за снабдяване с храна за няколко дни и ни е възложено да ги съберем, обясних им и за революционните облигации, но в отговор на старанието си чух само недоволно пуфтене. Боб Маккарти попита:

— И кой трябва да ги изплати?

Отговорих му:

— За това вече са се погрижили, както разбрах от Франк.

И така, не ми оставаше нищо друго, освен да им наредя да ми помогнат. Написахме съобщения и тръгнахме от барака на барака да ги разлепим, в тях пишеше за революционните облигации и се изтъкваше, че всяко задържане на пари в този момент може да се окаже

предателство към революцията и да се тълкува като контрареволюционно действие.

После отидохме пеш до лагера на момичетата, разпространихме и там съобщения, а аз се видях за малко с Айрини.

Предвиждахме да съберем парите утре, за да дадем на всички време да си издумат възраженията помежду си, а не пред мен, надявам се.

За следващата задача започнах да съчинявам писма, които да разлепим утре пред всяка барака, за да се използват като образец, и всички да пишат вкъщи за пари — всички трябваше да се примолят на родителите си да им разрешат да останат още един месец в Хай Пайнс или Лоу Пайнс.

Тази работа отне на мен и на моя комитет почти цял ден и пак не успях да привърша, защото след вечеря трябваше да изготвя списъци на всички офицери от революцията и да извадя на циклостил още едно съобщение, което е разлепено навсякъде из лагерите и беше прочетено на два пъти по високоговорителите. (В двата лагера, защото Хам вече е поставил високоговорители и в двата лагера, а утре сутринта ще се опита да опъне жица от лагера на момичетата чак до лагера на момчетата, така че когато някой говори, да го слушат едновременно и в двата лагера.)

Това е прокламацията, мисля, че така трябва да се нарече, изготвена днес от Франк.

ВНИМАНИЕ!

Генерал Франк Райли, Главнотокомандуващ на Революционните сили и Председател на Върховния революционен комитет, съобщава, че с постоянното сътрудничество на Революционните доброволни сили на реда революцията разрешава своите проблеми и напредва удовлетворително. Постоянното действие на Революционните доброволни сили на реда налага сформирането на две революционни бригади — бригадата на Хай Пайнс, и бригадата на Лоу Пайнс. Специалното обучение на доброволните сили на реда ще започне в

понеделник сутринта, като се обявяват специални награди; те ще се връчват за особени успехи и старание в подкрепа на революцията.

ОФИЦЕРИ НА РЕВОЛЮЦИЯТА:

Генерал Франк Райли, главнокомандуващ на всички сили.

Полковник Сюзан Лангер, командир на бригадата в Лоу Пайнс.

Полковник Джероум Блакридж, началник на Революционната полиция.

Майор Мануел Ривас, адютант на генерал Райли.

Майор Една Кей, началник на Революционната полиция в Лоу Пайнс.

Майор Уинстън Уейн, председател на комитета за пропаганда.

Капитан Дик Ричардсън, заместник-началник на Революционната полиция.

Капитан Джийн Локлим, адютант на полковник Лангер.

Капитан Пол Индиан, офицер за свръзка, Хай Пайнс.

Капитан Бърнис Ройър, офицер за свръзка, Лоу Пайнс.

Лейтенант Джордж Меридел, бригаден адютант, Хай Пайнс.

Лейтенант Мариън Джей, бригаден адютант, Лоу Пайнс.

Лейтенант Ивлин Райт, завеждащ пропагандата, Лоу Пайнс.

Лейтенант Хам Пъмпърнил, завеждащ комуникациите.

Лейтенант Алис Енсън, завеждащ продоволствието и кухнята.

Лейтенант Боб Дейли, първи взвод, Хай Пайнс.

Лейтенант Фред Елстън, втори взвод, Хай Пайнс.

Лейтенант Хауард Уейн, трети взвод, Хай Пайнс.

Лейтенант Еди Хоуг, четвърти взвод, Хай Пайнс.

Лейтенант Оли Андерсън, пети взвод, Хай Пайнс.
Лейтенант Ерика Зигойнс, първи взвод, Лоу Пайнс.
Лейтенант Айрини Манъринг, втори взвод, Лоу
Пайнс.
Лейтенант Арлийн Плат, трети взвод, Лоу Пайнс.
Лейтенант Робъртс Фънстън, четвърти взвод, Лоу
Пайнс.

**ПОСТАРАЙТЕ СЕ ДА ЗАСЛУЖИТЕ ДЛЪЖНОСТИТЕ ЗА
ПОДОФИЦЕРИ!**

Можете сами да се досетите колко ми бяха по вкуса някои от тези назначения. От друга страна, не бива много да възразявам, защото аз самият препоръчах Айрини. Опитах също да накарам Франк да направи Хам капитан, но той каза, че щял да помисли и че съставът на ВРК е увеличен твърде много, особено сега, когато в него влезе и Дик Ричардсън.

Сега се сецам, че пропуснах да спомена нещо. Франк Райли си спечели доста уважение и поддръжка, след като арестува Стенли Рънк, защото много момчета нямаха доверие на Стенли. И решението на Франк да арестува Джон Мейсън беше популярно поради същите причини, разбира се. Едно нещо му признавам на Франк, което не може да се каже за Стенли, той наистина има глава на раменете си, знае какво да каже и кога да го каже и не можеш да не се съобразяваш с него. Има глава на раменете си, умен е, а не мога да проумея накъде клони. Той организира всичко, изглежда, че се отблагодарява за предана служба и за това аз съм майор, макар и да съм малък, но все пак не мога да разбера накъде клони Франк с целия си ум и с цялата революция.

[1] Съсловен дух, съзнание за принадлежност (фр.). — Б.р. ↑

[2] Затвор с особено строг режим, закрит през 1963 година. —
Б.р. ↑

12 ЮНИ

Рано тази сутрин обиколихме двата лагера, барака по барака, и събрахме пари. (Хауард ми каза: „Нашето семейство може да бъде представено от теб, майоре.“) Събрах почти осемдесет долара в голяма торба за брашно, повечето монети от по пет, десет и един цент, и ги предадох на Франк. Общо раздадох над сто и петдесет революционни облигации.

Направи ми впечатление, че вече има по-голям интерес към революцията, след като започнаха да се дават звания, и на много хора им се иска да станат подофицери и освен това непрекъснато ме разпитват какви награди ще се раздават за добра работа, но не можех да им кажа, защото самият аз не знаех.

Съвещанието на революционните офицери беше в единайсет часа сутринта. Обаче единственото, с което се занимавахме, беше списъкът на хората, препоръчани за подофицери, и обучението, което ще започне утре. Като начало обучението ще се състои само от маршируване по ливадата, гимнастика и беседи от някои офицери, в това число и от мен, които ще се наричат „Ориентиране“. От много време това беше първата сбирка, на която присъствуваше и Хауард, а да не говорим за новоназначения лейтенант Джордж Меридел.

Днес забавата започна с кратка реч на Франк по случай едноседмичния юбилей на нашата революция. Той говори много ентузиазирано и в същото време много кратко, подчерта колко е важно в този момент да се продължи работата на революцията и колко много се възхищава от всички за това, което вършат сега, и как той щял да направи необходимото, за да се посрещнат нуждите и желанията на всички, докато продължава революцията. Говори за забавления и за още забавления, за преданост и за още преданост, за смелост и за още смелост. Речта му беше добра според мен, така или иначе звучеше умно, въпреки че, когато се позамислих, не успях да открия нещо определено, в какъвто и да било смисъл.

Мануел Ривас тъкмо се канеше да включи грамофона, но трябваше да почака, защото Джероум Блакридж се качи на подиума и се провикна:

— Хайде, загубеняци такива, три пъти „ура“ за Франк Райли, който превзе тази детска градина и я превърна в истинско шоу. — Разнесе се тройно „ура“ за Франк, а той изглеждаше много изненадан и дори засегнат донякъде, като гледаше какво става; мина ми през ума, че повече прилича на свещеник, отколкото на генерал Райли, но най-после музиката гръмна, всички започнаха да танцуват и забавата продължи с пълна сила.

Пак излязох на разходка с Айрини, с нас дойдоха също и Мануел Ривас, и неговото момиче Мей Чейзимс, Хам и Пол, и още едно момиче, с което Пол се познава — казва се Хелън. Навлязохме заедно доста навътре в гората, по-далече от всеки друг път. Дори допускам, че на някои места не е стъпвал човешки крак, защото трябваше да се промъкваме през много храсти, гъсталаци и какво ли не, а по едно време нямаше никаква пътека. Открихме малко езерце и някакви пещери — навярно това са пещерите, за които говореше мистър Уорън, но решихме да не оставаме там, защото на това място миришеше на лошо; Пол каза, че му миришело като на умрели слонове, а Ривас каза, че по-скоро миришело на слонски лайна, от което Айрини се смути, така ми се стори.

Както и да е, заобиколихме езерото, отдалечихме се от пещерите и поседнахме за известно време, говорихме си за революцията и за това какво става и почти всички се съгласихме, че нещата взеха да се проточват и навярно ще трябва да я прекратим в близките един-два дни, независимо от неприятностите, които сме си докарали, защото нищо чудно да се забъркаме в още по-големи неприятности, ако я продължим. От друга страна, всички бяхме на едно мнение, че не горим от желание да ходим в затвора, проблемът изглеждаше много труден за разрешаване.

Обсъдихме и това какво трябва да се направи с Джон Мейсън, но Мануел Ривас каза, че нямало значение какво според нас трябва да се направи с него, нито пък дали Франк ще се съгласи със Сюзан, или не, защото историята с Мейсън непременно щяла да завърши с полиция; революцията можела да се надява да постигне споразумение, но това нищо нямало да промени, защото никой нямало да седне да променя

законите на Съединените щати заради нас. По-скоро щели да ни бомбардират, отколкото да го направят, каза Мануел. Всички бяхме на едно мнение, че сме се забъркали в голяма каша и като че ли най-вече Франк Райли е виновен за това, просто защото той е много добър организатор и говори толкова убедително и буквално сам поддържа хода на революцията. Никога не бих се сетил за това, ако Мануел не го беше казал, но си е истина, не мога да си представя кой друг от този лагер може да отиде и да седне зад бюрото на мистър Уорън, да вземе всички тези решения и да постави толкова изисквания. И друго, всички се подчиняват на Франк по някаква причина, а щом се замисля, не мога да си обясня защо му се подчиняват. В края на краищата Франк не би могъл да направи нищо, ако никой не му се подчинява, пък дори и с помощта на Джероум Блакридж. Има нещо странно в това. Хам би трябвало да казва „роден лидер“ на Франк, а не на мен.

Разбира се, въпреки че може би най-вече Франк е виновен, трябваше да се съгласим, че кашата щеше да бъде още по-голяма, ако го нямаше Франк.

Първо, революцията беше идея на Стенли, или поне така каза Стенли (а Франк не се опита да го отрече), и ако Стенли все още беше генерал — да кажем, че той беше арестувал Франк, а не обратното, тогава нищо нямаше да е наред, така мисля аз.

Само че се учудих, когато чух Мануел Ривас да говори такива неща. Мислех, че той е много близък с Франк и държи революцията да продължи, но на мен ми се стори, че сега е доста мрачно настроен по този въпрос.

Тази вечер се поразходих насам-натам с Дон Егрис, той е потвратен от революцията от всеки друг, защото ми каза, че ще напусне лагера. Попита ме: Няма да ме издадеш, нали, малкия?

Казах му, че няма, но аз бих се страхувал да напусна лагера, докато Джероум Блакридж е начело на РП, и в края на краищата Дон знаеше, че не си примират за него. Дон ми отговори, че не го интересувало и не виждал смисъл да се мотае повече, защото тук нямало работа за него. Попитах го дали ще издаде Франк и революцията. Той каза, че още не е решил, но ще помисли върху това, след като се измъкне. Споделих, че много от нас бихме отменили революцията час по-скоро, но като че ли вече е много късно и всеки

един от нас е затънал в неприятности. Дон само сви рамене. Попитах го:

— Кога тръгваш?

Той поклати глава:

— Надали председателят на комитета за пропаганда в лагера ще бъде първият, на когото ще съобща тези подробности.

Засегнах се, не очаквах от него да ми каже такова нещо и сигурно съм го показал, защото той добави по-меко:

— Не знам кога ще потегля, малкия. Защо питаш? Искаш да дойдеш с мен ли?

Помислих и казах:

— Май не. Не ми се иска да ставам мъченик или нещо такова.

Дон кимна и се засмя, за първи път от много време насам го виждах да се смее, и каза:

— Точно така, малкия. И аз не искам.

Днес почетох и от книгата на Херодот, и от другата за политическите философи, но не и от Библията. Всъщност откакто дойдох в Хай Пайнс, съм чел Библията само два пъти. Четох повече от Джон Стюарт Мил, който е голям *индивидуалист*, и се опитах да си представя как ли ще му се стори нашата революция. Той твърди, че *индивидът е пълновластен* над себе си, така че, доколкото разбирам, според него сме постъпили неправилно, като сме поставили ръководителите в ареста, но тогава как трябва да се постъпва с истинските престъпници, които биват пращани в затвора? Е, да, той също така казва, че има хора твърде млади или твърде възрастни, за да се грижат за себе си и те трябвало да бъдат *предпазвани от собствените им действия*. Трудно е да се приложи тази мисъл към революцията, защото и преди, и по време на самата революция ние не бяхме предпазени от собствените ни действия и в известен смисъл ние станяхме *по-пълновластни* над себе си благодарение на революцията, защото и момчетата, и момчетата правят много повече неща, които самите те искат, неща, които наричат забавления. Но за да направим революция, *не бяхме предпазени от собствените си действия*. Чудно ми е как хората биха могли да бъдат *предпазени от собствените си действия*, след като видях, че са необходими само две момчета плюс може би един нож, за да се направи цяла една революция.

Въпрос: можеше ли да стане революцията без ножа? Настина ли цялата революция, се дължи на един нож? Тази идея е много заплашителна, защото всеки може да купува ножове.

Като стана дума за ножове, се сетих, че Франк Райли държи ножа на Стенли в чекмеджето си, споменавам го, защото видях ножа с очите си, а видях и нещо друго — пистолет. Франк ме предупреди да си мълча за това и ми каза, че това е револвер калибър 38, бил на мистър Уорън. Каза, че е по-добре никой да не знае за наличието на пистолет, което според мен е правилно.

Сега трябва да запиша нещо, за което никак не ми се пише, но се случи. След съвещанието на офицерите ВРК гласува и реши да приеме предложението на Джордж Меридел всички да казват клетвата за вярност и да пеят националния химн всяка сутрин. Всяка сутрин! Джордж Меридел толкова много се разправяше за това по време на съвещанието на офицерите, че гласуването се проведе веднага след него и, ако щете вярвайте, сега Меридел се кани да поиска същото да се прави и всяка вечер. И така, сега всички са длъжни да са станали и да са се облекли и точно 8 осем часа да са долу, до пилоната при Четириъгълника. И в последна сметка *единствено* аз гласувах против. Дори Пол Индиан гласува за (защото, както той ми обясни, така и така всички останали гласували за, нямало смисъл той да гласува против; каза още, че може би идеята не е толкова лоша, щом като знамето ще бъде истинско). Но аз съм против, защото доста съм разсъждавал върху това, и тъй като съм атеист, ще продължа борбата с Джордж Меридел и цялото ВРК и толкова. Навярно изглеждам себелюбив, но в края на краищата при клетвата за вярност си длъжен да стоиш прав и да кажеш, че признаваш един Бог, а аз не признавам никакъв Бог. Следователно това означава, че клетвата за вярност в действителност не дава *свобода на всички*, както се говори в нея, тъй като не ми дава свободата да не вярвам в Бог. Направи ми впечатление, че Джон Стюарт Мил, а и други мислят, че е право на самия индивид да не вярва в Бога и затова си правя извода, че е неправилно да накараш някого да се изправи и да каже, че вярва в нещо, в което той не вярва. Във всеки случай се предполага, че религията не влиза в работата на държавата, според мнението на Томас Джеферсън и на всички останали, дори не влиза в работата на учителите, фирмите или когото и да е било. И. така, струва ми се, че имам право да се обявя против

всяка наредба, която ще ме кара да ставам и да заявявам публично една лъжа. Защото това не може да е свобода на словото или свобода на вероизповедание, или свобода на каквото и да е, ако ще съм принуден да лъжа.

Но работата е в това — ще успея ли да убедя ВРК във всичко това, защото ако успея, може би в крайна сметка те ще решат да отхвърлят предложението на Джордж Меридел на основанието, че клетвата за вярност е антиамериканска, защото накърнява свободата ми на вероизповедание! Разбира се, същият проблем изниква и с последния стих на националния химн „В Бога е нашето упование“, същото е написано дори на монетите и от един, и от пет, и от десет цента, така че надали ще успея да се преборя. Изглежда, Бог се появява върху всичко, което има нещо общо с държавното управление на Съединените щати, а за страна със свобода на вероизповедание се оказва, че хората нямат избор за това дали искат, или не искат Бог да се пише навсякъде. Днес мислих за всички тези неща и ми стана много тъжно. Не мога да го обясня. Чувствувам се разочарован. Искам да кажа: как мога се боря с ВРК, когато по всичко изглежда, че цялото държавно управление на Съединените щати е на негова страна.

Май в края на краищата няма свобода на вероизповеданието в Америка. Трябва да поговоря с моя чичо Джайлс за тези неща, защото много се обърках. Тоест ще поговоря, ако не ме пратят в поправителен дом и изобщо ми разрешат да говоря с някого. Това е страшно. Ще изгубя гражданството си, ако отида в затвора. Може би изобщо нямам права и свободи. Ако ме пратят в поправително училище, единственото, което ми остава, ще е да пиша писма, за да обясня тези неща на Президента, на сенаторите и на хората, които ръководят комитета за антиамериканска дейност във Вашингтон, може би те ще ми помогнат.

И никога вече няма да произнеса клетвата за вярност! Пък ако ще да ме обесят за това.

13 ЮНИ

Неприятности, неприятности, неприятности. С всеки ден неприятностите стават все по-сериозни и като че ли се увеличават. Днес беше лош ден във всичко.

Първо, загубих един публичен спор с Джордж Меридел заради клетвата му за вярност... и поради каква причина? Ето поради каква: защото той посочи, че цитираните от мен думи на Джеферсън бяха в същата книга, в която имаше писано и от Карл Маркс. Попитах го какво значение има това, а той каза, че дори и да разбирал какво говоря, пак нямало да ми има доверие, защото нищо чудно това да е комунистическа книга, и дори каза:

— Може би ти си комунист.

Отговорих му, че това е американска книга, показах му я и го попитах:

— Да не би да наречеш Томас Джеферсън комунист?

— Можеш ли да докажеш, че Джеферсън наистина е написал това?

Как бих могъл да го докажа? Нито мога да докажа, че Маркс е писал цитатите от Маркс или Торо е писал цитатите от Торо. Но най-глупаво се почувствувах, когато си дадох сметка, че дори да не бях загубил спора с Меридел, пак нямаше да мога да направя нищо срещу тази наредба, защото в крайна сметка никой не разбра за какво говоря. Те са американци, а изобщо не разбират Томас Джеферсън, който е съчинил Конституцията!

Франк твърдеше, че го разбира, но не му вярвам. Думите на Франк бяха:

— Разбирам, Уин, и може би имаш право донякъде, но ние не сме съчинили клетвата за вярност, ние само я произнасяме, така че защо и ти да не я казваш като всички нас?

— Никога вече няма да я кажа, дори ако ме обесят за това.

Тогавя Меридел се опита да направи голям въпрос, не можел да си обясни защо не искам да произнасям клетвата за вярност или да пея

последния стих от националния химн, направо ставаше ясно, че не е разбрал и думичка от това, което бях говорил, сигурен съм, затова му отговорих:

— Не съм казал, че не *искам*, казах, че *няма да го правя* просто защото това накърнява моята свобода и също така отказвам да пея последния стих от националния химн.

Всички мълчаха и виждах, че на никого не му се харесват думите ми. Имах чувството, че се страхуват да не би Бог и Джордж Вашингтон да се съюзят срещу тях, нещо такова, най-после Пол измърмори:

— Уин, прекалено много говориш, да го знаеш.

Франк леко се подсмиваше, но усмивката му беше студена и непроницаема:

— По дяволите, нищо не разбирам от религия, сега си давам сметка. Може и да има Бог, а може и да няма. Ако има, никога досега не ми е помагал, за да се измъкна от някоя каша. Но според мен не ВРК трябва да реши дали има или няма Бог, пък ако има, сигурно разбирате, че ще ми е много сърдит, задето започнах революцията точно посред неделната служба. Но какво толкова, по дяволите, ако някой иска да вярва в Бога, то си е негова работа, Уин.

— Не съм казал, че хората не трябва да вярват в Бог — Сега вече и аз се бях ядосал. — Аз казах единствено това, че не искам да ми се налагат и да се преструвам, че вярвам в Бога, това е, и няма да казвам клетвата за вярност, нито пък ще пея последния стих от „Знамето, със звезди обсипано“. Никога!

Франк сви рамене:

— Добре, недей. Това решава ли въпроса?

Не можах да измисля какво да отговоря, защото звучеше логично: ако всички други искат, могат да го правят, щом аз не искам, не е задължително. Но вътрешно ми беше неловко, че има нещо нередно в това да караш някои хора да стоят настрана при официална публична церемония заради личните им убеждения. Не успях обаче да си го формулирам достатъчно добре, а още по-малко да им го обясня, затова казах само: „Окей“ — и с това всичко приключи.

Но сега аз и Джордж Меридел се мразим. Знаем го и двамата.

Претърпях още едно поражение на съвещанието на ВРК. Предложих да се заемем със съставянето на конституция на революцията (имах предвид свободата на вероизповеданието и се

надявах да напиша тази част от нея), но Франк каза, че революцията е още в ход и военното положение е единствената конституция за момента. Джордж Меридел се обади:

— Какво и е лошото на Конституцията на Съединените щати?

В крайна сметка от днес в седем и петдесет и пет сутринта високоговорителите се включват и от тях се разнася един отвратителен глас: „Внимание! Тук е Лейтенант Меридел. Часът е осем без пет. Точно след пет минути всички трябва да са на Четириъгълника за утринния ритуал по вдигане на знамето“; и за да не би някой да не е чул, съобщението бива повторено.

И така, станах и отидох долу да гледам, но се държах настрана. Никак не ми беше приятно. Въпрос: понякога не е ли по-добре да излъжеш, за да не останеш настрана от другите? Почувствах се много гадно.

След като изпяха националния химн, откъм ареста се чу гласът на Стенли Рънк:

— О, виждаш ли в тоз ранен час що тъй гордо сла-а-авим ний. — Стана ми смешно, пък и си беше смешно, въпреки че не ми се нравеше да стигна дотам да имам един-единствен „съюзник“ против ритуала и това да е Стенли Рънк.

Пол Индиан ме попита защо изобщо съм помъкнал тук тази Библия, след като не вярвам в нея, а аз му обясних, че майка ми държи да чета по една глава всяка вечер тъкмо защото не вярвам в нея и дори Пол не можа да сдържи усмивката си. Аз се раздразних и заявих, че съм чел много книги и никой не очаква да им вярвам на всичките, и нещо повече — това няма никаква връзка.

Е, връщам се към този отвратителен ден. След съвещанието на офицерите се проведе заседание на ВРК и Франк събщи, че ние също трябва да вземем участие в строевата подготовка на взводовете, наша задача било да повдигаме духа, да говорим за необходимостта от достойнство и гордост и непрекъснато да напомняме на всички, че ще се раздават награди и съществуват възможности за получаване на по-висок чин. Също така ни събщи, че можем да разгласим скорошното провеждане на военни игри, дори по-вълнуващи от „Плени знамето“. И още, той нареди да подчертавам, че повече или по-малко всеки дължи вяроност към революцията, като се има предвид докъде е стигнала, и че всеки по някакъв начин е помогнал за успеха ѝ, а също и

се е възползувал от благата ѝ, като забави, срещи с момичета и други неща.

Бях определен да говоря пред взвода на Фред Елстън, казах им горе-долу каквото поръча Франк.

Строевата подготовка трае кратко време и доколкото разбирам, се провежда единствено в името на реда. Марширува се по-малко от час, после има гимнастика към двайсетина минути или половин час, а след това момчетата отиват да плуват или нещо такова.

На ливадата едновременно се провежда строевата подготовка на не повече от два взвода, а обикновено само на един. Досега „програмата за подготовка“ не е кой знае какво и не виждам що за полза може да има от нея, освен ако целта е да се поддържа ред.

Сега вече стигам до „процеса“ над Джон Мейсън. Насрочен беше за десет часа, но започна едва към единайсет. Отидохме в Лоу Пайнс и седнахме в тамошната канцелария, Франк и Сюзан — зад бюрото на мисис Нют, а аз, Пол, Блукридж, Една Кей, Джийн Локлин, Бърнис Ройър и Дик Ричардсън се настанихме на столове покрай стената и вратата с лице към бюрото. Един срещу друг в двата края на стаята седяха Джон Мейсън и едно доста хубавичко момиче на около четиринайсет години. Казва се Телма Хогън, през цялото време, докато седеше там, имаше страшно ядосан вид, но според мен не беше ядосана само на Мейсън. На нея не ѝ харесваше самият процес.

В защитата си Джон твърдеше, че Телма Хогън е искала и ако е станало нещо, вината не е само негова, забелязах, че момичето го гледа с ненавист за това, че говори така, но по лицето му не можах да разбера дали твърденията на Джон са верни, или не. Франк я попита, а тя отговори:

— Ако съм искала, щях ли да тръгна по хората да разправам какво е направил?

— Може и да си го направила, Телма, ако си се уплашила от последиците. — Франк се втренчи строго в нея, като че ли можеше с поглед да изтръгне истината от нея.

— И все пак не съм искала — каза тя с горчивина и аз ѝ повярвах.

Джон Мейсън я попита:

— Ами тогава какво търсеше там с мен съвсем самичка, а?

Тя промърмори:

— Мръсник.

— Значи си излязла с него, така ли? — попита Франк.

— Да, разбира се. Отидохме да се поразходим.

— Не ти ли мина през ума, че като оставаш с момче на разходка в гората толкова късно вечерта, може да се случи нещо?

— Виж какво — ядоса се Телма, — ходила съм вечер на разходка с момчета и преди това, но за първи път излязох с такъв тип.

Намеси се Сюзан Лангер:

— Не виждам защо трябва толкова да говорим за това. Не сме се събрали, за да решаваме дали тя лъже, или не.

Франк отговори:

— Все пак тя е отишла с него в гората.

— Аз също ходих на разходка в гората с момче — отговори Сюзан, — а все още съм цяла.

Джероум Блакридж се обади:

— Излез на разходка с мен, Сузи, сладурче.

— Млъквай, Джери — срязва го Франк. — Е, Мейсън, според мен тя казва истината.

— Ох — изпъшка Мейсън, — що за съдебен процес е това? Та тя не е доказала нищо.

— Виж какво, ти пък нищо не отрече, само казваш, че тя е искала.

— Ох, но нали има разлика — изпъшка Мейсън повторно, — не го ли разбирате? Слушайте бе, вие трябва да затворите поне петдесет момчета, ако ще осъждате всеки, който пипне някое от тези момичета. Слушайте, не искам да ме държите повече с ръководителите. Хайде, нали сте арабии, момчета. Тоя Тейбър едва не ми изби зъбите. Говореше прекалено много и аз му казах да си затвори за малко плювалника, нищо повече не му казах, а той ми заби такъв силен шамар, че се запитах дали зъбите ми не са влезли в орбита из мозъка ми. Там вътре няма никаква свобода. Слушайте какво ще ви кажа: невинен съм. Разбирате ли?

— Я млъквай — рече Франк и се обърна към Телма: — Ти ще решиш. Как да го накажем?

— Убийте го — отговори тя веднага.

Франк се облегна назад, въздъхна и започна да си играе с един молив. Забелязах, че започна да мига по-често или пък беше някаква

спазма, но изведнъж той започна да мига често-често.

Джон Мейсън пък разпери ръце и наведе глава, на едва страна, сякаш искаше да каже, че Телма е безнадеждна, а след това я изгледа, като че ли тя е непослушно момиче, а той направо не знае какво да прави с такова непослушно момиче.

Най-после Франк заяви:

— Не можем да го убием, Телма.

— А ченгетата щяха да го убият. Око за око, зъб за зъб, така мисля аз.

— Той не те уби, нали? — намръщи се Франк.

— Слушай, Телма — извика Джон Мейсън и отново разпери ръце: — Сега ти можеш да ме изнасилиш. Хайде. Заслужавам го.

— Убийте го — изсъска Телма. — Това искам. Убийте го или изобщо не ме питайте какво да правите с него.

— Я си помисли малко. — Франк я прониза с гневен, примигващ поглед. — Трябва да приключим нашата революция с чисти ръце.

— Ами че те и сега не са чисти — веднага изстреля Телма.

— Ръцете на повечето от момчетата са чисти — отвърна Франк, разтърка очи и продължи: — Не трябва да страдат всички само защото едно от момчетата е загубило контрол над себе си. И не всички момичета трябва да страдат само защото ти си пострадала. Телма, искам да застана на твоя страна. Знам, че си права и искам да застана на твоя страна. Но и ти трябва ми помогнеш.

Телма направо избухна:

— Какво искате от мен? — разкрещя се тя. — Искате да кажа, че трябва да го държите в стаята за провинените до края на революцията, така ли? Убийте го, това искам от вас, убийте го.

За първи път Франк, изглежда, нямаше какво да каже.

Малко след това Сюзан Лангер каза:

— Не можем да направим това, Телма.

Франк поклати глава:

— Хайде, добре, Телма, сега ще закрия заседанието, а от теб искам да обмислиш внимателно нещата. Ще свикам ново заседание утре или вдругиден. Може би ще се спреш на друго подходящо наказание. Джери, отведи Мейсън обратно в ареста.

— Не искам да се връщам там. Нямам никакви приятели там. Вижте какво, сложете ме при жените, а? Или пък ме сложете с Уорън,

но нека да остана тук.

— Млъкни! — каза му Франк много ядосан.

И така, Джероум Блакридж завърза отново ръцете на Мейсън зад гърба му и го върнаха в Хай Пайнс.

По-късно попитах Франк дали мистър Уорън е затворен в стаята за провинените в Лоу Пайнс, но Франк отговори:

— Местим го ту тук, ту там, зависи къде имаме работа с него. — След което започна да си приказва със Сюзан Лангер.

Днес някои от отличителните знаци бяха готови. В Лоу Пайнс има ателие по ръкоделие, така че проблеми по снабдяването с плат, конци и подобни неща не възникнаха, а момичетата, които работят върху отличителните знаци, получиха одобрените образци по-рано през деня и вече са направили някои от тях. Най-висшите офицери, включително и аз, сега вече носим отличителни знаци. Знакът за генерал е звезда, ушита със златни конци, в бял кръг. Отличителният знак за полковник е звезда, ушита със сини конци. Отличителният знак за мен, Мануел Ривас и Една Кей (чин майор) е звезда, ушита с червени конци (но аз направих оплакване, защото червената звезда е всеизвестен символ на комунистите и от страна на Джордж Меридел започнаха да се сипят остроумия за това, че нося червена звезда, така че Франк ми обеща по-късно да сменят цвета). Отличителният знак за капитан е квадрат, ушит с кафяви конци, но още не са го размножили. Възложиха ми заедно с моя комитет да изрисувам обяви с тези знаци и да ги разлепим навсякъде, така че всички да ги разпознават.

И така, сега на фланелките си имам червена звезда, а по петите ми се мъкне Джордж Меридел, затова май ще е най-добре да започна да препрочитам Маркс. „Деца от всички страни, съединявайте се!“

Днес отделих време, за да съставя някои известия за всяка барака; в тях цитирах Томас Джеферсън по въпроса за свободата на вероизповеданието, подчертавах, че революцията трябва да не противоречи на американския начин на живот във всичките му проявления, следователно всеки е свободен и ако се окаже, че някой не вярва в Бога, той не е длъжен да казва клетвата за вярност, а също и да пее последния стих от националния химн. Джордж Меридел видя едно от известията и направо щеше да излезе от кожата си, а ако беше го направил, веднага щеше да й отдаде чест и да й се закълне във вярност, тъй като единственото нещо, което наистина го интересува, е кожата

му — това е. Разказаха ми, че грабнал известието ми и го отлепил, като че ли думите оттам го гледали, пък той бил чисто гол, за нула време изтърчал до генерал Франк и сложил листа пред Негово величество, след което привикаха и мен, а Франк ми каза:

— Джордж е прав поради следните причини: щом ВРК е издал някаква заповед, най-главното е тази заповед да се спазва от всички. Ние сме гласували и ти не можеш сам да тръгнеш и да я променяш. Щом има закон, според който всеки трябва да прави нещо, това не означава, че трябва да го прави само ако поиска. Разбираш ли?

— Да, но законът ви е лош, тъй като е антиамерикански.

— Ти да не си откачил? — попита Джордж Меридел и аз доста сериозно се замислих върху това, след като той го каза, нали е най-голям специалист по лудостите. — Имаш предвид клетвата за вяроност и националния химн. Как могат те да бъдат антиамерикански? Ти да не си мислиш, че всички училища в страната са антиамерикански? Да бе, ти си откачил и това е. Той е луд, генерал Райли, и на всичкото отгоре е червен.

— Я си затваряй устата — сопнах се на Меридел.

— Защо да си я затварям? Червен шпионин, антиамериканец, да не би да ме глобиш пет цента, като не млъкна? Защо пък да си затварям устата?

— Защото аз съм майор и ти заповядвам да млъкнеш.

— Виж ти! — Меридел млъкна за малко, колкото да ме измери с поглед. — Само да ти забия един, ще се смъкнеш чак до редник.

Кипях от яд и не можех да измисля нищо друго, освен да извикам:

— Меридел! Мирно!

— Млъквайте и двамата — намеси се Франк.

— Аз съм майор и му заповядах да си затваря устата, а той отказа да изпълни заповедта ми. Арестувай го!

Франк повтори:

— Млъквайте!

И ние млъкнахме.

Тогава Франк ме изгледа строго, продължително и аз направо не знаех къде да се дяна. По всичко изглеждаше, че ще заговори кротко, защото погледът му беше тъжен, но тонът му си остана недвусмислено хладен.

— Тази сутрин, след като изслушахме твоите възражения, ние гласувахме да имаме ритуал по вдигане на знамето. При гласуването резултатът остана девет срещу един за предложението. Целта на новия закон е да се създаде ред. Уин, махни всички известия, които си поставил. И бързо.

Джордж се намеси:

— Тъй като вече сме гласували закона, той също трябва да произнася клетвата за вярност.

— Стига — прекъсна го Франк, без да вдига тъжния си поглед от мен, но продължи да говори със същия хладен тон.

— Няма да произнасям клетвата за вярност — казах.

— Стига, стига! — кресна Франк. — Не искам повече разправии по този въпрос или и двамата ще ви пратя в ареста. Ясно ли е?

Меридел отдаде чест.

Побеснях от яд, излязох бързо оттам и оставих Джордж и Франк да си приказват. Трябваше да мина през всички бараки и да сваля известията си, бях толкова вбесен, че не знаех какво да правя и накрая взех, че напъхах известията под одеялото на Джордж, но и от това не ми стана по-хубаво.

Все още съм ядосан. Каква е ползата да мислиш, каква е ползата да се стремиш към знания, щом знанията причиняват болка? Може би ще взема да започна една контрареволуция, защото ако аз бях начело на тази революция, тя щеше да бъде по-друга. Щяхме да направим революцията в името на нещо, а не против разни неща и тогава може би нямаше да е зле, а пък ако наистина се бориш за нещо, навярно хората ще ти симпатизират и когато революцията свърши. Искам да кажа, в случай че никой не е пострадал. Но както изглежда, няма да има никаква полза да започна контрареволуция, защото никой не проявява и най-малкото разбиране. Не разбират какво е казал Томас Джеферсън, не разбират защо правя въпрос от религията, не разбират нищо за свободата, разбират само от забавления.

Така че може би ще зарежа всичко и ще се заема да ловя пеперуди, както искаха от мен в началото. Разбира се, тогава ще започнат да ме наблюдават, така както гледат отдалече Дон Егрис, защото няма да ми имат доверие. Но може би така ще се чувствавам по-свободен.

14 ЮНИ

Още не е станало обяд, а някак си ми се струва, че е по-късно, потиснат съм, няма какво да правя и затова пиша сега.

Та да започна отначалото: беше доста рано тази сутрин, но вече не ми се спеше, не знам защо, сигурно е било около четири часа или там някъде, извадих фенерчето си и реших да прегледам десетината писма, които ми бяха останали от вчерашната поща и трябваше да се изпращат; докато четях, нещо ми се счу, станах от леглото и излязох да видя какво е то. Отначало нищо не се виждаше, но след това забелязах Дон Егрис — познах го по походката — и изтичах тихо при него.

— Тръгвам — каза ми той.

— По кой път?

— Нагоре през ливадата и оттам ще прекося гората.

— Навсякъде имат постове. Пази се.

— Ще се справя с постовете на Райли.

— Мисля, че ще можеш да се измъкнеш, ако тръгнеш покрай езерцето до реката, там има няколко пещери, които миришат на умрели плъхове или нещо такова. Оня ден там видях една пътека нагоре, но не забелязах постове.

— Благодаря ти, малкия.

— Може би ще е най-добре, ако опиташ да излезеш оттам.

— Благодаря ти.

Повървах малко с него, а после казах:

— Искаш ли да ти кажа нещо, Дон?

— Казвай.

— Помниш ли, че ме спаси, когато се давех?

— Е, та?

— Тогава те излъгах. Наистина се давех.

— Мен ли ще ме пързаяш, малкия? Я се прибирай!

— Ти наистина ми спаси живота.

— Стига де. И говори по-тихо, моля ти се.

— Ще ни издадеш ли?

— Не знам.

— Може и да е по-добре да ни издадеш.

Той спря поглед върху мен, а после отмести очи.

— Е, малкия, довиждане.

— Довиждане, Дон.

После той тръгна, а аз се прибрах в бараката и известно време мислих за Дон, известно време почетох писмата и накрая заспах отново: сънувах, че съм в ареста, а баща ми е с мен и се кани да ме бие, беше свалил колана си, но само крещеше ли, крещеше и в крайна сметка изобщо не посегна да ме удари.

Когато се събудих, разбрах, че Дон не е стигнал далеч. Тъкмо бях тръгнал към административната сграда за сутрешното съвещание на ВРК, когато се натъкнах на Франк; той тръгна с мен и ми каза:

— Още едно момче се е опитало да напусне лагера Уин.

— Какво направихте с него?

— С кого? — попита Франк, без да се обръща към мен. Аз го погледнах и забелязах, че очите му отново примигват особено, като че имаше спазма. — В ареста е разбира се.

Стана ми много мъчно.

— Не ми изглеждаш много изненадан, Уин. В такъв случай ти е известно, че е бил Дон Егрис, нали?

Едва измънках:

— Дон Егрис ми е симпатичен.

— Знам — кимна мрачно Франк. — Защо не ни докладва, че се опитва да напусне лагера?

Ето, отново започна старата история с докладването. Щеше да е ужасно, ако бях издал Франк на мистър Уорън, но пък сега излизаше, че е правилно да издам Дон Егрис, който ми е приятел, на Франк. Направо не мога да разбера правилата на това доносничество. Ето защо отговорих само:

— Не можех да издам Дон. Той ми е приятел.

Бяхме стигнали до административната сграда и се спряхме там с Джероум Блакридж, който ми подхвърли:

— Ти му помогна, нали, Уин?

— Какво искаш да кажеш?

Отговори Франк:

— Егрис е под наблюдение още от самото начало на революцията. Не го ли знаеше? Ти какво си мислеше — че ще спрем да го наблюдаваме само защото лампите са угасени? — Не можех да откъсна поглед от Франк и конвулсивно примигващите му очи и не мога да ви обясня защо, но изведнъж започнах да се страхувам от него. Просто изведнъж ми се стори, че Франк Райли е лишен от чувства, че той изобщо няма истински чувства и това обяснява защо веднъж може да изглежда по един начин, а после по друг, веднъж да казва едно, а следващия път — обратно. Изтръпнах и май че той разбра, че съм изплашен, защото ме изгледа свирепо:

— Уин, ние го наблюдавахме още по-внимателно, щом се загасяха лампите. Още по-внимателно, Уин.

— Но тогава защо не го спряхте, преди да се опита да избяга?

— Ха така — ухили се Блакридж, — значи ти е известно, че не сме го спрели преди това, а? Защото ти отиде да го изпратиш, нали? Понякога ако проявиш достатъчно търпение, хващаш две мишки в един капан. Тия работи, малкия, не ги пише в книгите, а те са важното. — Блакридж се почука по главата, сякаш си въобразяваше, че вътре има нещо.

— Просто се събудих и го видях, че тръгва.

— Било е към четири часа тази сутрин — каза Блакридж. — Ти защо си станал в четири часа?

— За да прегледам някои писма.

— Виж ти — обади се Франк. Той кимна към Сюзан Лангер, която в този момент се приближаваше. Пол Индиан слизаше по другата пътека — направо щях да откача, като гледах хората да вървят под утринното слънце, като усещах полъха на вятъра, като виждах трептенето на листата и си мислех, че съм се забъркал в такава смахната история. Призля ми. — Е, да, ти си проявил лоялност, Уин. Но като не ни докладва за Егрис, ти предаде революцията. От страх да не пострада един човек, беше готов да вкараш всички ни в беда.

— А навремето по-различно ли беше, нали теб не те издадох на мистър Уорън, когато за първи път заговори за революцията, при това тогава заради мен щяха да пострадат само две момчета, а сега всички сме в беда.

Франк ме погледна, като че съм го ударил, точно така ме погледна. А аз нямах намерение да кажа нещо, с което да го

разстройвам толкова много.

— Що за приказки са това, да те вземат дяволите — изсъска ми злобно той и запримигва два пъти по-бързо със стиснати юмруци.

— Я стига! — Мануел Ривас, добър човек излезе, беше застанал до Блакридж. — Оставете малкия на мира. Какво толкова е направил? Отишъл да каже довиждане на приятеля си. Ако ставаше въпрос за мой приятел, и аз щях да му кажа довиждане. Пък и нещо друго, той не би могъл да спре Егрис. Тоя, малкия, може и да е на тринайсет, но изглежда на девет. Егрис е на шестнайсет, но минава за двайсетгодишен. Малкият не би могъл да направи нищо, не е ли така?

Пол Индиан изобщо не беше разбрал какво става и попита:

— Какво е направил?

— Можеше да докладва, ето какво можеше да направи — каза злобно Франк.

После всички притихнаха, най-вече защото Франк имаше вид, сякаш не може да реши какво да прави с лицето си. Направо гореше от ярост, а аз все още се страхувах от него и в същото време се страхувах, защото си мислех, че ще ме обяви за контрареволуционер.

После изтърсих още нещо и още щом го казах, разбрах, че сега никак не му беше времето:

— Мога ли да го посетя?

— Егрис ли? — запита Франк.

Вече съжалявах, че съм помолил за това.

Франк изцъка с език, но след това премисли и ме попита:

— Защо искаш да го посетиш?

— Той ми е приятел, това е всичко.

Франк кимна. Изненадах се. Той каза:

— Добре, Уин, и ти самият би трябвало да си в ареста. Добре е да знаеш това. — Стоях и гледах в земята. — Можеш да го посетиш за половин час — каза ми Франк. — Влизайте вътре.

Всички влязоха, влязох и аз в административната сграда, всички ме наблюдаваха по един или друг начин и продължаваха да мълчат — имах чувството, че съм на собственото си погребение. Франк ми даде бележка до Дик Ричардсън, в която пишеше, че мога да посетя Дон. Не можах да разбера защо го направи, но нямах намерение да вися тук и да се чудя, така че бързо-бързо излязох от административната сграда.

Първо отидох до столовата и взех малко ябълки за тези, които бяха в ареста, и после отидох дотам, въпреки че ме беше страх от срещата с мистър Уорън и с другите. Но когато Дик Ричардсън отключи ареста, за да вляза, първото, което видях, беше, че вътре има само три момчета: Джон Мейсън, Стенли Рънк и Дон Егрис.

Дон ме попита:

— Какво си направил?

Казах му, че съм дошъл на посещение и поисках да разбера къде са останалите.

— Вижте го! — извика Джон Мейсън и скочи върху нара. — Ето го страшния офицер, дошъл е да ме изтезава, да ме бие. Той е дошъл да ме разпитва. Страхният офицер е дошъл да ме обеси. Помощ! Помощ! Изведете ме оттук!

Стенли Рънк се разсмя, Мейсън пусна бабуинския си смях.

Попитах втори път къде са всички останали, а Дон каза, че доколкото е разбрал, са ги прехвърлили в Лоу Пайнс. Извели са ги рано сутринта с изключение на мистър Уорън, за когото мислел, че е вече там, а според Джон Мейсън него през цялото време го държали в Лоу Пайнс. Видя ми се странно защо са закарали всички там, отидох да питам Ричардсън през прозореца.

— Махай ми се от главата. Вътре при теб има генерал. Питай него.

— Събирай си устата, Ричардсън. — Стенли се хвърли към прозореца и подаде навън глава като мен. — Все някога ще изляза оттук. Не го забравяй.

Ричардсън сви рамене:

— Може пък Райли да си мисли, че този арест ще събере още хора. Откъде да знам?

Върнах се и седнах до Дон Егрис на нара му.

Стенли се приближи, наведе се и заби глава в лицето ми, и взе да повтаря:

— Майор Уейн, сър, хей ти, майор Уейн, сър, хайде бе, майор Уейн, сър — козируваше ли, козируваше и повтаряше „Майор Уейн“ безброй пъти, докато най-сетне му омръзна.

Дон Егрис ми каза да не обръщам внимание на Негодника, а Джон Мейсън ни удостои още веднъж с бабуинския си смях. Какво място! Стана ми малко мъчно за Дон, че трябва да стои тук с тия

двамата. Но все пак раздадох ябълки на всички и когато получи ябълка, Мейсън не само че пусна още веднъж бабуинския си смях, но като израз на благодарност взе да се чеше под мишниците и да скача по нара си. Стори ми се, че го прави някак прекалено сполучливо.

Седнах отново при Дон.

— Надявам се, че няма да се наложи да стоиш тук много дълго. Революцията не може да продължи още много.

— Защо дойде тук? — попита ме той.

— Не зная. — Аз също започнах да гриза ябълка. — Дойдох. — После му разказах за това, че имам неприятности във ВРК заради клетвата за вярност и последния стих на националния химн, а на Дон му се стори забавно — това ме изненада — и той се разсмя.

— Ти си имал големи неприятности.

— Я слушай — обади се Джон Мейсън. — Искам да предадеш на генерал Райли моите благодарности за това, че разкара оттук тоя досадник Тейбър. Искам да му кажеш, че съм се поправил. Отсега нататък ще вървя по правия път. Честна дума. Ще му кажеш ли?

— Вижте какво, майор Уейн — подхвана отново Стенли Рънк, като се приближи, — началство, направете ми една услуга, а? Когато ще бесят Мейсън, нека аз да ритна стола. Виж какво, без майтап, направи ми една услуга. Хайде, ще ми направиш ли една малка услуга? Донеси ми ножа. Слушай какво, майоре, началство, донеси ми ножа, какво ще кажеш? Ще те направя полковник. Ще те направя генерал. Донеси ми ножа и ще те направя президент. Как ти се струва?

Отговорих на Стенли, че такова нещо не мога да направя, но той не бива да се притеснява, защото революцията не може да продължи още дълго и скоро ще излезе на свобода.

— Какво ли разбираш ти от политика, недоносче такова? — Той се захили подигравателно: — Знаеш само да бълваш глупости, лайна. Това ми било майор и що за армия е повел Райли! Мечо Пух, донеси ми ножа. Направи ми тази едничка услуга, а? Ще ти дам два долара, ако ми донесеш ножа.

— Не мога да направя такова нещо.

— Защо, не съм ти симпатичен ли? — изръмжа Стенли. — Не съм ти симпатичен, а, майоре, началство? Защо ли не ти светна един, може пък това да ти помогне в мисленето.

После през цялото време ту Мейсън казваше нещо, ту Рънк, заяждаха се непрекъснато, докато ми стана съвсем ясно, че няма полза да се опитвам да поговоря с Дон, затова му казах, че ще гледам да дойда пак по-късно и станах.

Но щом се изправих, Джон Мейсън изведнъж ме сграбчи за гърлото и ме стискаше толкова силно, че започнах да се задушавам, а той се провикна към Дик Ричардсън:

— Хей, Ричардсън! Взехме си заложник, взехме си заложник, така че или ни пускайте, или го пишете умрял.

— Пусни ме! — опитах се да извикам, но излезе нещо като квичене, дори не можех да се съпротивлявам, той ме държеше много здраво и в този момент Дик Ричардсън отвори вратата и влезе вътре с около шест-седем души, но не направиха нищо, застанаха до вратата, като че ли не се сецат какво се прави в такива случаи. После изведнъж Дон Егрис трябва да е минал зад Мейсън и да го е издърпал от мен, защото се строполих и едва тогава Дик Ричардсън и Ал Сантанджело ме повлякоха навън и после се намерих вече отвън, с отворена уста, за да си поема дъх, и целият разтреперан, защото се бях уплашил.

И както седях на тревата, Дон Егрис дойде до прозореца, стисна решетките и извика:

— Съветвам те да ме махнеш оттук, Ричардсън, предупреждавам те. — И той като мен се мъчеше да си поеме дъх — Махни ме оттук, чуваш ли, защото някой път няма да мога да се спра, като започна някого от тия двамата.

Исках да погледна през прозореца, за да видя какво правят Мейсън и Рънк, но бях твърде изплашен. Страхувах се дори от Дон Егрис, когато крещеше и говореше такива неща и ми се плачеше, но ме досрамя, така че станах и си отидох.

По-късно докладвах за всичко това на Франк, опитах се да го накарам да пусне Дон или поне да го премести при ръководителите и мистър Уорън в лагера на момичетата. Франк ми отговори:

— Ще имам грижата. — Но дори не ме погледна и разбрах, че няма смисъл да му говоря. Вече не съм му симпатичен. После все така без да ме поглежда, Франк каза:

— По обяд в дванадесет часа ще има специално заседание. Трябва да се явиш.

— А обядът?

— Трябва да се явиш — изглежда ме заплашително Франк.

14 ЮНИ

Продължение.

Джон Мейсън е мъртъв. Убил го е Дон Егрис, така се говори. Говорят, че Дон е застрелял Мейсън с онзи пистолет, който мистър Уорън държеше в бюрото си, но ако е така, как е попаднал у него? Не зная какво се е случило в действителност. Но ако някой е подхвърлил този пистолет в ареста, готов съм да се обзаложа, че е бил Джероум Блакридж, а той може да го е направил, за да гледа сеир, толкова е отвратителен. Но аз вече не съм никакъв офицер, затова не мога да отида на посещение при Дон и да го попитам какво се е случило.

Но съм доволен, че не съм вече във ВРК. Доволен съм, че не съм офицер. Очаквам скоро да ме арестуват, защото след като не съм офицер, вече надали имам право да не спазвам разните наредби като тази за клетвата за вярност, така че ще съм под наблюдение, а после ще ме обвинят в нарушаване на правилника и ще ме арестуват.

Хем не ми се пише, хем много ми се пише. Тъжно ми е и затова нямам желание да пиша, но в същото време съм вбесен и не ми минава, всъщност би трябвало и аз като Дон да се опитам да си отида вкъщи, но пък сега Дон е в беда, а аз не мога да измисля как да постъпя, за да му помогна. Ами ако наистина е убил Джон Мейсън?

Заседанието в дванайсет часа беше свикано само заради мен. Целият ВРК измарширува до столовата, където момчетата ядяха, а аз все още не знаех какво става — оказа се, че ще ме наказват „за назидание“. Издумаха какви ли не лъжи за мен и не ми дадоха възможност да кажа, че лъжат. Доведоха едно момиче, което говореше лъжи. Струва ми се, че е от момичетата, които работеха върху проектите за отличителни знаци. И така, първо накараха всички да замълчат и обявиха, че ще има военен съд над един предател. Но откритият съдебен процес стана като кабаретна програма, приличаше на нещата, които съм гледал по филмите и по телевизията за нощните заведения, защото ние бяхме на подиума, пък всички момчета ядяха

задушеното си, а в това време съдът разглеждаше делото ми, военният съд, както го нарече Франк.

Първо, беше заявено, че съм донесъл книга от Карл Маркс в Хай Пайнс. После заявиха, че съм писал контрареволуционни и дори комунистически неща в дневника си. След това Джордж Меридел каза, че съм се опитал да му попреча, за да не се издаде наредба за произнасянето на клетвата за вярност още преди революцията, когато това щяло да е наредба само за неговата барака. След това Франк каза, че съм се опитвал да попреча не само за произнасянето на клетвата за вярност, но и за пеенето всяка сутрин на националния химн (думите му бяха „нашият национален химн“) и подчерта, че аз съм свалил знамето, когато започна революцията, при положение, че никой не ме е карал да го правя, но не спомена, че ако не друго, то беше Знамето на мечката, а не американското знаме. После се изтъкна, че съм помогнал на Дон Егрис в опита му да предаде революцията (това поне беше вярно) и тогава дойде ред и на лъжата, която каза онази малката от Лоу Пайнс. Тя заяви, че аз съм поискал отличителният знак за майор да бъде червена звезда, което е символ на комунистите. Не знаела, че е комунистически символ и затова се съгласила. Това е лъжа. За пръв път днес видях това момиче, дори не си спомням да ми се е мяркало пред очите. Пък и аз сам казах на Франк, че това е символ на комунистите и поисках да се промени, за да не може Джордж Меридел да пуска остроумия по мой адрес. После се изтъкна, че съм отказал да участвувам в ритуала при вдигането на знамето.

Франк каза, че всички тези действия са контрареволуционни и подривни и че революцията е започнала като един начин да се създадат развлечения и не била подготвена за „сблъсък с истински предатели по отношение на всички нас“ (с мен). Не бивало никой да пострада, но се оказало, че има смутители на реда и от каквато и гледна точка да се възприеме, те нямамо да превърнат революцията в антиамериканска и комунистическа, защото Франк нямамо да допусне такова нещо и бил сигурен, че всички мислели като него. Той каза, че се отвращава от мен. Така беше. Каза, че се срамувал заради мен. Гласът му стана чисто сопрано, докато говореше тези неща. Идеше ми да се разплача, както и преди това, но много ме беше страх, както и преди това, и не се разплаках. Но пък по всичко изглеждаше, че Франк ще ме изпревари и ще се разплаче от срам заради мен. Изкомандува ми да се изправя и

скъса червената звезда от фланелката ми (скъса също и фланелката ми) и сега вече отличителният знак за майор ще е червен квадрат.

Франк каза, че заради високия ми чин и предишните ми заслуги няма да бъда затворен в ареста, освен ако не продължавам с подривната си дейност, но ме разжалва публично до обикновен член на доброволните сили на реда и ме зачисли във взвода на Боб Дейли.

А сега искам да запиша нещо, което ме изненада и от което ми се приплака повече, отколкото от думите на Франк. Защото изведнъж, след като бях разжалван, Хам Пъмпърнил скочи, скъса своя отличителен знак и го хвърли на подиума, право в краката на Франк. Франк остана като зашеметен, а аз се уплаших какви могат да са последствията за Хам. Хам изкрещя:

— Аз напускам! — и изхвърча от трапезарията. Никога през живота си не съм имал такъв приятел, обичам Хам повече от брат си. Обичам Хам и Дон, бих искал да са мои братя и бих искал всички останали тук просто да не съществуват.

Най-отвратителната дивотия, от която съм смаян, е, че много от момчетата наистина ме смятат за предател. При това смятат, че съм извършил предателство не само към революцията, а и към цялата страна. Към Президента. Към Америка. И така, сега имам много врагове. После, веднага след като военният съд ме осъди — изглежда, с цел да отклони мислите на всички в друга посока, — Франк обяви, че утре вечер ще се проведе най-голямата забава досега, с награди за какво ли не, за танци, за канадска борба и за какви ли не дивотии. На всичкото отгоре не ми бяха разрешили да си тръгна и аз стърчах там, докато той правеше обявлението, стоях до него, но имах чувството, че поканата не се отнася до мен. Всички заръкопляскаха, а по всичко личеше, че Франк Райли държи в ръцете си Хай Пайнс по-здрави от всеки друг път. Момчетата оставят всичко да се решава от ВРК и не си правят труда да разсъждават за каквото и да било, така че естествено Франк става все по-силен и по-силен. Мисля, че колкото повече се объркват нещата, толкова по-лесно можеш да се разпореждаш с хората и дори подозирам, че Франк Райли съзнателно иска нещата да са много сложни, за да се объркват хората все повече и повече и да трябва да разчитат на него.

15 ЮНИ

Трябваше да марширувам почти два часа тази сутрин и ми беше страшно противно. На другите май им е все едно. Какво ти, маршируването дори им харесва, а аз изобщо не ги разбирам. Как е възможно на някого да му харесва да стои в редица с други хора и да му казват как да ходи и кога да си вдигне крака? Леви, десни, леви, десни, леви, десни. Боб Дейли също гледа да ми усложнява живота, така ми се струва, всъщност най-голямото усложнение е, че до вчера бях майор, а днес марширувам във взвода на лейтенант Боб Дейли.

Тази сутрин Пол Индиан си подаде оставката от ВРК и аз му се възхищавам за това. Пол и Хам са зачислени в други взводове и това не е никак хубаво. Сега и двамата са обикновени членове на доброволните сили на реда, но Франк прояви предпазливост и ни сложи в различни взводове.

И така, ние марширувахме. Марширувахме нагоре по ливадата, надолу по ливадата, по диагонала на ливадата, около ливадата. Два часа, леви, десни, леви, десни, отделение, стой! Раз, два, по-живо, давайте, напред, вие там, леви, леви, хайде, хайде, в крак, бройте, три, четири, стой! Едно, две, три, четири, едно, две, три, четири, леви, леви, леви, леви! Ей, ами че то наистина било полезно за момчетата, да. Действително чудесна тренировка. Ако това е начинът, по който се правят мъже, мога да кажа само, че е доста лесна работа и за нея не се изисква повече божа дарба, отколкото да изкараш детската градина. Колкото навярно има и Боб Дейли.

А след обяда имахме гимнастика и това се оказа ново удоволствие. Мога да правя всичко на всичко две лицеви опори една след друга, но те искат от мен да правя по десет. Изглежда, мислят, че ако те поискат от мен да направя по десет, значи ще мога да направя колкото те искат, пък аз ги лъжа за тези осем, които не ми достигат. Утре се предвижда да отсечем клони и да ги издялкаме на прътове — идеята е да се научим как да се бием с такива прътове, наречени „пики“. С кого си мислят, че ще се бием? С Робин Худ ли?

Има много неща, които се мъча да разбера. Мисля, мисля, но не мога да ги разбера. Дон Егрис е в ареста и се твърди, че е убил Джон Мейсън. И днес Джон Мейсън действително бе погребан. Предполагам, че се е налагало, щом е мъртъв, но не съм в състояние да проумея как революцията може да продължава по този начин. Гого Бърнс ми каза, че церемонията била много достолепна и Франк дори чел от моята Библия, това станало там някъде, към големия завой на реката, преди бързеите покрай пещерите. Всичко е ужасно, но вече не мога да разбера самия себе си. Ходя да марширувам след закуска, правя гимнастика след обяд, вземам книги и чета, мисля за мама и се чудя защо изобщо трябваше да идвам тук, продължавам да чета или да мисля за други неща. Защо не се разплача, защо пък да не избягам? Има нещо налудничаво, нещо ужасно в тези неща, чувствавам се почти празен, сякаш дори не ме засяга дали ще си отида вкъщи или не, дали ще казвам клетвата за вярност или не, сякаш не ме засяга какво става. Но пък все си повтарям колко хубаво би било изобщо да не бях идвал тук, това би било най-хубаво от всичко.

Не ми се ходеше на забавата в столовата и вместо това, почетох. Предполагам, че Айрини Манъринг надали ще иска да се вижда повече с мен, след като съм само член на доброволните сили на реда. Попаднах на една интересна забележка у Торо, когото много харесвам, защото решил да отиде в затвора, вместо да плати някакви данъци, тъй като преценил, че парите ще се изразходват за недостойни цели. Той е написал много умни неща, като следното: „При правителство, което затваря някого несправедливо, истинското място за справедливия човек също е затворът.“^[1] Това се казва мисъл. Питам се дали да отида да поискам от Франк да ме изпрати в затвора заедно с Дон Егрис, защото съм сигурен, че Дон не е направил нищо лошо и освен това беше затворен само защото искаше да си отиде вкъщи. Това ми е непрекъснато в главата, откакто прочетох мисълта на Торо.

Днес Знамето на мечката бе свалено (а мен ме обвиниха в предателство за свалянето на същото това знаме) и беше вдигнато знамето на революцията. Знамето на революцията е цялото бяло с жълта звезда в жълт кръг, също като отличителните знаци на Франк за генерал. Направиха знамето от истинска коприна, която намериха отнякъде, и мисля, че е хубаво, но на мен не ми хареса.

[1] Цитатите от есето „Гражданско неподчинение“ от Х. Д. Торо са по едноименното издание на американски есета, Г. Бакалов, В., 1981. — Б.р. ↑

16 ЮНИ

Раз, два, три, четири, раз, два, три, четири. Леви, леви, отделение, стой! Стой, дяволите да те вземат, загубено копеле такова, стой, щом съм подал команда. Спираш веднага, щом ти кажат, мамка ти мръсна. Първа колона, наляво марш! Втора колона, наляво марш! Трета колона, наляво марш! Четвърта колона, наляво марш! Както беше тръгнало, почти бях готов да докладвам на Джордж Меридел, че Боб Дейли непрекъснато ни кара да вървим наляво. Едно, две, три, напад! Едно, две, три, напад! Удряй! Удряй! Удряй! Това било тренировка с пики.

— Смачкай му фасона! Смачкай му фасона!

Почетох още малко от Торо. Сега чета повече, за да имам върху какво да разсъждавам и да не се занимавам с това, което става тук. Струва ми се, че споделям мнението на Торо, когато пише: „Мисля, че трябва да сме първо хора, а после поданици. Желателно е да се възпитава уважение не толкова към законите, колкото към справедливостта. Единственото задължение, което имам право да поема, е да правя винаги онова, което считам за правилно.“ Това много ми допада, защото освен ако не си в ред с главата, както повечето от лагерниците, обикновено е лесно да разбереш от хората кое е правилно, така че всеки трябва да постъпва правилно. Мисля също така, че той е прав и за затвора. Щом добрите хора се намират там, значи там е и моето място. Днес казах това на Пол и на него това маршируване му харесвало не повече, отколкото на мен, но той не се надявал, че в ареста ще му хареса повече.

— Стой тогава по-далеч от ареста и се учи от тях. Знаеш ли какво правят те? Показват ни как да станем като Джероум Блакридж, да бием хората. Учат ни как да станем като тях и от това, което виждам, май повечето от момчетата възприемат добре.

И така, казах му, че имам намерение да отида в ареста.

— Как ще го направиш?

— Ще цапардосам Боб Дейли с пръта — ако все още не е докладвал, че отказвам да се уча на гадни хватки, за това непременно ще докладва.

И именно така ще направя.

17 ЮНИ

Хай Пайнс вече си има лозунг: „Условията — наши.“ Повтарят го всички момчета. Беше провъзгласен тази сутрин по високоговорителите. Франк каза, че революцията ще продължи дотогава, докато се уверим, че за мнозинството от лагерниците няма опасност при предаването..., докато стане възможно да се предадем при „Условията — наши.“ Също така Франк съобщи, че Дон Егрис е разгласил за революцията. Каза, че Дон се измъкнал преди няколко дни, отишъл до Уелбърг и ни издал, а в Уелбърг го посъветвали да се върне в Хай Пайнс, за да не се разбере в лагера, че се готвят да ни нападнат.

— Благодарение на този предател — съобщи Франк — властите в Уелбърг сега са напълно убедени, че това не е невинна революция, че няма нито едно невинно момче или момиче в Хай Пайнс и Лоу Пайнс, с изключение, разбира се, на Дон Егрис и един-двама приятели на предателя. — Франк каза, че би могъл да прояви разбиране към някого, ако той просто има зъб на няколко момчета, с които не мели брашно, но сега призовавал всички да си помислят дали е било редно от страна на Дон да създава такива неприятности за всички ни. Каза още: — Ще има две минути мълчание за Джон Мейсън точно в дванайсет. — А после добави: — „Условията — наши“ — и накрая прехвърли бележките си, по високоговорителя се чуваше шумът от прелистването и каза: — Дочуване.

Излязох от столовата и отидох в бараката да пъхна под ризата си някои книги. Преди още да съм свършил, Франк заговори отново. Този път гласът му се носеше от високоговорителя в боровата гора до девета барака.

— Днес времето за строева подготовка се увеличава двойно. Помнете, полагайте старание не само заради вас самите, но и заради всички ваши приятели в Хай Пайнс. Отсега нататък за особено старание ще се раздават парични награди. Първият член на доброволните сили на реда, който спечели медал „Отличен войник“,

ще получи също и пет долара; вторият ще получи три долара, а третият два долара. Подпомагайте другарите си да са готови за всяко действие, което може да ни принуди да се предадем при техни условия. Да сплотим Хай Пайнс под лозунга „Условията — наши“, не забравяйте, че тези наши условия ще ви защитят, чрез тях вие ще се върнете вкъщи скоро и в безопасност. А сега специално съобщение: предателят Дон Егрис призна, че има двама съучастници в опитите си да предаде революцията и всички нас. Имената на двамата ще бъдат съобщени веднага щом ги затворим в ареста. Не предавайте революцията! Дочуване.

Слушах какво говори Франк и се разтреперих. Бях смаян и седнах да помисля. Някой казва нещо, ти слушаш. Няма значение дали този, който говори, вярва в това или не, ти просто слушаш. Всички вземат думите му насериозно, ти също вземаш думите му насериозно. Докато слушах това съобщение, аз действително се зачудих как така Дон Егрис е имал съучастници и се питах кои може да са те, и ми трябваха две минути, за да проумея, че всичко, което Франк каза, е лъжа, и че изобщо всичко, което Франк казва, вероятно е лъжа, защото няма на тоя свят човек, способен да разгадае защо му е на Франк да сипе толкова много лъжи.

Накрая закрепих този дневник, книгата от Херодот и другата — за политическите философи — под колана си, единствено дневникът беше голям и ми пречеше, та зарад него ходех малко накриво, мушнах фенерчето в джоба си и отидох да марширувам.

Бяхме марширували с пиките си около пет минути, когато излязох от строя, отидох до Боб Дейли и го ударих по рамото с пръта. Той се обърна, изгледа ме странно десетина-петнадесет секунди, а тогава го ударих още веднъж, този път по-силно.

Той се сви от удара, изби пръта ми и каза:

— Боже господи, какво ти става? — После се обърна възмутено на другата страна.

Взех отново пръчката и го праснах здравата по гърба, а той толкова се изненада, че падна. Изправи се разярен, сграбчи пръта и за малко да ми даде да разбера, но изведнъж го захвърли далеч и ми кресна в лицето:

— Контрареволуционер! — А след това ми каза, че ще ме заведе направо при генерал Райли. Остави едно друго момче да командува

взвода, докато го няма, и така тръгнах с лейтенант Дейли да докладва за моето поведение.

Франк много се изненада, като чу, че съм ударил Боб Дейли с пръчката и се разсмя, а после каза:

— Не те смятах за побойник, Уин.

— Не ми харесва взводният ми командир — отговорих аз.

Боб Дейли сведе глава и показа:

— Той ме удари по главата, ей тук отзад, вижте, вижте! Вече ми излезе цицина. — Но никой не успя да види цицина, пък и не мисля, че съм го ударил по главата, но както и да е, Франк се изсмя и бутна Дейли да си отмести главата. После изпрати да извикат Джероум Блакридж и се запитах дали няма да ме набият, вместо да ме затворят в ареста. Франк освободи Боб Дейли, сега взех да се питам дали няма да ме набият направо тук, в канцеларията на Франк, а докато се тревожех, доприпка Джордж Меридел и като чу, че имам неприятности, се разсмя.

— Значи отиваш в ареста — смееше се той, едва ли не приятелски настроен, като че ли съм уредил всичко това, за да му направя услуга, почти ми стана приятно, че съм успял да развеселя всички. Най-после дойде Блакридж и Франк, все още захилен, му нареди:

— Отведи го в ареста. Там ще прекараш нощта, Уин. Може би до утре ще се укротиш.

И така, наказват ме само с един ден в ареста за това, че ударих Боб Дейли. Май трябваше да ударя с пиката си самия генерал Райли. И още нещо, преди Блакридж да ме отведе, Франк го предупреди:

— Не се престаравай, Джери! Разбра ли?

По тези думи се досещам, че дори ще се държат добре с мен. Наистина е трудно да разбереш Франк. Мислех, че ме мрази, когато се държа така към мен в столовата и ме изправи публично пред военен съд, пък ето сега се смееше, предупреждаваше да се държат добре с мен и ми определи много леко наказание.

Както изглежда, никой не забеляза колко добре се е развил гръдният ми кош, но и аз, разбира се, все гледах да стоя със скръстени ръце, след като ударих Боб Дейли. И така, моя милост, големият ми дневник, малките ми книги и дори фенерчето ми се озовахме в ареста.

Дон Егрис и Стенли Рънк играеха на карти, когато ме вкараха при тях. Стана им любопитно, като ме видяха, а Дон се разсмя и ми каза:

— Разбрах, че са те разжалвали публично, малкия. Кого си убил?

Не отговорих, извадих книгите си, сложих ги на единия от наровете и се обърнах към Дон — седеше си там засмян, аз го погледах една-две секунди и изведнъж, изобщо не мога да го обясня, всичко наоколо ми стана безразлично, просто спрях да мисля, всичките ми нещастия се събраха в стомаха ми и се изляха в гърлото ми, това беше по-лошо и от припадък, защото не можах да се удържа и се разплаках. Седях до книгите си, гледах Дон и плачех. Късах се от плач. Не можех да откъсна очи от него, но забелязах, че някой поглежда през прозореца и ми се хили, но през сълзите си не успях да видя кой е. Дон Егрис се приближи, седна до мен и явно не знаеше какво да прави, нещо повече, дори Стенли Рънк се почувствува неудобно, но вече не зависеше от мен, не можех да се възпра и продължавах да плача. Дон Егрис прехвърли ръка през рамото ми, а от това ми стана още по-мъчно и заплаках по-силно, Дон ме прегърна, потупваше ме по гърба и се опитваше да ме успокои, макар че от нищо не можех да се спра, чувствувах се ужасно и мина доста време, преди дори да успея да продумам:

— Защо го направи? Защо го направи?

Дон продължи да ме успокоява с разни глупости, като че ли е майка или нещо такова, и не зная защо, но изведнъж заобичах Дон, а в същото време изпитвах нещо като омраза заради онова, което беше извършил; бях толкова объркан, че май единственото, което можех да направя, беше да плача. Не исках да гледам, казах му със затворени очи:

— Франк говори ужасни неща за теб.

— Какво очакваш от него? — отвърна ми той и отново ме потупа по гърба, сякаш трябваше да ми съчувствува, задето Франк е злословил за него. — Знам, разбира се. Чувам идиотските съобщения по радиоуредбата.

— Аз не им вярвам!

Наистина исках да го уверя в това, а той ме потупа по коляното и ми каза:

— Знам. Знам, че не им вярваш.

— Какво стана, защо го направи, Дон? — попитах го аз, но все още не можех да го погледна и сврях лице в гърдите му, за да не се налага да отворям очи, а той продължаваше да ме прегръща и само ми каза:

— Сега няма значение, Уин. Наистина сега няма значение. Кажете, защо те затвориха тук?

Но още известно време не можех да проговоря, подсмърчах ли, подсмърчах и най-сетне изтрих очи и усетих, че ще мога да говоря по-добре, разказах му как реших да ударя Боб Дейли и как Боб Дейли не можеше да проумее какво значи всичко това, докато не го ударих толкова силно, че да падне. Дон много се смя на това. После едва не заплаках отново, не че имаше някаква причина, а просто като че ли не се бях наплакал, но се удържах и му разказах за военния съд. Дон явно не знаеше какво да каже. После пак го попитах какво е станало, а той ми отговори, че било вярно, пистолетът наистина попаднал у него и той застрелял Джон Мейсън, но това станало, като се борили. Преди това напълно безпричинно извели Стенли от ареста, никой, включително и Стенли, не можел да каже защо (извели го просто на разходка), а после извели за малко и Мейсън, Дон не знае къде са го водили, но го върнали обратно много скоро. Не след дълго Мейсън предизвикал Дон да се бият..., макар и да знаел, че Дон може да го набие. Наричал Дон с обидни имена, казал, че всъщност Дон нападнал едно момиче в гората и искал да разбере защо Дон прехвърля вината върху него. Най-накрая Дон му казал да си затваря устата, ако не иска да пострада. Но ножът на Стенли бил у Мейсън и било очевидно, че той предизвиква Дон, за да го накара да се хвърли към него, това станало ясно, защото Дон едва не се пронизал на ножа, борбата била много сурова, но най-после Дон успял да избие ножа от ръката на Мейсън и се канел да му удари още някой шамар, когато през прозореца се чул глас: „Ей, Егрис!“ И Дон погледнал нататък и видял как през прозореца хвърлят пистолет, който паднал на един от наровете, а Джон Мейсън изведнъж се изтръгнал изпод Дон, хвърлил се към нара и докопал пистолета, а Дон скочил върху Мейсън и този път двамата се борили още по-яростно, Дон едва тогава разбрал, че трябва да спасява живота си, и всичко навярно е било измислено като някаква игра или защото го мразят, или поради каквато и да е причина, но му станало ясно, че се бие, за да спаси живота си. Продължили да

се бият, докато изведнъж Дон се видял с пистолет, опрян в Джон Мейсън, натиснал спусъка и го застрелял.

После известно време Дон бил като луд, отишъл до прозореца, насочвал пистолета ту в една, ту в друга посока, крещял и натискал спусъка. Но в пистолета имало само един патрон, цяла тълпа момчета нахълтали в ареста и извадили Джон Мейсън. Дон не разбрал дали Мейсън е мъртъв или не, дълго време му било много лошо и само крещял и се блъскал в стената; Дон ми призна, че и той се разплакал, после дълго време мълча, седяхме и не правехме нищо. Стенли Рънк започна да си реди пасианс.

После аз казах, че цялата история звучи безсмислено, направо налудничаво и тогава Стенли Рънк запрати картите през леглото, просна се с ръце под главата и заговори:

— Вие изобщо не можете да проумеете Райли. Виж, за мен той е напълно прозрачен. Ако искаш да разбереш какъв е смисълът на всичко това, Егрис, трябва да питаш мен. Аз имам ум в главата си. Стенли Рънк има ум в главата си, хора, само че никой не се възползва от него. Хей, Мечо Пух, мен трябваше да направят председател на Комитета за пропаганда. — Май не ми беше до смях, нито успях да кажа нещо, а Стенли продължи: — Всичко е много просто. На Райли му е било все едно кой от вас ще бъде убит. Това е. Ще ви кажа и нещо друго. Това ще се случи пак. — Последното изречение не го разбрахме, но Стенли допълни: — Няма друг начин, защото той иска да остане само един от нас, така че само един да е виновен за всичко. — И ни се ухили подигравателно, сякаш ни смяташе за много глупави, но продължи: — Един от нас да е виновен за момичето, той да е предател, той да е убиец, той да е започнал цялата история и моравите му очички са се спрели върху мен. Вие не се тревожете, той ще ми падне в ръцете. Ще ми падне и още как. Ще ми падне. — Той затвори очи, май в мислите си вече бе докопал Франк.

В заключение аз отбелязах:

— Според мен Блакридж е подхвърлил пистолета и е дал ножа на Мейсън. Не допускам, че Франк би могъл да бъде толкова лош.

Но на никого не му се говореше за това. След малко попитах Дон:

— Какво ще ти направят?

— Кой? Райли ли?

— Не. Имам предвид после.

Дон сви рамене.

— И аз се чудя.

Седнах до него, стараех се да не заплача, бях като вцепенен, но накрая попитах:

— За какво в края на краищата е тази загубена революция?

— Единственото, което ти е нужно да знаеш — отговори Стенли, без да отваря очи, — е, че Райли иска истинска революция. И каквото иска, ще го получи. Но що се отнася до мен, аз ще се измъкна оттук по-рано, отколкото си въобразява Райли. Той има тъмни планове за нас, Егрис, но аз ще се измъкна оттук. Ще се измъкна, да го знаеш. Ако аз се бях докопал до ножа, нямаше да си губя времето да се бия с теб, Егрис. Ако ми беше попаднал пистолетът, нямаше да си губя времето да стрелям по Джон Мейсън. Щях да отида право при генерала. Негодника има мозък в главата си, Мечо Пух. Не напускай залата. Програмата не е свършила. — След това той затвори не само очите, но и устата си, пък аз не можах да измисля какво да кажа.

После попитах Дон за съучастниците му, а той направи физиономия и каза: — Будалкаш ли се?

Отговорих му, че всъщност не съм повярвал, невъзможно беше да е казал на някого за революцията; знаех, че ако беше напуснал лагера, никога нямаше да се върне, показах му някои места от дневника си — там, където пише, че не съм вярвал на Франк и му се извиних, задето съм го попитал.

— Виж ти — каза той, като гледаше дневника, — голяма тетрадка си взел, сигурно голямо писане се иска, за да водиш такова нещо.

— Подари ми го чичо Джайлс за рождения ми ден, точно преди да дойда на лагер.

Дон се поусмихна и каза:

— Честит рожден ден! — А очите му не се откъсваха от тетрадката.

По-късно тази вечер, след като ядохме (носят чинии от столовата), се получи много интересен разговор. Аз казах:

— Лошо е, ако тази революция ще трябва да продължи, най-малкото можехме да се борим за нещо добро и тя да бъде добра революция, а не лоша революция.

Лежахме в тъмното и говорехме много тихо, пък през това време Стенли Рънк хъркаше. Стенли хърка особено, на пристъпи, на пристъпи — като цъкането на часовник, който се е побъркал и тиктака не съвсем равномерно, но много силно и все пак свикваш с това и скоро изобщо не го чуваш. Той и сега хърка, докато пиша.

Дон поразмисли:

— Как би могла тази глупава революция да помогне на някого?

— Само искам да кажа, че може би ще се държат с нас по-добре след революцията, ако се опитаме да вмъкнем някои добри неща, някакви идеали в нея.

— Добре де, ти за какво би се борил?

— Ами можехме да се борим за свобода на вероизповеданието.

Дон се засмя така внезапно, че едва не събуди Стенли, но Стенли се обърна на другата страна и захърка отново.

— Виж какво — размислих аз и си дадох сметка, че според Дон може би подхождам егоистично към въпроса за идеалите, — също така съществуват расови предразсъдъци. Ти какво мислиш за това? Например в някои от щатите е невъзможно дори да попаднем в един и същ летен лагер.

— И дори в един и същи арест засмя се Дон.

— Разбираш какво искам да кажа.

— Аха. — Стори ми се, че е малко раздразнен, но продължи: — Ние не сме в тези щати, малкия. Това тук е една малка загубена революция, а революциите не са нищо добро, лоши са, и не е възможно да превърнеш нещо лошо в нещо добро, както на теб ти се иска. Пък ти искаш да направиш питка от кал и да я наречеш истински сладкиш, защото си я покрил с бита сметана.

Тогава аз извадих книгата за политическите философи и фенерчето си и намерих оня пасаж, който вече бях минавал, и го прочетох на глас за Дон: „Коя страна може да запази своите свободи, ако нейните управници не се предупреждават от време на време, че народът пази духа на съпротивата? — После продължава: — Нека народът стане на оръжие.“ Обясних му, че това са думи на самия Томас Джеферсън, когато някъде, май в Масачузетс, избухнало въстание против правителството и тогава Джеферсън написал: „Боже, дано никога не се случи в страната ни да минат двадесет години без такова въстание.“

Дон помисли малко, но само се ядоса:

— Добре, може пък Райли да е втори Джеферсън, щом и двамата обичат толкова много революцията.

— Но революцията на Франк няма идеали.

След като разговаряхме по въпроса известно време, Дон заяви, че след като всъщност никой не може да спре революцията, то той признавал, че ще е по-добре човек да се бори за нещо добро, отколкото за нищо. После ме попита:

— С кого ще се борим? С Рънк ли?

— Не знам, но просто има неща, с които човек трябва да се бори, и ще разкажа на чичо Джайлс за тях ако не ме пратят в поправителното училище, може би той ще ми обясни как да се боря, а след това ще ти кажа какво ми е обяснил, ако теб не те пратят в поправително училище. Но няма ли да е хубаво, ако можем да накараме всички от революцията да се борят против тези неща?

Дон помълча малко и после каза:

— Я заспивай, Уин. Ти си откачил.

Така че продължих да си мисля за тези работи сам и доста по-късно, когато всичко утихна и се чуваха само няколко щурци надолу по реката и една жаба, Дон каза:

— Хей, малкия. Не исках да кажа, че си откачил, Уин. Няма такова нещо.

Не знаех какво да отговоря, а той ме попита:

— Чуваш ли ме?

Аз казах:

— Благодаря. — Бях изненадан, че ми се извинява, защото изобщо не си бях помислил, че той е искал да ме обиди, но той май се разтревожи да не го взема насериозно.

18 ЮНИ

Тази сутрин и Дон, и аз се събудихме рано и пак разговаряхме.

— Аз пък — каза Дон, — аз просто не искам да се боря, нито за, нито против нещо. Не искам да се създават неприятности. Негрите и без това си имат достатъчно неприятности, но трябва да си негър, за да го разбереш. Пък и твърде много негри са глупави.

Възмутих се:

— Ужасно е да се говори така.

— По дяволите, истина е! Баща ми е глупав, а също и майка ми. И те няма да те разберат, както и аз не те разбирам. По дяволите, та едва преди двеста години са ни отвлекли от Африка. Аз, разбира се, съм доволен от тая работа. Не се виждам как щях да стрелям с отровни стрели срещу великите бели ловци или да се обличам в леопардови кожи, или пък цял ден да пия бананов сок, да не говорим за козето мляко и разните помии. Но така, както аз си го представям, може би точно затова майка ми и баща ми са по-глупави от майка ти и баща ти.

— Моят баща също е глупав. Той е инкасатор.

— Какво толкова глупаво има в това да събираш пари?

— Аз също съм глупав, защото събирах пари за революцията. Не казвай, че това не беше от глупост.

— Метнал си се на стария, а? — засмя се той. — Слушай, малкия, ти си умен.

— И много отдавна, а също и днес, както навярно е било винаги, в Африка е имало много велики хора, много умни хора. Ти вестници не четеш ли?

— Дрън-дрън. Дори и в Библията пише, че негрите са били роби още от началото. За какви умни хора ми говориш?

— Това не е вярно, защото някои негри може да са били роби, но господарите им са били също негри, нали? А те са построили онези големи храмове и са измислили календар, който е по-добър от гръцкия, и са построили градове и дворци, и са преместили цялата река Нил, и са построили пирамидите и сфинксовете, и са имали писменост, и са

имали велики царе — като Сезострис, а също и философи, и са били най-великата цивилизация в целия свят. А по-нататък от Египет се намира Етиопия, която била толкова силна, че дори Камбис не е могъл да я победи, как така ще говориш, че негрите нямали история?

— Ей ти, да не би да искаш да кажеш, че египтяните са били цветнокожи?

— Дори това ли не знаеш? Така пише Херодот — пресегнах се и му подадох книгата от Херодот, — а той е ходил там, нали?

Дон погледна книгата и рече:

— Да не би фараоните да са били черни като мен? — Той се разсмя, сякаш смяташе, че книгата е само забавна, и попита:

— Добре де, какво е станало с тях? Сега египтяните не са негри.

— Мисля, че се е случило следното: по-късно са дошли персите и са завладели цялата страна, настанили се и според мен са я превърнали в нещо като колония. Докато дойде време да не е вече колония, не са останали много чисти египтяни. По-голямата част били от новите заселници. Значи днешните египтяни би трябвало да са потомци на тези колонизатори.

Замислихме се и двамата над този въпрос, а после Дон започна да прелиства книгата ми и ме попита:

— Тия работи тук ли са написани?

— В тази книга има най-различни истории за какви ли не страни, царе, битки и събития, а Херодот е ходил в Египет и по други страни, проучил е тези неща и ги е написал. Много е интересно.

Той се загледа в една страница и си повтори:

— Херодот. Ама че име. Ще взема да я потърся от библиотеката на затвора.

— Можеш да задържиш книгата, Дон.

Той я погледна и събра устни:

— Не, книгата си е твоя. Аз ще си намеря друга.

— Давам ти я като подарък, вземи я.

Накрая Дон каза „Окей“ и я остави до себе си.

После Стенли Рънк започна да хърка по-силно и изведнъж се събуди, разтърси глава, разтърка очи, седна в леглото и попита:

— Какво правиш, Егрис? Четеш ли?

— Може пък да е гот, Рънк. — Дон взе книгата. — Защо не опиташ и ти?

Смешно беше, Стенли се засмя, а после се изправи на леглото си и започна да удря с юмруци по решетките на прозореца, зарита по стената с крака и закрепя:

— Закуска! Закуска! Закуска!

Чух как отвън няколко момчета се присмиват на Стенли.

След като ме пуснаха от ареста, отидох направо в бараката, за да скрия дневника и книгата за политическите философи (която също скрия, откак решиха, че е подривна), прибрах и фенерчето си и едва тогава отидох в столовата. Но преди да намеря Хам или Пол, Дик Ричардсън откри мен и каза, че Франк бил заповядал, щом изляза от ареста, да отида направо в административната сграда — защо не съм отишъл. Отговорих му:

— Никой не ми е казал.

— Ето, сега ти казвам. Тръгвай!

Отидох до административната сграда, Франк беше там със Сюзан Лангер и ми казаха да седна. Франк се усмихна и ме попита:

— Как ти се хареса в ареста? — Отвърнах, че е било много добре. — Искаш ли да се върнеш там? — подхвърли ми той, все още усмихнат. Казах му, че хич няма да ми е неприятно. Тогава той ме попита: — Първо на първо, ти защо удари Боб Дейли? — Признах, че просто не ми е особено симпатичен и предупредих, че може пак да го ударя. Франк ме нарече същинска луда глава, но добави: — Всичко е наред. Харесва ми, че не падаш духом. Според мен повече ти допаднаше да си майор и председател на комитета за пропаганда. Това ли ти е болката? — Отвърнах му, че дават еднакво по количество ядене и също толкова отвратително, колкото и на един обикновен член на доброволните сили на реда, само че там има по-малко работа и дори в ареста ми е било по-добре, защото съм разполагал с повече време за подривни разсъждения и не е трябвало да марширувам. Франк отново се засмя: — Слушай, дребосък — каза той и веднага стана сериозен, — трябва да ти е ясно, че лошо ни се пише и без да се забъркваме в неща, които дори само намирисват на истинска подривна дейност. Господи, Уин, на всички тук неприятностите ще се увеличат, а на нас, които сме начело, ще ни дадат доживотни присъди, ще кажат, че се опитваме да промием мозъците на всички деца тук. Не мога да допусна такова нещо. Ако се наложи да отида в затвора след цялата тази история,

добре, но не искам да отида в затвора като предател, няма да го допусна.

— Аз не съм предател — прекъснах го аз.

— Знам. — Франк вдигна ръце, като че ли се канеше да ме благослови. — Знам, че не си. — Той говореше за революцията, а аз говорех за страната. — Просто съм особено чувствителен на тази тема, Уин. И с право, защото моята задача е да не допусна проблемите да излязат извън контрол. Застани с лице към проблемите, Уин. До главите ни дойде да се занимаваме с убиец, а и убитият беше обвинен в почти толкова тежко престъпление, на всичкото отгоре половината от момчетата тук може и да се окажат обвинени в същото, наложи се да цензурираме писмата, струпаха ни се твърде много неприятности, за да прибавяме към тях и нещо комунистическо.

— А Дон Егрис не е убиец — заявих аз на Франк.

Франк се вбеси. Вбеси се дотам, че заби длани една в друга и отряза:

— Убил е човек! Всеки ще ти каже, че това е убийство.

— Защото някой му е подхвърлил пистолет, а той е трябвало да се защитава, така са се развили нещата.

— Добре! — За миг Франк се свъси към мен, а после погледна Сюзан Лангер.

Обърнах се към нея и ми се стори, че се кани да каже нещо, но тя само сведе очи към земята. Личеше си, че никак не е доволна и останах с чувството, че Франк я държи в ръцете си по някакъв, начин и че тя навярно щеше да говори също като мен и щеше да се опита да сложи край на революцията, ако не бяха Франк и още двама-трима като Блакридж и Ричардсън, или пък Ривас, понеже самият Блакридж се оказа в немилост.

— Добре. — Франк вдигна ръка и изтри свъсения израз от физиономията си, после започна отново да примигва, както преди няколко дни. — Мислиш, че не знам ли? Мислиш, че не съм се досетил ли? Точно за това говорехме със Сюзан. Да, знаем кой го е направил и що се отнася до нас, той е не по-малко виновен.

— Кой?

— Блакридж, кой друг — каза Франк. — Единствено той освен теб и мен знаеше къде се намира револверът, а в това време теб те съдеше военният съд, не съм бил и аз, защото присъствах там.

— Аз също предполагам, че е Блакридж.

— Няма съмнение. Е, не се безпокой. Ние сме се заели с него, ето сега, в същата тази минута. Какво мислиш за това?

Бях смаян.

— Ще арестуваш Блакридж?

— Точно с това сме се заели. Той се опита да забърка възможно най-голямата каша. Защо? Може би е искал да види един хубав бой, ей така, заради емоциите. Кой знае? Мен това не ме интересува, но знам много добре, че такива каши са контрареволуционни.

— Ти беше прав първия път — каза мрачно Сюзан Лангер, макар и да не можех да разбера дали е ядосана или само раздражена. — Това беше убийство.

— Добре — каза Франк. — Уин, работата е в това, че разследвах едно-друго, след като те осъдихме, и разбрах, че Джордж Меридел е накарал онова момиче да каже, че ти си поискал отличителният знак за майор да е червена звезда. Сега тя призна, че не е истина, но какво можех да направя тогава? Тя ми го каза и аз побеснях. Но можех да не ѝ повярвам.

— Да, но тя излъга. А ти можеше да разследваш, преди да ме изправите пред военния съд, не след това.

— Бях побеснял — Франк поклати глава, сякаш отвратен от себе си. — Моята задача е да се тревожа за всичко, така че е лесно да ме обезпокоят и да взема прибързани мерки. Виж какво, затворил съм момичето в стаята за провинилите се в Лоу Пайнс за предателство спрямо офицер на революцията. И да ти кажа всичко докрай — ще се наложи да арестуваме и Меридел по същото обвинение. В края на краищата той е съчинил лъжата. Но ние няма да се примиряваме с лъжите, особено щом нанасят вреда на момчета като теб, които истински допринесоха за успеха на революцията. Уин, извиках те тук, за да ти кажа, че ще възстановим справедливостта спрямо теб. — Той замълча и добави: — Майор Уин.

Обмислих всичко това. Но много трудно можеше да се прецени. Доколкото разбирах, той искаше да каже, че отново ще бъде член на ВРК и председател на комитета за пропаганда, а също и майор и нещо повече — Джероум Блакридж и Джордж Меридел ще бъдат арестувани. Първото, което ми мина през ума, беше, че Дон Егрис няма да се радва на много добра компания, но си помислих също и за

това, което говорихме с Дон, как ако успее да вложи в революцията някакви идеали, тя може и да осъществи нещо хубаво.

Накрая попитах:

— Ами Дон Егрис?

— Какво Дон Егрис? — намръщи се Франк.

— Щом Блакридж е виновен, необходимо ли е все още да наказвате Дон Егрис?

— Какво очакваш от мен? Той е убил човек. Ако го пусна, ще се опита да избяга отново. Не мога да направя нищо, освен да го задържа до края на революцията, а след това да предам и него, и Блакридж на полицията.

Не можех да го разбера:

— Но ти нямаше намерение да предадеш Мейсън на полицията.

— Убийството е друго. Боже господи, не го ли разбираш? Трябва да отговаряме защо липсва едно момче. Мейсън е мъртъв. Трябва да отговаряме за това, По-различно е.

Не знаех какво да мисля и му казах, че съм разсъждавал за революцията и че ако тя трябва да продължи, може би ще е по-добре да вложим в нея някакви идеали, така че момчетата да се борят за нещо, казах му също, че в Америка все още има неща, за които да се борим, така че наистина можем да осъществим нещо хубаво, вместо да се занимаваме с много работи, които завършват зле. Франк отговори, че му се ще да помисли върху това, звучало му добре, затова аз да напиша какво имам предвид и той щял да го обмисли. После ми каза:

— Можеш да разлепиш и онези съобщения, ако искаш, за това, че лагерниците трябва да казват клетвата за вярност само ако вярват в Бога.

— Нали това противоречеше на установения ред?

— По дяволите, Уин. Това беше, защото тогава ти действуваше на своя глава. Сега ти казвам, че може. Заповед от горе. Виж какво, Уин — той подхвърли молива на бюрото си, — ти си ми симпатичен. Умен си, а в нашата революция не можем да се похвалим с много умни хора. Нали така, Сузи? Имаме недостиг на ум. Мисля, че революцията има нужда от теб. А Меридел е глупак. Единственото, което може да измисля, са наредби. Искаше да въведе закон всички в двата лагера да научат наизуст Гетисбъргското обръщение^[1]. Искаше да конфискуваме Библията ти и всяка вечер да правим вечерни служби. Всяка вечер!

Като че ли малко неща имам на главата си. Това е единственото, което прави този човек: съставя наредби и ми ги носи. Когато ти беше председател на комитета за пропаганда, беше друго. Ти вършеше работата си внимателно и докрай. Меридел изпълнява заповедите ми, но ако аз не обмисля всяка подробност, твърде много неща не могат да станат. Слушай, Уин. Аз ти вярвам. Имаме нужда от теб. Съжалявам, че те окаляхме, но ще възстановим справедливостта. Обещавам. Райли ти обещава. Какво ще кажеш? Имам едно нещо наум. Пазех го като изненада за тържествената церемония, но ще ти го кажа. Издигам те в чин полковник и те назначавам адютант, Уин, повече от това не мога да ти предложа. Издигаш се толкова близко до генерал, че всъщност изтиквам настрана себе си, малки хитрецо, но чувствавам вина за това, което се случи с теб. Окей?

До този момент не си бях дал сметка, че Франк наистина иска да се върна. Мислех си, че се опитва да компенсира чувството си за вина, но сега започнах да се питам дали не съм по-умен, отколкото си мисля, а може би Франк наистина има нужда от мен, въпреки че не мога да разбера защо.

Прецених всичко това и попитах:

— Мога ли да събера стария си комитет за пропаганда?

— Разбира се. Индиан и Пъмпърнил бяха прави да те защитават. Те също ще бъдат реабилитирани. И двамата ще са капитани.

Е, това всъщност беше повишение за Хам, така че накрая се съгласих, като мислех, че щом аз, Хам и Пол сме във ВРК, може би наистина ще успеем да вложим идеали в революцията. Също така може би ще мога поне да облекча положението на Дон.

Сюзан Лангер трябваше да се връща в Лоу Пайнс и си тръгна в също такова мрачно настроение, в каквото беше през цялото време тук. Мисля, че тя никак не е доволна, но не знае какво да прави и може би се страхува да не арестуват и нея. Може би тя се подчинява на Франк по причини, подобни на моите, за да използва високия си чин, така че да облекчава колкото е възможно положението в лагера на момичетата.

След като тя си тръгна, Франк се облегна назад стола си и ме загледа втренчено. Помислих си, че нищо чудно да промени решението си за всичко, което ми съобщи, толкова начумерено беше лицето му, но после той се усмихна и каза:

— По дяволите, Уин, ти си най-дребният полковник, когото съм виждал. Полковник Уейн. Значи искаш да вложим някакви идеали в революцията, така ли?

Казах му, че ще бъде полезно за повдигане на духа, ако успеем да осъществим нещо хубаво, каквото и да е, тогава може би след революцията хората ще изпитват към нас поне мъничко симпатия.

— Какви идеали?

Започнах да му говоря за негрите и за това, че те, както и някои други раси, имат големи трудности, после му говорих за свободата на вероизповеданието и за това, че имат късмет само хората, силни или богати по рождение, и в днешно време само те могат да участвуват в конкуренцията без никакви пречки.

Франк присви очи и се замисли:

— Сигурен ли си, че това не е комунистически начин на мислене?

Казах, че не знам какъв начин на мислене е, но съм чел предимно Томас Джеферсън, Торо и Джон Стюарт Мил.

— Значи ти мислиш, че в цялата страна трябва да стане друга революция, така ли?

Този въпрос ме свари неподготвен, нямах намерение да кажа такова нещо. Помислих и казах:

— Имах предвид, че трябва да насочим революцията към борба за някои добри неща.

Франк кимна:

— Да, но ако революцията ще продължава и ако ще се разраства, а няма да се съкращава, ако хората започнат да я харесват, вместо да я мразят, значи според теб тези неща са наистина важни, прав ли съм?

Почувствувах се неудобно, че той ми задава такъв въпрос. Та в края на краищата нали ми казаха, че Франк е пълен отличник, а аз може и да съм добър ученик, но той е по-голям, от къде на къде ще пита мен кое е важно. Отговорих му:

— Това са неща, за които аз самият смятам да се боря.

— Добре — каза Франк и ме освободи малко неочаквано.

И така, тази революция става все по-заплетена и по-заплетена, няма шега. Франк е най-мрачният човек на света. Но ето ме и мен, полковник Уейн, председател на комитета за пропаганда, адютант на главнокомандувачия и като такъв предложих на Франк да не

променяме закона за клетвата за вярност, защото ритуалът за вдигане на знамето е нещо поучително и полезно за реда, а да изясним, че присъствието на церемонията не е задължително и после да махнем думите „под божията закрила“, така че революционното правителство да няма нищо общо с религията, защото тя не подлежи на разпореждания от управниците, както е казал Томас Джеферсън. Франк одобри идеята ми, но каза, че трябва много внимателно да обясня защо пропускаме тези думи от клетвата за вярност. Попита ме още дали съм се заел вече с пощата и добави: „Меридел чете много бавно.“ Казах му, че се е натрупал голям куп писма, които трябва да прегледам, а Франк ми нареди непременно да присъствувам на обедното събрание в столовата и на съвещанието на ВРК в три часа. Бях отишъл при него, за да му поискам бележка, с която да освободя Хам и Пол от взводовете им и Франк ми я написа.

След като ги намерих, отидохме до ареста, за да проверим дали наистина Блэкридж и Меридел са вътре, а Пол каза:

— Не мога да си обясня как така нещата са веднъж така, после точно обратното.

— Не можеш да спреш роден лидер. Опитваш се да го смъкнеш надолу, а той изскача още по-високо — отговори му Хам.

Що за дивотии! И така, отидохме до ареста, където забелязах Дик Ричардсън с отличителния знак за майор, той ми козирува, загубихме минута-две да се чудим кой на кого още да козирува и накрая престанахме. После погледнах през прозореца и видях вътре добре познатия ми Джордж Меридел с подута от рев физиономия, добре познатия ми Джероум Блэкридж, бълващ ругатни и клатец заплашително глава към добре познатия ми ухилен Негодник, но Дон беше изчезнал.

— Къде е Дон Егрис? — попитах уплашен.

— Генерал Райли и майор Ривас го откараха в Лоу Пайнс — отговори Ричардсън.

— Защо?

— За да даде показания по онова дело там, за какво друго?

Попитах кога ще го върнат, изобщо не разбрах за какво дело говори Ричардсън.

— О, не ме питай, полковник — сви рамене Ричардсън и ми се захили глупаво. — Аз съм само майор.

Не ни оставаше нищо друго — Пол, Хам и аз си тръгнахме, а Джероум Блакридж дойде до прозореца и ни сподори с ругатни.

Естествено бях вбесен и уплашен, задето бяха закарали Дон в Лоу Пайнс. Там откараха и мистър Уорън, и ръководителите, и готвачите и оттогава никой от нас не ги е виждал. Мина ми през ума, че може би Франк иска да държи Дон по-далеч от мен, тъй като съм приятел на Дон и мога да се възползувам от високия си чин, за да му помогна. Това също ме вбеси, нали съм полковник и както Франк каза, негов личен адютант, а да не ми кажат, когато местят мой приятел затворник.

Франк се върна едва по обяд, когато се проведе церемонията, за да ме произведат полковник, а Хам и Пол — капитани; връчиха ми и медал „Герой на революцията“, направен от син плат с избродирана жълта звезда в жълт кръг. Дик Ричардсън също официално беше повишен в чин майор и Франк накара всички да викат три пъти ура за нас, а после три пъти ура за „жълтото и бялото“. Беше ми малко неловко, но и доста смешно, а момчетата се забавляваха от цялата тази уж военна история. И така, вече не съм в немилост и сега лоши неща се говорят за Джордж Меридел и за Джероум Блакридж.

Честно казано, не се почувствувах по-добре от всичко това, така че по-късно попитах Франк защо е трябвало Дон да ходи в Лоу Пайнс, а Франк ми отговори!

— Процесът още не е приключил и Дон също е привлечен, тъй като застреля Джон Мейсън.

— Какъв процес? — попитах аз.

— По делото Мейсън, разбира се.

— Но той е мъртъв.

— Кажи го на Телма Хоган — ухили се Франк и се изкиска, но от това изглеждаше само по-жалък. — Мисля, че тя ще поиска от нас да екзекутираме и духа му.

Това ми каза Франк и, изглежда, Дон трябва да остане в Лоу Пайнс до свършването на процеса по делото на Джон Мейсън. Нищо не разбирам от тази работа, звучи ми, като че ли съм попаднал в лудница. Не казах нищо на Франк, защото бях объркан и защото все още се страхувам от Франк, когато изпадне в нервно състояние. Но бях толкова ядосан и ми беше — толкова неприятно, като си представя, че Дон ще трябва да обяснява как е убил Мейсън на такъв един процес, че

направо не знаех какво да правя, но ми се струва, че точно тогава започнах да мисля за контрареволуция, за да спра Франк от налудничавите неща, които прави сега. Защото според мен Франк е луд.

За това мислех още преди да чуя съобщението по високоговорителите:

— Говори Франк Райли. Днес по обяд станахме свидетели на едно доказателство за демократичния дух на революцията в лагерите Пайнс: възстановиха се предишните права на един офицер, който беше дискредитиран, видяхме как той получи повишение като награда, че изтърпя обидата мълчаливо, със смелост, достойна за един офицер. На полковник Уейн ще бъде връчена и награда от десет долара, която се полага заедно с медала „Герой на революцията“. Поздравяваме полковник Уинстън Уейн! Поздравяваме тези, които го защитиха! Порано ви информирах, че предателят Егрис е имал съучастници в опитите си да предаде революцията и да предаде всички в ръцете на злонамерени хора. Предателите са Джероум Блакридж, на когото оказвахме доверие като шеф на революционната полиция, и Джордж Меридел, който с лъжи се опита да придобие положението и почестите, заслужено отдавани на героя полковник Уинстън Уейн. Предателите са арестувани. Предатели са тези, които се опитват да се облагодетелствуват и да се издигнат чрез измама, които се присъединяват към ръководството, неподготвени да разберат нашата позиция и заради които ще пострадаме всички. Бъдете бдителни, за да не допуснем предателство! Засвидетелствавайте уважението си към полковник Уейн. Засвидетелствавайте уважението си към преданите офицери капитан Индиан и капитан Пъмпърнил. Засвидетелствавайте уважението си към революцията, която ви защитава. Говори генерал Райли. Дочуване.

Франк издума всичко това, сякаш беше изпаднал в пристъп на бяс, това са думите му, нищо не съм изпуснал, до края на живота си няма да забравя как ми прозвуча. Десет долара! Не мога да го обясня, но имах чувството, че така се опитва да купи нещо от мен. Той е луд. Дори да нямаше нищо друго, само това съобщение ми беше достатъчно, за да изгубя отново доверието си във Франк, защото едно нещо знам, при това знам го със сигурност — Дон никога в нищо не е имал за съучастници Джероум Блакридж и Джордж Меридел, затова се

разсърдих още повече на Франк, че по този начин се опитва да забърка Дон в още по-големи неприятности, и в последна сметка свиках извънредно заседание на комитета за пропаганда.

Събрахме се всички в щаба за пропаганда, както и преди, но този път аз само попитах:

— На кои от вас тази революция е дошла до гуша?

Никой не ми отговори, дори Хам и Пол. Уплашиха се. Веднага разбрах, че не ми вярват, мислеха, че се опитвам да науча дали някой от тях не поддържа контрареволуционни идеи и ще ги издам на Франк.

Заявих им:

— Възнамерявам да организирам контрареволуция.

Това ги изплаши дори още повече.

— Но нали си положил клетва за вярност? — промърмори Пол.

Сам Габрения каза:

— Не ща да си търся белята с разни революции, полковник, това ще ти отговоря, сър.

— Разберете, говоря сериозно! Говоря сериозно, а що се отнася до клетвата ми за вярност, ще се наложи да я наруша и толкова, нещо повече — това не ме интересува, защото съм атеист и Франк не биваше да ме кара да се кълна в каквото и да било върху Библията. Първо на първо, аз бях против клетвата за вярност и го казах, но Франк само ме увери, че ще приемем закон да няма побои, след като набиха теб, Дивордих, но той забрави да въведе закон против това да се убиват хора и да се обвиняват несправедливо, и да се проследяват, и да се заплашват, и да им се заканват, и да ги превръщат в машини, и да ги учат на мръсни хватки, забрави да издаде закон против това да се казват лъжи, които причиняват на хората сериозни неприятности, затова аз казвам, че ако законите не са абсолютно съвършени, дотолкова абсолютно съвършени, че да не нанасят никому вреда, тъй като хората — всички хора — са защитени от тези закони, тогава да се полага клетва за вярност е грешно. Така казвам аз, грешно е. — И им разказах как Дон Егрис описа боя си с Мейсън, а Гого Бърнс ми отговори:

— Добре, така да е, някой е подхвърлил пистолета, може да е бил Блакридж, но все пак Егрис е застрелял момчето.

— Така или иначе — Франк Дивордих се чешеше ту тук, ту там по лицето, — Франк арестува Блакридж и дори вкара Меридел в ареста, защото казаха лъжи за теб, сега от какво се оплакваш? По дяволите, та ти дори излезе от тази история с десет долара отгоре.

— Няма да взема пари от Франк.

После им обясних плана си: сега вече бях полковник и ако се отърва от този единствен човек на върха, а след това взема в ръцете си цялата революция, ще стана генерал и оттам нататък просто ще положа усилия, да доведе революцията докрай, ще се погрижа революцията да има някакви хубави идеали и да стане така, че всички наистина да отстояват нещо хубаво дотогава, докато е невъзможно революцията да се преустанови, ако наистина възникнат неприятности и не може да се преустановява. Опитах се да говоря възторжено като Франк и когато свърших, огледах, лицата едно по едно.

Никой нищо не каза. Май това беше най-дългото мълчание в света, ще речеш, че всички наблюдавахме луната и медитирахме или пък седяхме в библиотека, или пък си играехме на войници на пост до някоя сграда. След известно време разбрах, че те изобщо нямат намерение да отговорят. Поогледах се и реших, че всички учат наизуст Гетисбъргското обръщение за всеки случай, ако Джордж Меридел си възвърне положението.

— Е, и?

— Какво? — попита Тейлър Уок.

— Вие, момчета, ще ми помогнете ли?

Мълчание.

— Ами ако те хванат? — попита Хам.

— Все ми е едно. Вече бях в ареста и там беше по-добре, отколкото да седиш на съвещание на ВРК, най-малкото докато и Дон е в ареста.

— Как ще го направиш? — попита Хам.

— Ами няма нищо трудно. Единствената трудност е да вкараме Франк в ареста.

— Така ли? — Пол цъкна с език. — Ами Ричардсън? Ривас? Момичетата? Революционната полиция?

Е, всъщност не бях обмислил всичко това, така и им казах, навярно действително ще имаме нужда от още няколко момчета.

Франк Дивордих поклати глава.

— Но не и аз, мене не ме брой.

— Нямах никакъв шанс — измрънка Пол.

Боб Маккарти каза:

— А откъде да знам, че ще е по-добре, ако ти станеш генерал? Революцията е виновна за всичко.

— Виж какво, искам да ѝ сложа край, нали го казах?

— Същото иска и генерал Райли според това, което казва — обади се Сам Габрения.

— По дяволите, Уин — намеси се Хам, — откъде знаеш, че момчетата ще ти се подчиняват, ако станеш генерал? Ти си доста малък.

Това ме смути, но отговорих:

— Защото съм роден лидер, затова.

Хам се засмя, но Пол каза:

— Хам е прав. Франк ръководеше всичко от самото начало и ако него го няма, тогава цялата революция навярно ще пропадне.

— Чудесно! — отговорих му аз.

Като чуха това, те се умълчаха за известно време и всички изведнъж си дадохме сметка, че ако изключим Франк от революцията, може би всичко ще свърши, защото няма да има кой да я поддържа. И все пак момчетата не искаха да имат нищо общо с една контрареволуция, твърде много се страхуваха от това да бъдат контрареволуционери, така че накрая трябваше да закрия заседанието.

Пол предупреди:

— Ако някой изпусне нещо за това, което говорихме тук, ще се разправя с всички останали. Разбрано?

— Точно така — съгласи се Боб Маккарти, — гледайте никой нищо да не изпусне, че лошо му се пише.

А Хам добави:

— Аха, имаме си вече достатъчно проблеми.

Аз не казах нищо повече, освен това, че заседанието е приключило и могат да си отиват, за да правят каквото си искат: да плуват, да пушат, да ходят в гората с момичета..., изобщо каквото искат.

Щеше ми се да остана малко сам, за да помисля, но единственото, което успях да измисля, ако ще го правя сам, беше да намеря пистолета и да подкарам Франк към ареста. Но това

положително не можех да го направя сам, защото той щеше да ми вземе пистолета с ясното съзнание, че аз никога не бих го застрелял. Така че нищо не мога да направя.

Утре следобед в столовата Франк е запланувал специална забава само за малките. Мисля, че някои от тях никак не са харесали забавите с пиене, танци и така нататък, ето защо на Франк му хрумна тази идея. Попита ме какво е моето мнение, а според мен щом нещо спомага да се избегнат забавите с танци и алкохол, които причиняват само неприятности, значи е добро, затова му казах, че идеята е хубава. Трябваше да напиша обяви, а членовете на моя комитет се редуваха да ги четат. Само момчета и момичета до единайсет години включително могат да отидат на тази забава, без да се смятат някои от висшестоящите офицери — аз също може да отида, въпреки че Франк ми каза нещо за някаква специална задача, която утре щял да ми възложи. Надявам се да не ми намери работа, защото ми се и иска да отида на тази забава. Може би Айрини ще бъде там. Питам се какво ли мисли сега за революцията.

[1] Словото, произнесено от президента Линкълн, в памет на загиналите в една от решаващите битки на Гражданската война при Гетисбърг, Пенсилвания. — Б.р. ↑

19 И 20 ЮНИ

Снощи просто не бях в състояние да пиша. Извадих дневника си, отворих го, държах в ръка писалката, но не бях в състояние да пиша, защото сега, когато Дон Егрис е мъртъв, почти нищо не ме интересува.

Това е ужасно и аз ще убия Франк Райли. Аз не бях там, но са говорили за него какви ли не мръсни лъжи и после го линчували. Това станало в лагера на момичетата.

Сега Телма Хоган твърдяла, че всъщност Дон ѝ бил направил онова, от което се бе оплакала, и Дон толкова я уплашил, че тя се страхувала да го издаде; по нейните думи Дон заплашил, че ще я „оправи“, ако проговори. Казала, че се страхувала да не би да стане нещо и мислела, че трябва да съобщи за някого, а тъй като Дон Егрис не обичал Джон Мейсън, той ѝ наредил да съобщи за Мейсън. После довели още едно момиче, по-малко, което трябвало да заяви, че Дон също го заплашил, накарали това момиченце само да го заяви. Не зная с какво са го принудили да каже такова нещо. Може пък наистина да са го убедили, че Дон го е заплашвал. Франк е способен да го направи и не би се спрял пред такова нещо. После се казал, че Дон е „закачал“ и други момичета, в крайна сметка всички момичета от Лоу Пайнс естествено побеснели и една голяма група направо обсадила стаята за провинилите се, врякали, крещели към Дон и били толкова разярени, че искали веднага да го предадат на полицията. Франк бил там и им разяснил, че не могат да направят такова нещо. Тогава те казали, че ако Франк не предаде Дон на полицията, те ще го линчуват още в момента, а Франк изтъкнал, че няма да има полза от това момичетата да се саморазправят с него по този начин и че независимо как гледат на въпроса, Дон трябва да бъде изправен пред съда, но те отговорили, че Дон не е изправял „жертвите“ си пред съда, преди да ги нарани.

После внезапно те се спуснали към Пол Индиан, който бил там и който ми разказа всичко това, петнадесетина момичета го наобиколили и го сграбчили, а той толкова се уплашил, че за малко да намокри гащите, както ми призна, а момичетата поискали от Франк да им

предаде Дон Егрис или ще пленят Пол вместо него, и то веднага. Пол толкова се уплашил, че направо треперел — каза, че не е предполагал каква сила имат момичетата, когато се разярят. Готов бил да повярва, че всяко от тях би могло да го удържи самичко, показа ми ръцете и врата си, където го бяха държали, личеше си, че направо са забивали нокти, така че целият беше в драскотини, синини, обелена кожа и разкървани рани, по които щеше да хване коричка.

Ето какво станало, а Франк чисто и просто им позволил да изведат Дон от стаята за провинилите се и Пол казва, че не по-малко от петдесет или дори шестдесет момичета повлекли Дон навътре в гората като банши^[1], носели го леко, сякаш бил бебе, и после Пол дори не можел повече да види Дон, както бил наобиколен от всички тези пискащи момичета, накрая Пол седнал на земята и се разплакал.

А онези момичета не позволили на нито едно момче да се приближи, докато ставало всичко това, после Дон висял от едно дърво с въже около врата си и главата му била ужасно изкривена, така че на някои момчета им станало лошо само като го видели. Пол каза, че никога вече няма да отиде в лагера на момичетата.

Пол не беше свършил да разказва всички тези неща, когато припаднах, но тъй като бях припадал и преди, това не предизвика особен интерес. Само са ме завели до бараката, сложили са ме на леглото и са ми налагали мокри парцали на челото, докато се съвзема.

Пол ми каза още, че момичетата дори не погребали Дон, а просто отрязали въжето и го отнесли някъде навътре в гората, казали, че ще го оставят на червеите.

Дори не знам къде са го оставили.

Пол каза, че повечето от момичетата били от големите, но имало също и малки и Айрини Манъринг била едно от тях. Искам да обеса Айрини Манъринг. Искам да съдера кожата ѝ с нокти, искам да я заболи, да я ударя и да я обеса. Мразя момичетата.

Като се съвзех от припадъка, Франк дойде да ме види, но аз му казах да се маха, наричах го с обидни думи, но той взе да говори, че съм бил възбуден, че съм скърбял за приятеля си и само трябвало да си почина цялата вечер и съм можел да направя доклада си по-късно — имаше предвид доклада, заради който ме беше изпратил в Уелбърг за това колко момчета има в гимназията и прогимназията на Уелбърг и разни други неща.

И така, Дон е мъртъв и според мен почти всички са виновни за убийството му.

Тази сутрин Франк ми каза, че се налагало да предадат Дон на момичетата, че твърде много момчета и момичета от двата лагера искали или да убият Дон, или да го предадат на полицията и имало опасност от контрареволуция само заради Дон. А можели да убият Пол Индиан, ако не бяха обесили Дон.

Снощи не спях цялата нощ. Плаках през повечето време, не можех да се сдържам, а и не ме интересуваше кой ме слуша.

Тази сутрин трябваше да предам на Франк доклада за това какви момчета има в Уелбърг, тъй като вчера Франк беше казал, че ако някога ни потрѣбват по-големи революционни сили, ще трябва да се опитаме да наберем момчета от Уелбърг. Затова той ме бе изпратил до града с Мануел Ривас и аз трябваше да остана там целия ден, тъй като ми възложи да разуча най-различни глупости, например в кои райони са местата, където се събират по-големите момчета, как обичат да прекарват времето си, доколко изглеждат доволни или недоволни — ей такива глупости. Мисля си, че Франк просто е искал да се отърве от мен, защото е знаел какво ще стане с Дон. И все пак аз проучих всички тези неща, въпреки че няма да ги споменавам тук, и бях написал по-голямата част от доклада още преди да се върна в лагера. Така че сега само отидох и го предадох на Франк. Не бих посмял да откажа да му го предам. Но след като му дадох доклада, заявих, че не искам вече да съм нито полковник, нито адютант, нито член на ВРК, нито на нищо.

Франк ме гледа около минута, очите му примигваха, а той изглеждаше едновременно и ядосан, и някак тъжен.

— Заради Егрис ли? — попита ме най-накрая. Как е възможно Франк да е пълен отличник, това не мога да си го обясня. Той е като машина по думите на Торо. Той е луд. Дори не му отговорих. Стоях там, изпълнен с омраза към него, и не можах да сдържа сълзите си, а сега също още имам сълзи в очите си и мисля, че вече винаги ще имам сълзи в очите си, затова пиша толкова грозно, но това не ме интересува.

Но Франк заговори — той знаел, че Дон ми е бил приятел, но не искал да подавам оставката си точно сега, точно когато съм бил толкова разстроен. Франк ме помоли да отложа напускането си за ден-два, да го приема като лична услуга към него и да имам време да

разбера, че няма голямо значение кой е убил Дон Егрис — така или иначе, някой щеше да го направи и било по-добре за революцията, по-добре за всички ни, че сме го извършили сами.

Не казах нищо. Просто не исках да оставам повече при Франк. Върнах се в бараката си. И тогава намерих на леглото си книгата, която бях дал на Дон, моята книга от Херодот, бяха я намерили в джоба на Дон, както ми казаха по-късно — на всичкото отгоре излизаше, че той е и крадец. Казах на момчетата, че аз съм му подарил книгата, но всички знаеха колко ми е симпатичен Дон и помислиха, че ги лъжа.

Мразя всички тук освен Пол и Хам. Мразя всички останали. Всички са гадни, гнусни, отвратителни и аз ги мразя. Ще убия Франк Райли, решил съм го. Сам ще го убия и това ще спре тази ужасна революция. Ще намеря начин да се докопам до пистолета и после ще го застрелям.

Дори не отмениха забавата за малките в Лоу Пайнс. Само започна по-късно.

Ще го убия, така че убитите от тази революция ще бъдат трима, ще взема живота му. После ще трябва убият мен, така че всичко ще станем четирима.

[1] Във фолклора: духове в женски образ, чийто вой предвещава смърт (ирл.). — Б.р. ↑

21 ЮНИ

Франк остана в административната сграда целия ден. Изобщо не успях да вляза вътре. Яде там, спа там и не излезе дори за минутка, поне аз не го видях да излиза, сякаш знае какво съм намислил и само го чакам да напусне сградата.

Изглежда, момчетата сега приемат по-безропотно революцията след това, което се случи с Дон, така ми казаха днес и Ивлин Райт прочела по радиоуредбата няколко съобщения в духа на „Условията — наши.“

Струва ми се, че Франк наистина мисли да набира подкрепления от Уелбърг, защото изпрати Мануел Ривас в Уелбърг и вчера, и днес. Вчера Мануел отиде с Ал Сантанджело, който беше повишен в чин капитан същия ден и сега е член на ВРК, но днес Мануел отиде сам. Допускам, че Мануел си е намерил там приятели и ще се върне едва късно вечерта, но не зная какво са му възложили да прави там, забелязах само, че и Мануел нямаше настроение и каза нещо много загадъчно според мен:

— Уелбърг не е единственият град на картата.

Мина ми през ума, че Франк навярно праща Мануел да оглежда и други градове наблизо. Какво ли е намислил Франк? Дали не се опитва да започне истинска революция? Искях да поговоря с Мануел Ривас, защо ние да не опитаме да започнем контрареволюция, но на повечето от момчетата май не им се говори много-много за сериозни неща, дори не искат да чуват за такива неща, които могат да излязат контрареволюционни. В крайна сметка не казах нищо на Мануел.

Минавах покрай ареста и Стенли Рънк ме повика да отида до прозореца — беше много разстроен и ми каза:

— Виж какво, Мечо Пух, чуй ме. — Беше толкова разстроен, че шепнеше и се давеше едновременно. — Чух какво е станало с Егрис. Виж какво, малкия, трябва да ми повярваш, разбираш ли? Аз съм следващият. Сега Райли ще се разправи с мен, той трябва да се отърве от мен. Виж какво, Мечо Пух, донеси ми ножа. Донеси ми пистолета.

Ще ми донесеш ли моя си нож, моля ти се. Само ми донеси ножа, ще те направя генерал. Чуваш ли? Ще те направя генерал. Аз ще се махна, ти ще си генерал и няма да има никой друг. Виж какво, ще ти дам пари. Какво искаш? Ще ти дам каквото поискаш, трябва да ми повярваш, защото сега вече Райли ще се разправи с мен. — Той се беше разцивил, плюнчеше се срещу мен, затова добих представа как е изглеждал, когато Блакридж му взел ножа. — Длъжен си да ми помогнеш, малкия, длъжен си, длъжен си.

Казах на Стенли, че всичко ще бъде наред и си тръгнах. Не исках да му обяснявам, че ще убия Франк.

През по-голямата част от деня само ходех напред-назад от бараката до административната сграда. Никаква работа не свърших. Спрях да преглеждам пощата с надеждата, че някое момче ще пише за революцията, но не зная дали някое от тях наистина го е направило, защото дори не си дадох труд да прочета писмата им.

Утре навярно ще успея да отида и да потърся къде са захвърлили Дон — някъде около лагера на момчетата, — но досега не исках да го правя. Но вече съм решил да го намеря и да оставя при него книгата от Херодот, тъй като тя беше негова — аз му я бях подарил — и той дори е започнал да я чете, защото един лист беше прегънат в крайчеца, на страница десета, а аз никога не прегъвам листовете.

После ще отида да поговоря с Хауард, но преди да опитам да взема пистолета, в случай че нещо се обърка. Ще му кажа къде крия дневника си, така че да им стане ясно защо искам да убия Франк; имам предвид мама, баща ми и чичо Джайлс. Мисля, че е най-разумно да постъпя така.

Целият лагер си е същият. Земята, и дърветата, и храстите, и цветята, и тревата и дори буренаците. Всичко става едно и от тях се разнася силен дъх на живот, който е прекрасен, и реката се плъзга и ромоли кротко, както винаги, и птиците ту се сърдят, ту се развеселяват и кълват наоколо, и си търсят храна, и още има малки хубави черни и бели гъсенички по дърветата, и ветрецът непрекъснато снове и разнася навсякъде звуци и аромати, и момчетата се гонят около дърветата и се хвърлят в реката, и плуват, и тичат, и пърдят, и се боричкат, и маршируват, като че ли маршируването е игра, и се забавляват и единствено тренировките с пики са нещо още по-забавно,

и храната е добра, и за малко да си помислиш, че това е един обикновен летен лагер, за малко.

22 ЮНИ

Франк свика заседание на ВРК съвсем рано, преди закуска, и каза, че е бесен, защото Мануел Ривас още не се е върнал — така започна денят.

Тъй като никакво заседание не можеше да разреши този проблем, Франк поиска да се обяви извънредна бойна готовност на взводовете, в случай че нещо не е наред, а на мен ми се възложи да направя някои съобщения по радиоуредбата за възможността да се е появил друг предател. Но след заседанието изобщо не си направих този труд. Отидох, взех книгата от Херодот и тръгнах през гората, излязох малко над лагера на момичетата и започнах да търся Дон Егрис.

Не беше трудно да открия къде са го обесили, тъй като Пол ми беше разказал къде е станало — точно зад столовата на Лоу Пайнс, видях и къде са срязали въжето, защото част от него все още висеше от клона на дървото, направо се учудих как момичетата са могли да вдигнат Дон толкова нависоко, нали той беше доста тежък, но, изглежда, не са били на себе си, съвсем са обезумели и са успели да го направят.

Дълго трябваше да го търся, оказа се много далеч и на няколко пъти тръгнах в друга посока, започнах да си мисля, че никога няма да го намеря и накрая го открих не очите ми, а носът ми, защото го бяха хвърлили в някакви влажни храсталаци край водата, до една дълга ивица, където по брега има хиляди големи и малки камъни — там повечето от момичетата надали биха отишли да плуват, тъй като ще наранят краката си по тези камъни. Навярно нямаше да го видя, ако не ми бе замирисало, и въпреки че от него миришеше на лошо, почти както миришеше при пещерите — някой беше казал, че сигурно са пълни с умрели плъхове, — и въпреки това аз го извлякох от храстите, дърпах го с всички сили и не можех да гледам към него повече от две секунди. Нещо беше станало с тялото и лицето му, по него пълзяха буболечки и вече почти никак не приличаше на Дон Егрис.

Седнах на земята и плаках дълго, после сложих книгата от Херодот върху Дон и го покрих с голяма купчина камъни. После издигнах камъни по-високо и по-високо, за да стане нещо като паметник, а после се сетих да ги оформя като пирамида, защото си помислих, че на Дон това щеше да му се хареса, та нали той толкова се бе зарадвал, като научи, че древните фараони са били цветнокожи.

Беше непоносимо да оставя Дон там. Не знаех какво да правя, след като свърших пирамидата. Нямах какво да правя. Така че си тръгнах.

Върнах се в Хай Пайнс през гората, поседях малко в бараката, отидох горе на ливадата, където взводът на Хауард маршируваше, и казах на Хауард, че искам да говоря с него. Той тъкмо започваше да марширува и ми каза, че е зает, но аз настоях, непременно исках да говоря с него и той ме попита:

— Това заповед ли е, полковник?

Тогава аз се разплаках напред ливадата, пред толкова много момчета. Хауард се разяри. Тръгна с мен и си помислих, че ще ме набие, дотолкова се беше вбесил, но в този момент му казах, че ще убия Франк. Хауард седна на земята и се облеци срещу мен. Каза ми:

— Няма да направиш такова нещо.

— Само исках да ти кажа къде е дневникът ми — отвърнах му аз.

— Никого няма да убиваш! Избий тази глупава мисъл от недораслата си глава!

Той беше много ядосан, затова само му казах къде крия дневника си — между две дъски на тавана на жалката тоалетна зад нашата барака.

Хауард ме хвана за ръката и я стисна толкова силно, че аз извиках, после каза:

— Намерил къде да го крие, на това вонящо място, и изобщо нямаше защо да ми го казваш, тъй като няма да го взема. А ти няма да убиваш никого.

И така, върнах се в бараката, а Хауард вървеше подире ми и говореше, че ще ме убие, преди да ме остави да убия някого друго, говореше, че ще ме бие, докато не остане нищо от мен, говореше, че ще ме върже и ще отиде да докладва на Франк. Според мен издума всичко, което е способен да измисли, така че накрая му казах:

— Добре, няма.

Той не ми повярва, накара ме да му обеща, че няма да направя такова нещо, накара ме да му повторя обещанието си няколко пъти, да му дам честната си дума и аз се съгласих, защото исках да се махне.

Отиде си преди малко, едва тогава извадих дневника си и записах всичко това и след като свърша, пак ще го скрия, а после ще се навъртам около административната сграда и нищо чудно никога вече да не пиша в този дневник.

22 ЮНИ

Вечерта.

Революцията свърши. Мистър Уорън е мъртъв, а аз не успях да убия Франк Райли.

Мануел Ривас се върна късно следобед, точно преди вечеря, когато всички се събираха пред столовата, и доведе със себе си цяла армия полицаи.

Никой не оказа никаква съпротива. Постовете в началото на лагера не ги спряха и те влязоха в административната сграда и изведоха Франк точно както ние изведохме мисис Нют, когато революцията започва — никой не оказа никаква съпротива.

Всички се радваха, че полицаите дойдоха, освен само няколко момчета, а Франк побесня, направо щеше да излезе от кожата си. Очите му примигваха ли, примигваха, но пък може би само се натъжи. Или се уплаши. Не зная, но беше толкова възбуден, че не можеше да стои мирно, докато го държаха полицаите.

Не бях разбрал, че мистър Уорън е мъртъв, научих го едва след като революцията свърши и полицаите го намериха. По едно време Дик Ричардсън не издържа, разплака се изведнъж и заговори:

— Рънк го уби, той е мъртъв, Рънк беше!

После Ричардсън разказа как някой потърсил мистър Уорън по телефона и Франк наредил да го доведат до административната сграда. Франк казал на мистър Уорън да говори само това, което са му наредили, а Стенли Рънк стоял до мистър Уорън с ножа в ръка, в случай че мистър Уорън каже нещо не както трябва. Мистър Уорън не казал нищо такова, но след като затворил, започнал да спори с Франк и Стенли и ги нарекъл хулигани, тогава Стенли го смушкал, а мистър Уорън загубил самообладание и зашлевил два шамара на Стенли, тогава Стенли избухнал, те се сборичкали и след около минута мистър Уорън повалил Стенли на земята. Франк издърпал мистър Уорън и държал ръцете му отзад, а Стенли направо се хвърлил и забил ножа си в корема на мистър Уорън, така станало всичко. Ужасно!

После те скрили мистър Уорън, почистили следите и изчакали, докато всички заспят — тогава тримата: Франк, Стенли и Дик Ричардсън го отнесли надолу към реката и го оставили някъде в пещерите.

Всички, особено полицаите, се чудят какви са били плановете на Франк. Чудят се защо му е била цялата тази информация от Уелбърг и другите градове. Намериха някакви записки на Франк за това, че и Лоу Пайнс, и Хай Пайнс, благодарение на разположението си върху хълмове, могат да бъдат защитавани от сравнително малка група хора; сред записките му намериха предимно рисувани от Франк карти на лагерите с ливадите, горите и шосето. Трудно е да се каже дали Франк е просто луд, както изглежда, или е изгубил контрол над нещата и аз се питам дали той можеше да превърне тази игра в истинска революция, която да доведе до нещо.

Така или иначе, сега Франк не казва нищо — нито на полицаите, нито на някого друго. Нервен е, ядосан и тъжен, а моравите му очи като че ли се надсмиват над всичко. Така изглеждаше, когато дойдоха полицаите, навярно така изглежда и сега.

— След като освободиха ръководителите и готвачите от лагера на момчетата, те се върнаха тук и аз забелязах как Едуард Хайнц се оглежда наоколо. Казах му:

— Здравейте, мистър Хайнц! — А той се отдалечи. Май нямам право да му се сърдя за това, че вече не съм му симпатичен, като се има предвид, че бях председател на комитета за пропаганда.

Освободиха момчетата от ареста, Блакридж, Рънк и Меридел, но не пуснаха Стенли да се разхожда свободно и както разбрах — освободили са и няколко момчета от стаята за провинилите се в Лоу Пайнс.

Скоро започнаха да ни разпитват. Мен ме разпитваше един огромен полицай, дебел и плешив, май никак не му бях симпатичен, така ми се струва, всъщност по всичко личеше, че е така. Попита ме:

— Ти си бил полковник в тази история, така ли?

— Да.

— И шеф на комитета за пропаганда?

— Да.

— И си събирал пари от децата, за да подпомагаш революцията, така ли?

— Да.

— И се казваш Уинстън Уейн?

— Да.

— Да, сър — поправи ме той нервирано.

— Да, сър.

— Е, Уинстън Уейн, много странни неща ми казаха за теб. Познаваш ли едно момче на име Джордж Меридел?

— Да, сър.

— Ти си го вкарал в ареста, би трябвало да го познаваш. Та знаеш ли какво говори Джордж Меридел за теб?

— Да, сър.

— Ти ли си раздухал цялата тази революция, а?

— Не, сър.

— Трима души, един възрастен и две момчета са мъртви, били са убити. Един куп момичета са пострадали много зле, но едва по-късно ще го разберат. Ето какво направи вашата революция. Твоя ли беше идеята за революцията, Уинстън Уейн?

— Не, сър. — Отново ми се приплака, при това доста, но не знаех дали ще мога да плача.

— Четеш разни работи от някакъв си Карл Маркс, а?

— Имам само една книга за политическите философи, сър.

— Имал си цял куп книги, това не е ли истина?

— Само две книги, сър.

— За какво са притрябвали на дребосък като теб цял куп книги посред лято?

— Просто ги чета, сър.

— Значи си се хванал да учиш за революциите, а?

— Попрочетох едно-друго за революциите, само това, сър.

— Ще ти кажа нещо и ми се иска да кажеш, че не е така, Уинстън Уейн. Говорят, че не си искал да казваш клетвата за вярност. Говорят, че не си искал да пееш „Знамето, със звезди обсипано“. Ще кажеш, че не е така, нали?

— Само последния стих на „Знамето, със звезди обсипано“, сър.

— Значи не го отричаш?

Помислих и отговорих:

— Не, сър.

Той поклати глава:

— На колко си години, момче?

— На тринадесет, сър.

— На тринадесет години можеш да направиш куп поразии, така мисля аз. Ти какво ще кажеш, Уинстън Уейн?

— Сигурно е така, сър.

Той се изправи и погледна отвисоко към мен, поклати още веднъж глава и вече щеше да си тръгне, но се обърна към мен и каза:

— Момче, отвращавам се от теб.

— Да, сър.

Той се обърна и каза на един друг полицаи:

— Вземете и този.

Това означаваше, че и мен ще ме отведат с полицейска кола. Към двайсетина момчета от лагера щяха да бъдат отведени с полицейски коли, в това число Франк, Пол, Блукридж и Ривас, въпреки че от него научиха всичко, и още други. Но Джордж Меридел не прибраха. А също и Хам.

Сложиха ме в една стая с четири железни легла, корави като дървените нарове в бараката, но тук имаше решетки на прозорците, общо взето, стори ми се по-добре, отколкото в ареста, въпреки че там пък въздухът миришеше по-хубаво. Аз съм в една стая с Мануел Ривас, Дик Ричардсън и Ал Сантанджело. Мануел е потиснат, лежи на леглото си и не мърда, но Ричардсън и Ал Сантанджело само се разправят и май не се чувствуват толкова зле, колкото аз и Мануел. Дик Ричардсън каза, че братовчед му имал колекция пеперуди и той често ходел да ги разглежда — били много хубави, поставени в кутийки, отгоре покрити със стъкло, и събирането на пеперуди било много трудна и интересна работа. Ал Сантанджело пък каза, че Ричардсън не е с всичкия си и всеки, който събира буболечки, има бръмбари в главата си. Разбира се, те не се мразят, само са нервни и се опитват да убиват времето.

Утре тук ще дойдат мама и баща ми, но не знам дали ще успеят да ме измъкнат. Едно ми е ясно и то е, че повечето полицаи, изглежда, мислят, че съм най-лошият от всички, защото съм бил председател на комитета за пропаганда и съм свалил Знамето на мечката, и не съм казал клетвата за вярност, и така нататък, затова ми се струва, че революцията май не е свършила.

23 ЮНИ

Пиша точно преди вечеря, която ще е агнешки котлети, а аз много ги обичам. Извадих голям късмет, защото отново съм си вкъщи. Това е много хубаво, повтарям си го непрекъснато, въпреки че съм вкъщи още от обяд. Всичко ми се стори съвсем ново, когато се прибрах у дома, хубаво ми е и от най-странни неща, дори такива, като да седя на дивана или да лежа на тревата в задния двор, пък и мама ми готви нещата, които обичам най-много, и за обяд, и за вечеря.

Дори Хауард се зарадва, че се върнах, и се държи с мен доста добре. Оказа се, че вкъщи ме върна дневникът ми, а не Хауард или мама, или баща ми.

В крайна сметка почти всички се прибрахме по къщите си. Накрая в дома за непълнолетни правонарушители задържаха само Франк Райли, Стенли Рънк, Джероум Блакридж и Дик Ричардсън, тях щели да ги преглеждат психиатри. Мисля, че всички други си отидоха у дома, дори Мануел Ривас, само не зная какво е станало с момичетата и не мога да си представя как ще накажат всички онези, които са виновни за Дон Егрис.

Доколкото разбрах, повечето от нас здравата ни нахокаха и да си призная, единствено дневникът ми ме върна вкъщи, защото ако не водех този дневник, сигурно все още щях да съм в дома за непълнолетни правонарушители с онези четиримата, толкова се възмущавах от това, което съм говорил и правил. Но днес сутринта ми взеха дневника и го прочетоха, после ме заведоха при един човек, който ми се накара здравата и ми каза, че почти всичко съм правил наопаки и че съм твърде малък и не си давам сметка какво говоря, особено що се отнася до религията; но той каза също — едва ли не със съжаление, — че според него намеренията ми не били толкова лоши, но „пътят за ада е постлан с добри намерения“ и ми обясни, че да се чете не било лошо и той виждал, че „мозъкът ми сече“, но все още съм бил дете и че възрастните трябвало да ме насочват какво да чета и той имал намерение да разговаря сериозно с родителите ми по този въпрос

и дори щял да провери кой на какво ме учи в училище. Каза, че едно здравословно четене щяло да ме доведе до здравословно мислене, и трябвало да излизам повече на чист въздух и да се старая да съм като другите момчета, а здравословните игри щели да доведат до здравословен растеж — доколкото разбирам, той е убеден, че съм болен, защото беше загрижен преди всичко за здравето ми. Добави още, че съм бил твърде малък и не съм разбирал колко са сложни социалните проблеми и че нещата не са само черни или само бели, изцяло добри или изцяло лоши. Смятал, че не съм лошо момче и щял да ме пусне да си отида вкъщи, но това било нещо като условна присъда и трябвало много да внимавам следващите шест месеца.

И така, прибрах се вкъщи и това бе най-хубавото, което се случи днес, струваше ми се, че нищо друго няма значение, само дете и майка ми, и баща ми погледнаха дневника ми оттук-оттам и явно се засегнаха. Видях, че баща ми е засегнат. Не се развика, както очаквах, но наистина се засегна и излезе от стаята, без да каже нищо. Мама се разплака, след като почете малко. Седеше и плачеше, навярно заради това, което съм писал за религията.

И все пак много съм щастлив, че съм вкъщи. Чувствувам се някак виновен за това, че съм щастлив, но е така, пък едва вчера си бях казал, че никога вече няма да съм щастлив. Само Дон да беше жив сега и също да беше щастлив, всичко щеше да е почти идеално.

Обаче разбрах едно нещо. Никога вече няма да отида на летен лагер. Никога! Дори утре няма да отида на кино, въпреки че сам Хауард ме покани да отида, ако искам (за първи път ми предлага да отида някъде с него, но колкото и да е странно, сега това не ми е толкова приятно, колкото щеше да е преди). Просто искам да си остана малко вкъщи.

23 ЮНИ

Тази вечер се обадиха от полицията и поискаха да вземат дневника ми като „доказателство“ и така се решава въпросът с доносничеството; не аз ще доноснича, дневникът ми ще доносничи вместо мен.

Обадиха се малко след като дойде чичо Джайлс и когато баща ми затвори телефона и ни каза какво са поискали, чичо Джайлс се изсмя някак кухо и каза: Нали ти казах, че ще си доволен, ако водиш редовно дневника си.

После чичо Джайлс дойде в моята стая, седна на леглото и прочете целия ми дневник, мисля, че го прочете абсолютно целия, това му отне няколко часа, така че аз взех да чета „Студеният дом“, май не е толкова досадна, след като понавлезеш.

Когато изчете дневника ми, чичо Джайлс го затвори тихо, сякаш беше вратата на библиотека или нещо такова, и ме гледа загрижено доста време.

После изведнъж докосна коляното ми и каза нежно: „Полковник Уини“ — и аз разбрах, че той седи срещу мен и аз съм му симпатичен, а всички други бяха възмутени от мен и, е, мислех си, че съм изплакал сълзите си, но, изглежда, бяха останали още малко, та ги изплаках пред чичо Джайлс, навярно плачех за Дон и за себе си, и за бъдещето, от което сега се страхувам, и за още нещо, което не разбирах, защото сега всичко е толкова различно. Някога имах това щастливо чувство за книгите и за знанието, че няма нещо, което да не мога да науча, но сега се появиха толкова много неща, които не разбирам, а не знам дали някога ще мога да ги разбера. И така, изглежда, няма да може просто да уча и да проумея всички неща, които искам да знам, и още — изглежда, че има някои проблеми, с които хората трябва просто да се борят, да се борят, докато самата борба не се превърне в някакъв отговор. Просто да се борят.

КЛЕО ПРОТОХРИСТОВА НЯКОЛКО НЕОБХОДИМИ БЕЛЕЖКИ

Откакто поестта на Уилям Голдинг „Повелителя на мухите“ (1954) дойде в литературата, за да възвести ера на апокалиптична тревога и разочарование, темата за насилието и жестокостта, заложиени в детската природа, стана традиционна. С наивно сантименталната трактовка на детето като дар божи, като въплъщение на невинността и доброто или като безпомощна жертва на социалните несъвършенства сякаш беше свършено веднъж завинаги. Детството като литературна тема излезе на преден план със своята първичност, с разрушителните си инстинкти, трогателната по-рано безпомощност се осъзна като генератор на жестокост. Сега, тридесет и пет години след появата на тази неголяма, но оказала се съдбовна книга, провокацията срещу схематичните представи, която тя съдържа, значително е изгубила от остротата си. Освен всички останали причини и поради факта, че урокът на Голдинг беше усърдно и резултатно възприет.

Без прекалено голяма степен на приблизителност може да се твърди, че „Революция на пеперудите“ е американският вариант на „Повелителя“. Липсата на богата информация за автора ѝ (за разлика от лавинообразните изследвания върху Голдинг), не дава възможност за уточняване на зависимостта между двете творби като непосредствено влияние или като типологично сходство, но подобни изводи биха били ценни по-скоро за сравнителното литературознание, докато за читателите на Уилям Бътлър като начална нагласа към поестта е достатъчно просто да съобщим годината на издаването ѝ — 1961 — и да подскажем естествената асоциативна последователност, която може да се открие между „мухите“ и „пеперудите“ като ключови думи в двете заглавия. Става дума, разбира се, за онези, които не са чели „Повелителя на мухите“. Останалите сходства във фабулите са толкова очевидни, че не са им необходими подобни уточнения.

Какви са шансовете на автор, който предлага книгата си на вниманието на читателите седем години след публикуването на

„Повелителя на мухите“ — повест с огромна популярност, екранизирана от Питър Брук, вече (още тогава!) регламентирана за съвременна класика — а преповтаря почти буквално съдържателната ѝ схема? Най-благоприятно решение е обвързването на творбата с някои характерни за американската литература теми, които да обезпечат успеха ѝ: прехода от детството към зрелостта, кризата и рисковете на съзряването, мъчителната ориентация в непознатата система от стойности, както и темата за възпитателните институции и особено за прословутите летни лагери за момчета, в един от които десетилетие по-късно и Глендън Суортаут ще открие героите на суровата си, но завладяващо поетична книга „Благослови животните и децата“^[1].

Вече в контекста на американската литература „Революция на пеперудите“ се оказва в пряка връзка с още една характерна традиция. Будното, начетено момче Уини, от чиято гледна точка, а и с чиито думи са представени събитията в повестта, родствено се съотнася с тип литературни герои, населили осезателно страниците на американските прозаични творби от средата на века. Част от тях като че ли направо са излезли от извънредно популярното по това време в Щатите радиопредаване „Тези умни деца“. Към тях принадлежат и преждевременно развитите интелектуално и все пак упорито отстояващи правото си на пребиваване в света на детството герои от повестите на Селинджър.

Героят разказвач на Уилям Бътлър е симпатичен с удивителното несъответствие между собствените му читателски амбиции, които витаят около Херодот, Торо и Маркс, и трогателната наивност на усвояването и тълкуванията. Очарователният носител на тази нестандартна и представляваща сама по себе си интерес интелектуална характерност, е и — трябва да се признае — порядъчно недостоверен. Невинаги по детски алогичните ходове в мислите на Уини остават в трудно постижимата област на правдоподобна неправдоподобност, която изисква от автора истинска виртуозност. Избраната от Уилям Бътлър дневникова форма донякъде го облекчава, тъй като именно тя може да осигури изразително представяне, с допустима субективна деформация, на странните, абсурдни и в същото време дълбоко закономерни събития. Но пак тя го поставя и на най-сериозно изпитание, тъй като именно в нея е задължително да се постигне максимална автентичност на необичайния герой. А ако печелещата

симпатия и съучастие, умело камуфлирана несръчност в писанията на момчето маркира върховото постижение на автора, то ред моменти от книгата ни срещат с повествовател, в чиято възможност да се превъплъщава оставаме дълбоко усъмнени.

Въпреки че си е намерил допълнителни опорни точки, У. Бътлър върви изключително по модела „Повелителя на мухите“ — антиутопията като история на група деца в училищна възраст, попаднали в някаква степен на изолация, където с шеметна бързина преминават по обратния път на човешкото и общественото развитие — от цивилизацията към дивачеството; играта, която неусетно се превръща в реално изживявана действителност и в която бацилът на злото намира благодатна хранителна среда, за да се развие мощно и да даде като плодове абсурдно недетските и нечовешки прояви на жестоко насилие; и финалното възстановяване на равновесието чрез намесата на възрастните — предложено като хронично разколебан изход от безизходната ситуация.

Очевидно и двете творби са в амбицията си далеч отвъд описанието на впечатляващата и потресаваща история. И претенциите могат да се приемат за основателни, поне що се отнася до несъмнената идейно-съдържателна „вместимост“ на фабулите. Но ако повествователният маниер на Уилям Голдинг дава възможност събитията на пустия остров да се възприемат в притчово-иносказателен ключ, симулираната достоверност на личностното присъствие на детето разказвач при американския му колега изключва подобна смислова перспектива.

Резултатната еднозначност Уилям Бътлър се е опитал да преодолее чрез многозначността на заглавието. Оригиналното „The Butterfly Revolution“ се характеризира с естествена за този тип английски словосъчетания многосмисленост и неопределеност, които дават възможност определено значение да бъде контекстуално конкретизирано, но в същото време семантичната разнопосочност се запазва и активно се експлоатира. Съдържанието на повестта насочва към разбирането за „революция *против* пеперудите“, но тъй като момчетата въстават срещу *лова* на пеперуди, техните действия парадоксално могат да се оценят като акт в защита на невинните насекоми. Колекционирането на пеперуди в творбата се осмисля като обобщаваща метафора — противоречивото единство на насилие и

прилежност, на интелектуален мотив и първичен нагон, на игра и принуда се оказва призма, в която се пречупват сложността и парадоксите на човешкото битие. Вече като самостоятелно смислово внушение „пеперудите“ присъствуват като символ на волното, свободно съществуване, на живота-игра, на мимолетността, на крехкия и уязвим порив. В самата повест този съдържателен потенциал на заглавието е останал недокрай изчерпан, така че то продължава да звучи някак мъгляво и неизбистрено. Още по-осезателно се чувства това в неизбежно неточния му превод на български (предопределен от множествеността на словосъчетанията, които отговарят на единичния английски вариант). Но „Революция на пеперудите“ е за предпочитане пред алтернативата на евентуално „пеперудената революция“, което носи несериозни и смуцаващи конотации.

Като противодействие срещу инерцията на подобие авторът е засилил социалния аспект на своята творба. Доминираща роля играе трагичната самота на момчетата, насилствената им отчужденост, гнетящото чувство на неясна вина към родителите, липсата на добротворна сила, противостояща на разочарованието, горчивината и апатията. Революцията, която те организират, представлява гротесково деформиран, но разпознаваем образ на обществената система. В нея действат формулите на политическия живот, държавно-административни схеми, безсъдържателни, деформиращи съзнанието езикови клишета. Но и в разработката на социалната перспектива Уилям Бътлър е изпуснал най-добрите си шансове. Твърде прозрачните политически намеци, изравняването на детската революция с идеята за тоталитарната диктатура обеднява внушението на творбата, затваряйки го в обсега на еднозначната алегория. Спасява я вътрешната динамика на повествованието, неудържимото движение към абсурдно насилие — още по-ужасно като реплика на отказа да се убиват пеперуди, като действие на деца, които сякаш все още си играят. „Революцията“ в лагера унищожава именно детското, способността за игра; на тяхно място идва безогледната амбиция, нагонът за власт, зверското начало. Дори и интелектът се оказва в услуга на злото — веднъж като заряд на стремежа към надмощие (при Райли), друг път като мека и податлива недалновидност, като недостиг на житейско самочувствие и склонност към компромис (при Уини).

Компромисно благополучният изход във финала (досуц преповтарящ решението в „Повелителя на мухите“), който рискува да погуби окончателно смисловото богатство на разказаната история, свеждайки я до злополучен епизод, се пречиства в горестния плач на малкия герой. Съдържателно оправдан, и в същото време настойчив в появата си, мотивът за плача се оказва важна смислоизграждаща съставка на тематичната цялост, към която „Революция на пеперудите“ принадлежи. Плаче в заключителната част от повестта на Голдинг и Ралф, героят, който пряко вихъра на жестоката вакханалия съхранява човешкия си облик, и чийто пряк аналог е Уини; плачат в покъртителната финална кулминация на „Благослови животните и децата“, съчетала погрома и триумфа, групата момчета, която успява да излезе срещу злото в крехък, но непреклонен фронт на потъпкваната и изтребвана човечност. И трите повести завършват с плача на съзряването, пречистващ и облекчаващ, плач на разкаяние и опрощение, безутешен в досега с жестокостта, с грехопадението, плач по изгубения рай на детството.

Със своите преливащи от човечност страници, макар и често неравностойни в замисъла и демонстрираната чрез тях писателска сръчност, „Революция на пеперудите“ се включва в достойна културна традиция. И независимо от това, че гласчето на Уини е твърде слабо, за да бъде чуто само от една наистина широка аудитория, то прозвучава, придавайки още един, макар и дискретен, тембров нюанс към красив единоголасен хор. В този унисон се оказват обединени от тематиката и патоса си поредица творби, без които съвременната литература би изгубила нещо дълбоко същностно и съкровено — част от своето нравствено основание.

Клео Протохристова

[1] Книгата е преведена на български в 1987 г. (Пловдив, Изд. „Хр. Г. Данов“). — Б.а. ↑

Издание:

Автор: Уилям Бътлър

Заглавие: Революция на пеперудите

Преводач: Славка Димитрова Кьосева — Мавродиева

Година на превод: 1989

Език, от който е преведено: Английски

Издание: първо

Издател: Издателство „Христо Г. Данов“

Град на издателя: Пловдив

Година на издаване: 1989

Тип: роман

Националност: Американска

Печатница: Печатница „Димитър Благоев“ — Пловдив

Излязла от печат: 30.IX.1989 г.

Редактор: София Василева

Художествен редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Бонка Лукова

Художник: Димитър Келбечев

Коректор: Боряна Драгнева

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/8522>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.